

ЕКОЛОГИЧЕН СВЯТ

ЗЕМИЗДАТ/СОФИЯ

РАДИ ЦАРЕВ МЕЧА БЪРЛОГА

РАДИ ЦАРЕВ МЕЧА БЪРЛОГА

chitanka.info

В новата си книга Ради Царев разказва за най-големия хищник в нашите гори и планини — кафявата мечка. Много увлекателно, живо, на лек и достъпен език с художествено обрисувани картини той ни запознава с живота на Белязания от раждането до неговата смърт след 25 години. Това е един грамаден мечок с бяло петно на предната дясна лапа. Досегът му с дивите пчели, уловът на риба, различните случаи с хората, които той среща, набезите на животното в селата са интересни за всеки читател. Привлекателна е цялата природа, която заобикаля този неин див обитател. Като описва срещите му с различни горски животни, авторът ни запознава с живота и нравите на лисиците, вълците, сърните, елените, дивите свине, дивите пчели и др.

СТЕФАН ЛАНДЖЕВ

ПРИРОДАТА Е РОДИНА НА ВСИЧКИ ТАЛАНТИ

Парадоксално, но факт е, че с въздигането си по спиралата на еволюцията човекът все повече се отдалечава от своята майка — Природата, все по-малко я познава и разбира. Това е така, дори и сега, когато държавници, политически партии, най-престижни международни форуми и организации не само пропагандират идеите за нейната защита, но вземат и драстични решения, подписват договори с междудържавно и планетарно значение. Много по-леко е днес на следовниците на големия природозащитник и изследовател проф. Бернхард Гжимек, който писа: „На Земята ще остане вечна само природата, ако безсмислено не я разрушим. След петдесет години едва ли някой ще се интересува от конференциите и репортажите, които изпълват днес страниците на всички вестници. Но ако дори и след петдесет години в ранна утрин от храстите излезе величествен лъв и огласи околността с могъщия си рев, на всекиго ще спре дъхът и ще затупти силно сърцето. И съвсем не е важно дали ще говорим на английски или руски, на суахили или немски.“

Устремен към върховете на цивилизацията, заслепен от миража на неограниченото притежание, но стреснат вече и от заплахата за собствената си гибел, човекът като че ли става все по-малко склонен да допуска най-страшната грешка на силните — сляпата вяра в собствените си сили... Но нашата задача тук е да поговорим за активния природозащитник и творец — писателя Ради Царев, автор на тази книга.

С тревога трябва да се съгласим, че и преди, и сега българските повествователи анималисти се броят на пръсти. Ние нямаме традициите примерно на унгарската, чехословашката или немската анималистична литература. Днес, когато Ради Царев е в разцвета на съзидателните си сили, когато непосредствените му творчески замисли

са далеч повече от реализациите, е трудно да си представим българската литература, вдъхновена от света на животните, без неговите „Човекът и вълчицата“, „Мълчаливи познайници“, „Дивите ми приятели“, „Бързоноги другари“, „По следите на дивите животни“. Главната причина за това се корени в несъмнения талант на Ради Царев не само да гледа, но и да вижда, не само да слуша, но и да чува, не само да мисли, но и да разкрива дълбоката същност на животинското поведение и действие, неразривните взаимовръзки в природата. Той знае и търси както предимствата на отделните животински видове, изградени в процеса на еволюцията, така и онази унаследена жилавост, която дава възможност за оцеляване на другите, в това число и на мечката.

Ради Царев е с богат жизнен и творчески опит, с много познания. Тези знания и опит той трупа системно и грижливо още от най-ранната си възраст, покорен завинаги от величавата природа на родния си край и от неговата драматична история. Родната природа и история често се преплитат в книгите му. Споменът за неговия прадядо, препускащ върху запенен жребец в четата на Индже войвода, опложда замисъла за повестта му „Съдбата на хайдутина“, изградена върху солидните основи на историческата наука, на задълбочените проучвания върху драматичното кърджалийско време.

Този метод на работа Ради Царев използва и в книгите си, посветени на живата природа. Те не само се четат леко, с интерес, но в същото време изграждат доверие у читателите, предизвикано както от непосредствените наблюдения над природата, така и от внимателното му научно изследване на биологията, екологията и етологията на животните. „Истината, която се крие в историческите събития или в съдбите на дивите животни, е винаги по-привлекателна, по-красива, по-въздействаща, по-силно художествена от каквато и да е надута или хитроумна измислица.“ — изповядва в една от статиите си Ради Царев. Тази овладяна, осмислена истина за природата, подплатена с вродения му разказвачески дар, с тънкия усет за детайла, и занимателната, пълна с драматично напрежение ситуация, прави книгите му любимо четиво както за децата и юношите, така и за възрастните читатели.

Сега, когато в ръцете ни е поредната творба на Ради Царев — „Мечата бърлога“ (получила още в ръкопис награда на проведения от

Общонародния комитет за защита на природата при Националния съвет на Отечествения фронт и Съюза на българските писатели конкурс за произведения на природозащитна тематика), ние още веднъж ставаме съпричастни на съвременната интерпретация на драматичния възел, изправил в нашия свят животно срещу животно, ловец срещу животно, научно-техническа революция срещу животно. И трябва определено да кажем — извечният страх пред най-силния и най-съвършен звяр, оцелял в лоното на родната природа — мечката, с всяка страница отстъпва място на овладения респект, разбиране и съчувствие към съдбата на този благороден гигант, на този вечен спътник на човека.

Така с помощта на внушителния герой на книгата — Белязания, стигаме по-леко и по-цялостно до пророческите глъбини на Пришвиновата мисъл: „Природата е родина на всички таланти, като се започне от капчицата роса — слънце, искрящо със своите безброй огньове, за да се завърши с талантите, преминаващи в историята на културата“. Мисъл, която негово величество Човекът постепенно превръща в знаме. Това знаме писателят Ради Царев отдавна държи, отдавна събира под него все повече съмишленици. Да му пожелаем още веднаж успехи във високоблагородното му дело.

Стефан Ланджев

МЕЧКАТА

Мечката, този най-внушителен хищник в нашите гори, е спътник на човека още от зората на неговото съществуване. Първобитните ни прадеди са воювали на живот и смърт с грамадните пещерни мечки, за да ги прогонят от удобните за обитаване убежища и да се сдобият с техните чудесни кожи. За много от тогавашните човешки родове мечката е била свещено животно. Те я обявявали за своя прародителка, рисували я по стените на пещерите, изрязвали я върху камък и кост и се гордеели с нея. Когато било крайно необходимо да убият мечка, извършвали сложни ритуали за успокояване на духа ѝ, закачвали оголения череп на видно място и му принасяли жертви.

По-късно хората повели упорита и продължителна борба с днешната обикновена кафява мечка за пчелните хралупи в старите тори. Предците ни измисляли какви ли не остроумни приспособления, за да пречат на мечките да стигат до тъй ценния в ония времена мед. По време на римското владичество мечките били затваряни в зверилници и убивани с невероятна жестокост за забава на публиката по арените. Когато хората започнали да отглеждат пчелите в кошери, съперничеството стихнало до известна степен, но ловът на мечки останал като любимо занятие на най-смелите ловци.

С изобретяването и усъвършенствуването на пушките числеността на мечките спаднала изключително много и в редица страни на Европа те са изстребени отдавна. Въпреки големите загуби в миналото благодарение на дългата забрана за лов, наложена от предвидливи хора през 1941 г., днес мечките продължават да живеят в нашите гори. Човекът, техен враг в миналото, днес е отделил за тях резервати, където животните живеят и се размножават спокойно. Но дали са достатъчни тези резервати?

Известно е, че заедно с непрекъснатото изменение и намаляване на девствените местообитания, с все по-честото обезпокояване на животните от навлизането на човека в планините и със значителното браконьерство се нанасят тежки удари на горските зверове, които

красят по неповторим начин природата на нашата родина. Всичко това им пречи да достигнат естествения си брой във всички места, които все още са удобни за тяхното нормално биологично развитие. За това положение са виновни и съблазънта за мечата кожа, просната в гостната, и търсенето на мечата мас, която се смята от народната медицина за много лековита.

Мечката е дълбоко свързана с фолклора на нашия народ, а заедно с това и с неговата душевност. Често за нея се говори с ласкавото наименование „баба Меца“, Понякога обаче родителите заплашват децата си, че ако не бъдат послушни, „мечката ще ги вземе“. С това се нанасят известни поражения в отношението им по-късно към дивите животни. Може би затова е необходимо да се научи повече за живота и поведението на мечките в доста утежнените условия на нашата природа, защото познанието е солидна основа за пораждаване на обич към тези животни. Поради това запазването на мечия род в нашите гори е не само екологичен, но и психологичен проблем.

За едно такова диво животно, наречено Беязания, за неговия дълъг и труден жизнен път се разказва в предлаганата книга. Дано тя събуди уважение и любов към мечките, за да можем да запазим тези великолепни властелини на нашите планини и за идните поколения, които може би ще бъдат по-далновидни от нас.

БЪРЛОГАТА

Първият сняг, закъснял почти до началото на декември, запрехвърча подир пладнe. От посивялото небе, надвиснало над старата гора, разположена по бреговете на планинската рекичка, прииждаха на вихри приказни плетеници. Те се блъснаха със слаб звън в оголените клони на буките, чиито краища почти докосваха отвесните стени на дълбокия каньон. Канарите му, сякаш да се запазят от зимния студ, бяха облечени тук-там в руха от стъбла на повет и от пълзящи мъхнати клонки див бръшлян. Неговите сочни сиво-зелени листа със светли жилки се прилепваха върху камъка, подобни на жива мозайка.

До вдлъбната гънка в скалната стена растеше вековен бук. Той беше завит и сплеснат като от ръцете на великан и побит след това със страшна сила в подножието на канарата. Дънерът му, обрасъл с избелял мъх и люспи от набръчкани сребристи лишей, скриваше наполовина черния отвор на пещера. Тясната дупка беше почти затрупана със съчки и светлокафяви листа от дървото.

Съборените дънери на дебели дървета, които гниеха, оплетени от увивни растения, сочеха съвсем ясно, че тук от много години не беше стъпвал човешки крак. Може би околните буки бяха успели да придобият вид на древни патриарси само поради това, че покрай рекичката нямаше път, по който да бъдат извозвани трупите им.

Дивият кът беше разположен в сърцето на планината. В тишината на пустошта, досегната от суровото дихание на зимата, като че ли нямаше живо същество. Снегът бавно покриваше камънаците, мъха, зелените листа на къпините, купищата сухи листа, навейани на рехави преспи. Уж нищичко не помръдваше, уж всичко беше приспано, а изведнъж ромоленето на водите беше заглушено от острия крясък на сойка, която прелиташе от клон на клон срещу течението. Нейният глас започна да се повтаря често. Ехото му стана объркано, застигащо се и клисурата се изпълни със суетлива шумотевица.

По десния бряг притича златистокафява лисица. Спря се за миг пред отвора на пещерата, застана с вдигнат преден крак, сякаш се

колебаеше дали да влезе. Недалече изгромоля камък, съборен от тежестта на нечий крак. Лисицата бързешком вмъкна глава в дупката. Нейната разкошна опашка се мерна във въздуха, полази по съчките и изчезна мигновено.

Зад близкия завой на каньона се показва първо закръгленото рунтаво рамо, после главата и цялото тяло на голяма мечка, която пристъпваше бавно, често спираше, повдигаше глава. Малките ѝ кафяви очи търсеха недоволно кресливата сойка по клоните. С виковете си горската бърбрица съобщаваше навред за нейното присъствие, а това беше неприятно за хищницата, която винаги се стремеше да бъде скрита и невидима за другите. И особено сега, когато се готвеше да легне в потайно убежище, за да роди на спокойствие рожбите си.

Дивото животно, охранено от изобилните тазгодишни букови и дъбови жълъди, тежеше около четвърт тон, но пристъпваше почти безшумно, без усилия, с плавни свивания на мощните си мускули. Зад нето вървеше друга мечка, която беше доста по-дребна. Това беше нейната дъщеря, родила се преди повече от две години. Тя и досега следваше майка си. Мечките стигнаха до пещерата и като по даден знак поеха въздух с влажните си черни ноздри. Острият дъх на лисицата, която тичаше пред тях, се беше запазил върху съчките.

По-старата изръмжа глухо и започна да размахва главата си ту наляво, ту надясно, сякаш желаше да изплаши някакъв врат. Раздразнената дъщеря, която повтаряше движенията на майка си, протегна предната си дясна лапа, украсена с дълги черни нокти, и понечи да влезе първа. Сигурно искаше да се справи с пришълката в родната пещера, но майката пристъпи и я отблъсва с мощното си рамо. Може би по навик я намираше все още неопитна, несръчна и поради това заплашена от опасност.

Тя смете с лапа съчките и листата, вмъкна се с вълнообразно движение на тялото в тясната галерия, протегнала глава, душеща следата на лисицата. След няколко крачки се намери в закръглено помещение, което можеше да побере няколко животни като нея. В най-отдалечения ъгъл смътно се виждаше дебела постеля от мъх и сухи листа.

Отвъд, до каменната стена, на оскъдната светлина светеха слабо две уплашени очи. Огромното животно изръмжа издълбоко, пристъпи

с неочаквана пъргавина и замахна с дясната си предна лапа. Ударът беше толкова силен, че ако беше улучил лисицата, щеше да я смаже. Пъргавото животинче успя да отскочи, скри се във вдигналия се облак прах, шмугна се покрай неприятелката си, избягна лапата на дъщеря й. Изскочи трескаво навън и се впусна в луд бяг далече от бърлогата.

Мечките седнаха на задните си лапи, сумтяха, поемаха с неудоволствие прашния въздух. Натрапницата изчезна, вече не си заслужаваше да мислят за нея, нямаше да се върне. До постелята имаше купчина кости, които издаваха остър мирис. Лисицата беше идвала понякога тук с плячката си.

Да, леговището трябваше да се почисти, защото им предстоеше да се поселят тук за няколко месеца. Възрастната мечка приближи до мъховата постеля и с четири-пет замаха на лапата я събра на купчина заедно с костите. След това напъха всичко в кръглия отвор на тясната галерия, която продължаваше навътре в канарата, и по този начин го запуши съвсем. Може би вършеше това, за да избегне слабото течение, което се усещаше като леко подухване, но кой би могъл да разбере смисъла на всичките й действия?

Майката и дъщерята прекараха ноктите на предните си лапи като гребени по земята, за да съберат и последните остатъци от предишната постеля. Вдигна се прах, който нямаше къде да отиде в тясното помещение. От време на време мечките кихаха, но вършеха упорито своята работа. Щом се убедиха, че мястото е чисто, те излязоха навън. Започнаха да къртят сух мъх от основите на скалната стена, от камъните и от дънерите на близките дървета, без да обръщат внимание на непрекъснатото усиливащия се снеговалез.

Събираха късовете на купчинки, захапваха ги, мъкнеха ги вътре и там грижливо градяха леглото си. Когато над каньона се спусна ранен мрак, всичко вече беше готово. В помещението се носеше приятният дъх на пресния мъх, който създаваше дълбоко усещане за спокойствие и уют. Като сумтеше доволно, старата мечка отиде до входа на пещерата. Протегна лапа навън, където владееше студът, придърпа сухите съчки и листата, запуши с тях цепнатината в канарата.

С верния усет на диво животно тя беше доловила часове напред продължителното влошаване на времето. Дошъл беше денят за лягане в пещерата. На това място се бяха родили много поколения мечки. И

сега, приготвила сигурно леговище, в което щяха да се появят на бял свят малките ѝ, нейното огромно тяло се отпуснаше в приятна нега. Мечката легна на постелята, положи глава на предните лапи и се вслуша лениво в свирепия вой на зимната буря, която вилнееше с неистови тласъци в каньона и навяваше дебели преспи сняг.

Мечките бяха направили всичко, каквото изискваше от тях инстинктът, заложен в тяхната наследственост, за прекарване на зимата в сигурно убежище. В пещерата беше сухо, заветно и топло. Снегът затрупваше плътно входа. Сега им беше необходимо спокойствие. И те го имаха. Повече нищичко не желаеха. Скоро във въздуха се понесоха ниски басови звуци, прилични на глухо сподавено сумтене, които сякаш излизаха изпод земята.

Мирният им сън беше прекъснат от вълчи вой към края на втората седмица от влизането им в бърлогата. През това време те не бяха усещали глад. Дебелите слоеве мазнина, които бяха натрупани върху гърбовете им, по гърдите и около вътрешните им органи, постепенно се топяха и снабдяваха телата им с енергия за поддържане на жизнените процеси.

От ден на ден животните долавяха как поомеква времето навън. Бурните ветрове, които се носеха като дългогриви жребци между скалните стени, стихваха постепенно. Атмосферното налягане ставаше нормално, въздухът се затопляше. Може би скоро щяха да се събудят, да излязат, да потърсят нещо за хапване извън каньона, но дивият глас на хищника ги сепна преждевременно.

Мечките се вслушваха все още унесени в омаята на съня. Воят не приличаше на обичайните звуци, издавани от вълците през пролетта, лятото и есента. Нямаше и помен от пропитите с печал гласове, с които хищниците се събираха на глутници в началото на зимата. В този вълчи глас потръпваше нещо заплашително, нещо съдбоносно, което им беше смътно познато може би от дълбочината на вековете. Вълкът виеше на следа, канеше своите събратя на лов, на задъхано преследване. Обещавахе им кръв и прясно топло месо в студения зимен ден.

Естествено плячка на вълците можеха да бъдат само двете мечки. Майката изръмжа, изви глава към входа на пещерата. Предизвикателството беше на живот и смърт. Тя се изправи, отърси с рязко движение на кожата полепените по козината късчета мърх, пристъпи през късата галерия и стигна до отвора на пещерата. Снегът покриваше съчките и листата, но в него имаше неголям отдушник, чиито стени бяха заледени. Вълчийт вой се понесе съвсем наблизо.

Старата мечка се обърна към дъщеря си и изсумтя глухо. Може би я призоваваше да пази тишина, да не помръдва, да не ръмжи. Вълците можеха да отминат, битката с тях да не се състои. След малко силно драскане по замръзналата повърхност на снега показва, че хищниците отлично знаят къде се намират жертвите им.

Сивите ловци бяха гладували десетина дни и се нуждаеха от храна. Случайно попадналата на пътя им лисица само беше раздразнила стомасите им. Едрият мъжкар, чието ляво ухо бе сгризано наполовина, вълчицата и четиримата им сина, пораснали почти колкото майка си, бяха готови да се борят с мечката, да я повалят и разкъсат.

Опитният водач на глутницата долавяше колко рискована и трудна щеше да бъде тази схватка, но тя можеше да завърши благополучно, ако жертвата е малка, слаба или страхлива. В такъв случай щяха да използват цялото си ловно умение да я объркат напълно и да достигнат до нейното гърло със своите смъртоносни зъби.

Снежната покривка на входа рухна, проблясна светлината на догарящия ден. Ноздрите на мечката поеха студения въздух, който носеше силния дъх на сивите ловци. От огромните бели дробове на животното се надигна струя въздух, която накара устата да издаде заплашително ръмжене. Вълците бяха готови да нападнат, дочуваше се рязкото претракване на зъбите им.

Да излезе навън и да посрещне нападателите ли?

Отговорът на този въпрос вече се раждаше в мозъка на мечката. Стените на тясната галерия ѝ се струваха като капан, в който не можеше да използва мощните си лапи. Трябваше да ги прогони на всяка цена. Нямаше защо да се оставя на благоволенieto им, макар че те едва ли щяха да посмеят да влязат вътре. Самото присъствие на вълците около пещерата беше явна заплаха, която трябваше да бъде

отстранена. На малките, които щяха да се родят в края на януари, беше необходима пълна безопасност.

Мечката изрева яростно и с мощен напън на гръбнака си избути с глава и рамене преградата на входа. Тя изскочи навън като взривил се снаряд сред разхвърчалите се съчки, листа, сняг и облак пара, който излизаше от нейната проточена озъбена уста. Вълците отскочиха с настръхнали вратове на безопасно разстояние. Те впиха жълтеникавите си очи в противника.

Водачът на глутницата не беше очаквал от пещерата да излезе такъв гигант. Сега победата му изглеждаше невъзможна. Мечката тежеше почти колкото всички вълци пред нея. Видът ѝ показваше, че ще се брани докрай. Успехът, ако се стигнеше до него, сигурно щеше да струва живота на няколко от нападателите. Такъв лов беше напълно безнадежден. Още не бяха стигнали в глада си дотам, че да загиват напразно. Студената зима беше напред, а те можеха да я преодолеят най-лесно заедно, дружно, с усилията на всеки член от глутницата.

Грамадното животно се изправи на задните си крака до дънера на старата бука. Неговите кръгли тъмнокафяви очи гледаха пронизващо. Огромните резци се жълтееха в устата му, а ноктите на предните лапи стърчаха, подобни на криви стоманени остриета. Възрастният вълк се спусна от страни, протегна муцуна, почти докосна хълбока на мечката, но веднага отскочи пъргаво назад. Изглежда само искаше да провери дали животното е още сънено.

Продълговатата лява лапа изсвистя във въздуха и се стовари върху снега, където се намираше врага преди десети от секундата. Ударът имаше такава сила, че притъпка дебелия сняг почти до повърхността на земята. В него се отпечата дълбока яма с пет остри вдлъбнатини на предния край.

Едрият мъжкар, участвувал в много горещи, кървави схватки, имаше голям опит. Той изръмжа предупредително, сви опашка между задните си крака и се затича, без да бърза, надолу по десния бряг на рекичката, която, замръзнала и покрита със сняг, приличаше на пътека сред старите дървета. Вълчицата и синовете му отстъпиха по-назад все още озъбени, после се възвиха пъргаво и го последваха. Глутницата се стопи в сивия зимен ден отвъд първия завой на каньона, сякаш никога не беше съществувала.

Старата мечка пристъпи по снега, направи десетина крачки подир тях, спря се, извърна глава към пещерата и издаде късо сумтене. Дъщерята се показва послушно навън, огледа, се, пое въздух, затича се, подуши следите на вълците. Козината по врата ѝ се изправи заплашително, заръмжа раздразнено, но спокойствието на майката я укроти. Защо трябваше да губи енергия на вятъра?

Животните се поразходиха надолу по дирите на вълците до мястото, където свършваше каньонът. Там стърчаха няколко големи шипки, по чиито бодливи клонки се червенеяха едри сбръчкани плодове, подобни на продълговати капки засъхнала кръв. Похапнаха от тях. Искяха ли да търсят сладки коренчета и лютивни луковици по наклонените ливади, които по-надолу бяха оградени от гъста гора, трябваше да разравят снега и земята под него, а това беше дълга и трудна работа.

Сега времето беше тихо, но нейде от север вече настъпваше студен въздушен повей. Двете животни усещаха приближаването му и затова побързаха да се върнат в убежището си. Старата мечка премина по левия бряг на рекичката, която ромолеше приглушено под ледената си броня. Промъкна се между дънерите на дърветата, заплете няколко пъти дирите си, за да заблуди всякакви врагове по пътя към пещерата. Младата мечка повтаряше всяко нейно движение.

Когато се изравни с входа в канарата, мечката спря на брега, напрегна гръбнака си и направи силен скок. Тя се прехвърли отвъд рекичката. Скочи още два пъти като опарена по петите и стигна до дънера на витата бука. Дъщерята я последва, като стъпваше в нейните дири. Следата на мечките подир стъпките на вълците си стоеше в снега, но дивите животни не се замисляха за нея. Инстинктът ги караше винаги да прикриват дирите си, когато влизат в леговището.

Целият януари и началото на февруари преминаха в сън, къси разходки, в ровене на снега и нападалите листа под дивите круши и киселиците. Нищо не смущаваше спокойствието им. Глутницата вълци вероятно беше слязла в самите поли на планината, за да дебне плячка в покрайнините на селищата, а други врагове мечките нямаха.

Една нощ дъщерята дочу в просъница тежкото дишане на майка си, шумоленето на мъховата постеля. Преди да отвори очи, тя усети сладникавия мирис на кръв и на жива плът. Младата мечка се събуди от дълбокия си унес тогава, когато майката вече беше погълнала

плацентата и беше облизала грижливо двете новородени мечета. Те лежаха до нея като мънички топчици и въртяха насам-натам главичките си. Търсеха топлата майчина гръд.

Младото животно протегна муцуна да ги помирише по-отблизо. Дъхът на малките беше приятен, но лапата на майката я отблъсна назад. Дъщерята отстъпи на края на постелята, но беше все неспокойна, стремеше се да се приближи към малките си братчета. Непрекъснато срещаше лапата на майка си, но в младата мечка се събираше спотаена нежност към малките същества, която щеше да се прояви, когато самата тя станеше майка.

След две седмици мечката разреши на дъщеря си да играе с малките. Каменната пещера в гръдта на канарата се превърна в убежище на щастливо семейство. Събудеха ли се, особено след като прогледнаха в края на първия месец, мечетата най-много обичаха да играят. Вършеха това с ушите на майка си и на сестра си, с лапите им, с всичко, което можеха да докопат с малките си лапички и муцунки. Пъргавината и лудориите им нямаха край, но мечките търпяха, защото може би инстинктивно долавяха, че на тях са им необходими повече движения, за да растат здрави и силни. И двете мечета имаха по едно бяло петно на прегъвката на предните си десни крачета. Насищани от гъстото мляко на майка си, те растяха бързо.

В края на март старата мечка започна да излиза по-често навън и да похапва жълъди, запазени под опадалите листа на буките. Тя изкопаваше сладките коренчета и пъпки на орловата папрат, луковиците на мечия лук, растящ по припечите, разораваше мравуняци. Повдигаше тежките дънери на загнили дървета, за да търси под тях червеи и какавиди, гризеше листата на зелените къпини и малини, отърсили се от снежната покривка.

Заситеше ли се, бързаше да нахрани малките и да смени дъщеря си, която през това време ги пазеше. В бърлогата, която и през тази зима беше изпълнила достойно ролята си на мечо убежище, всичко вървеше добре. Нямаше да измине много време и цялото семейство щеше да тръгне по горите и ливадите, за да търси на воля прехраната си.

ОТВЛИЧАНЕТО

В един от първите дни на април възрастен мъж с дълбоко набраздено от бръчки лице, наметнал овехтял ямурлук, пристъпваше бавно между гладките сиви дънери на буковата гора. На дясното му рамо висяха две охлузени стари пушки, които потракваха сухо една в друга. По-дългата беше кремъклийка, а по-късата евзалийка. От употреба дулата им бяха изтънели като хартия, но все пак можеха да дадат още по някой и друг изстрел.

Кривата пътека, направена от краката на дивите животни, го увличаше нагоре по склона на планината. Голите клони на дърветата се преплитаха над главата му, замрежваха посивялото небе, сякаш поддържано от раменете на планинските върхове. По дъната на доловете се виждаха прозрачни корици заледен сняг. Долината на река Тъжа беше останала долу. Там дивите сливи се готвеха да цъфтят, а тук зимата едва си тръгваше.

Дишането на пътника започваше да се ускорява. Гърдите му все по-често се раздираха от стара кашлица. Крачките му ставаха все по-къси, все по-вяли. Може би трябваше да похапне нещо, за да добие сила. През грубия козяк на торбичката, която се удряше в хълбока му, усещаше коравия овал на сухия самун хляб и на едрите глави лук.

Спря се на полянка, в средата на която растеше стара бука. Изгърбените над земята дебели възлести корени образуваха нещо като седалка. Човекът се отпусна на нея, похапна си, притвори очи и пак видя стените на старата кирпичена къща, в която беше влязъл гладът. Синът му отсече без разрешение десетина коли материал от гората, хванаха го и сега излежаваше тригодишна присъда. Конят, с който работеше, беше слаб. Ребрата му се брояха, едва теглеше каруцата, а четирите внучета искаха да ядат.

Старецът въздъхна издълбоко, разтреперан като от студ. Стана, нарами пушките и тръгна към билото на планината. Не беше изминал и двадесетина крачки, когато му се стори, че долавя погледа на две

втренчени сини очи, които го гледаха с ням укор. Той наведе упорито глава, за да избегне настойчивото им внушение, и продължи.

Късно след пладне стигна до ливадите по оголеното теме на хребета, които едва започваха да пускат зелени езичета през сухата миналогодишна растителност, и начена да се спуска към дълбоката долина на рекичката. Тя течеше на изток, успоредно на височината, цялата обрасла с букова гора и габъррови гъсталаци.

Привечер, когато след скриването на слънцето в сивите облаци го облъхна студенина, стигна до отвесна скала, в основата на която зееше вдлъбнатина. Дотолкова беше уморен от трудния път, че едва успя да събере наръч сухи клони, нападали от големите дървета. Той изби огън с огнивото, раздуха късчето прахан в шепи сух мъх и запали кладата, наредена пред дупката в скалата. След това натрупа изсъхнала кафява папрат в пещерката, седна с облекчение и яде без желание. Полека-лека настъпи тъмна нощ, чиято кристална тишина се нарушаваше само от далечните викове на улулици из хралупите на старите дървета.

Призори човекът се изправи с болезнена въздишка. Усещаше тялото си схванато. Стъкна огъня, в който бяха останали отделни живи въгленчета, и закуси с корави зальци хляб и лук. После сипа една мяра барут в дулото на кремъклийката, натъпка с дървения шомпол късче хартия. Отгоре пусна два едри оловни куршума, затисна ги с конопено парцалче да не изпаднат. Пушката евзалия зареди с един едър куршум. Нарам и двете, пъкна бравата в пояса си и тръгна към каньона на рекичката. Когато достигна до продълговатия зъбер, издаващ се над теснината, ловецът пристъпи внимателно, легна на самия му крайчец, протегна шия и погледна надолу. Дъното на дълбоката пропаст, широка двадесетина метра, беше обрасло със стара букова гора, през която се виеше лентата на реката. Между голите клони се виждаше земята. До подножието на каменните стени лежаха посивели преспи сняг. Гърлото на човека пресъхна. На едно място снегът беше пресечен от пътека. Бърлогата беше някъде там. Мечката вече беше излизала от леговището си да търси храна.

— Е, имал съм късмет — прошепна си той. — Дано да е на добро...

Сухото му тяло се отпусна на камъните, поръбени с кичури планинска чубрица, като че обезсилено от сполуката. Сега трябваше да чака търпеливо в студената априлска утрин. Изправи се, накърши

клони от ситните габъррови храсти, положи ги на зъбера, загърна се с ямурлука и легна върху тях. Парливият полъх на вятъра пронизваше неприятно тялото му, когато долу се показва едра сиворъждива мечка. Човекът се напрегна, взря се жадно. Мигновената усмивка, пробягнала по брадясалото му лице, бързо угасна, а студът сякаш стана още по-остър. Той присви зиморничаво очи, мустаците му увиснаха.

— Стара мечка е — разбра човекът. — И да стрелям няма да избяга, няма да се отдалечи... Ще ме нападне веднага, усети ли ме наблизо...

Ръката му стисна по-здраво ствола на кремъклийката, но грапавата ръждясала повърхност на оръжието, обхваната с медни гривни за дървената ложка, изглежда не му даваше търсената увереност. Години наред не се беше целил, не беше стрелял, а звярът трябваше да бъде поразен точно. Поради изстрел нахалост преди четиридесетина години се случи нещастieto с брата на жена му.

Старецът посегна към салтамарката си, пъхна ръка под нея и докосна с пръсти шевицата, извезана отдавна от ръката на Вела. Може би неслучайно нейните очи го преследваха през тези дни. От онова далечно време, малко преди началото на Балканската война, не беше идвал тук на лов за мечета. Приготвял се беше няколко пъти в тежки дни, но жена му го спираше със сълзите си. Сега вече я нямаше на белия свят и той тръгна в планината, без да се обади никому.

Мечката продължаваше да върви полека между дърветата на каньона, излезе от него и тръгна по тясната наклонена поляна покрай реката. От време на време навеждаше глава, заравяше муцуната си в сухите листа на папратите. После дърпаше нещо със зъби, изправяше се и ядеше някакви къси пръчки, които придържаше с предните си лапи.

— Изравя папратови коренища — сети се човекът. — Гладна е, трябва да кърми малките. Утре ще излезе пак по това време.

Слънцето надникна в клисурата. Клоните на дърветата лъснаха от влага и заприличаха на изящни дантели, изплетени от нечий умели ръце. Пропастта просветна чак до дъното и стана по-дълбока. В търсене на храна мечката отиде до завоя на рекичката между големите буки.

Отгоре се виждаше как рови сухите листа и забива муцуната си в тях. После изчезна по-нататък.

Човекът помръдна, намести се по-удобно. Трябваше да разбере колко време се бави животното. Изминали се бяха повече от два часа, когато мечката се подаде от гъсталаците и тръгна бързо към бърлогата си. Изглежда никой не я беше плашил, защото излизаше за храна денем.

Дивото животно изчезна под скалата и долу стана някак пусто. Нямаше защо да чака повече на зъбера. Вятърът го накара да стане и да се прибере в закътаното си убежище. Така той не можа да види младата мечка, която излезе на паша, щом се върна майката. Човекът подреди дърва върху въглените, седна на постелята и дълго гледа как се разпалват и изпускат къси пламъчета. Тялото му, почти вкочанено от дългото лежане на камъните, бавно се отпускате, приемаше жадно топлината.

Преди седмица куцийт циганин Алчо се отби в Тъжа и рече в кръчмата, че негови роднини търсят мечета. Искали да станат мечкари, щели да платят добре. И още тогава, сред облаци тютюнев дим и остър дъх на кисело вино, той реши да опита своя късмет, за да помогне на челядта си, макар че някога се беше заклел пред Вела да не отива при мечите бърлоги.

Отвъд пламъците, къдрещи въздуха над огнището, пак го погледнаха тревожно двете сини очи. Усети и слабото изтръпване на сърцето, което го слетяваше някога, видеше ли я да идва към него усмихната. Хубава жена беше тя, никога не ѝ отказваше нищо, но сега престъпваше думата си. Немотията трябваше да бъде победена. После ще се върне синът му.

Подир пладне човекът откри лисича дупка в скалите. Утъпканата ивица през тревите водеше до отвора на нейното леговище под голям сив камък. Той поклати доволно глава, събра няколко шепи трева и сухи листа от пътечката на хищницата, върза ги в кърпата си и тръгна към огъня. Преди стъмняване се прибра в убежището, излегна се на папратовата постеля и дълго слуша глухите гласове на совите. Не кряскаха на добро. Може би след ден-два времето щеше да се влоши. Дотогава трябваше да свърши работата. Гледаше огъня с притворени очи и се стараше да изгони натрапчивите спомени, които се рояха в главата му.

Двамата с Петър тогава се спуснаха към пещерата, където беше бърлогата на мечката. Голите клони на храстите ги блъскаха в лицата,

но те не им обръщаха внимание. Стигнаха пред черната дупка в канарата. Мечката беше излязла преди малко, видели я бяха отгоре да се скрива отвъд завоя.

Братът на жена му застана с готова пушка отвън, а той разхвърли съчките, натрупани от животното пред входа, и влезе вътре. Подир няколко крачки галерията завиваше наляво, стана полутъмно, но нямаше нужда да запалва свещ. Пристъпи и видя зелените искри, бляскащи в очите на мечетата. Те усещаха заплахата, свиваха се в дъното между големи камъни, но не издаваха звуци. Бранеха се с муцунки, опитваха се да хапят с остриите си бели зъбки. Пъхаше първото в торбата, когато навън проеца силен гърмеж. Сподири го нисък заплашителен рев и уплашеният вик на Петър. Тогава той хвърли мечето, втурна се по галерията, изскочи на поляната.

Другарят му не се виждаше под голямото тяло на дивото животно, което ръмжеше разярено, ръфаше жертвата си със зъби, късаше я с дългите си нокти. Тази гледка беше тъй страшна и неочаквана, че първото му желание беше да бяга, да се отдалечи колкото може от звяра.

После долови приглушения глас на Петър, който идваше сякаш изпод земята. Краката му, станали леки като перушина готови да се втурнат, неочаквано натежаха. Те усетиха земята под себе си, врязаха се в нея. Облътна го вълна от топлина, взела се кой знае откъде. Тялото му се стегна, пръстите му се впиха в дръжката на брадвата и я измъкнаха решително от пояса. Мъжът пое дълбоко въздух, пристъпи крачка, втора, трета и замахна тъй силно, че от гърдите му се откъсна сподавено ахкане. Лъскавото острие светна, вряза се в тила на животното, накара го да се изправи с целия си ръст на задните крака и да рухне мъртво до приятеля му.

Сигурно и сега беше замахнал на сън, защото усети силна болка в ръката си. Ударил беше свития си юмрук в ниския каменен таван на убежището. Разсъни се. Тъмно беше като в рог. Въглените бяха покрити с пепел. Сложи дърва, изчака да светне първото пламъче и притвори насила клепачи. Утре щеше да му трябва всяка капчица сила.

Сутринта дъхът му образуваше бели облачета пара във въздуха. Планината изглеждаше пуста и недружелюбна. Над короните на дърветата се стелеше млечна мъглявина, която преливаше на

безформени талази по склоновете на височините и чезнеше в дефилето на реката.

Човекът се приближи до наблюдателницата си и усети вятъра право в лицето. Хубаво, така той нямаше да занесе мириса му до ноздрите на дивото животно. Дочака най-сетне да види как туловището на мечката се измъква от пещерата. Тя проточи дебелата си шия, пое въздух и тръгна към поляните, където растеше сладката папрат. От дългото лежане в бърлогата нейната козина се беше степала на едри кичури, които при всяка крачка се движеха ту напред, ту назад.

Отгоре тя изглеждаше тъй спокойна, неуязвима и могъща, че старецът долови неприятен трепет в колената. Той изчака половин час, нарами вещите си и се спусна трескаво надолу по някакъв обрасъл каменен улей, който заобикаляше края на скалната стена на каньона и позволяваше да се слезе на дъното му. Сърцето му биеше неравно. Неведнъж му се струваше, че вижда долу тъмния силует на мечката. Тогава страстно му се искаше да спре, да насочи едната пушка натам. С голяма мъка успяваше да преодолее боязънта си и продължаваше да се свлича.

В това време огладнялата дъщеря на старата мечка пристъпи уроците на майка си и излезе подир нея да потърси нещо за похапване. Тя усещаше вината си и нямаше намерение да се бави дълго навън. Само шепа шипки и няколко снопчета от току-що подалите се издънки от орлова папрат ѝ стигаха. И тъй като беше гузна и невнимателна, тя не дочу стъпките на човека, който беше започнал да слиза, премина под него и се скри зад близките дънери на буките.

Преди да стигне на полянката пред скалната стена, човекът нахлу на цървулите си две кори от клен, които беше изрязал грижливо вчера. Мечката не биваше да долови преждевременно присъствието му около бърлогата. Когато, целият настръхнал, стигна до отвора, огледа се пак. Звярът не се виждаше. Това му вдъхна мъничко смелост. Треперенето на ръцете се прекрати. И тъкмо навреме, защото работата, която щеше да върши, беше твърде сложна.

Старецът завърза с въженце пушките за дървото и за една издатина на скалата тъй, че дулата им да сочат към входа на пещерата. Посоката им за стрелба се кръстосваше точно на крачка височина над пътеката. После свърза спусъците на двете оръжия с краищата на усукана черна вълнена връв. По-нататък заби в пукнатината на

канарата и в грапавата кора на буката предварително приготвени чаталчета и прекара умело връвта през ушите им.

Сега, ако нишката бъдеше опъната, тя щеше да дръпне спусъците и пушките щяха да блъвнат огън и олово. Долу връвта висеше на педя над земята. Мечката едва ли щеше да ѝ обърне внимание, но за всеки случай той беше натрил с листата на планинската чубрица и пушките, и връвта, и дрехите, и дланите си.

Най-накрая човекът разтури с крак вършините при входа, извади кърпата, където беше скътал сухите листа и тревата от лисичата пътека и ги разпръсна. Каквото трябваше беше свършено и той побърза да се изкатери към наблюдателницата си. На каменния улей свали корите от цървулите и забърза. Ловеше с ръце голите издънки на храстите, издърпваше се нагоре, стъпваше на издадени камъни, гладките пети на цървулите се плъзгаха по влажните треви и мъхове, падаше на колена, но ставаше и продължаваше, сякаш мечката го гонеше по петите.

Стигна до зъбера вир-вода, зави се по-плътно с ямурлука и зачака. Стремеше се да не обръща внимание на студа, който се силеше да проникне чак до костите му. За негов късмет не чака дълго. Иззад завоя на скалната стена се показва закръглената фигура на дивото животно, което се движеше по-бързо от преди. Човекът заби нокти в напуканите си длани, но не усещаше никаква болка. Изпосталялото му жилаво тяло се сгърчи. Мечката приближаваше към бърлогата. Неочаквано спря, започна да души по земята. Предницата на нейното тяло се заклати застрашително ту наляво, ту надясно.

— Усети лисичи мирис — разбра ловецът.

Мечката му изглеждаше значително по-малка от преди, но старецът не вярваше особено на очите си, които се бяха просълзили от напрежение и студ. Дивото животно проследи дъха на хищницата, след това зърна разхвърляните съчки. Втурна се към отвора на пещерата. Сигурно се уплаши за малките, които едва ли биха могли да се бранят от лисицата.

Сиво-кафявото тяло покри входа и тогава от двете му страни светнаха мигновено дълги червени пламъчета, които се забиха направо в него. Долетя гърмежът на пушките, върна се и продължи да кънти из клисурата. Мечката, като че спряна от невидимо препятствие, клекна тежко на задницата си, завали се настрани и падна напреко на пътеката в снега. Нейните четири мощни крака се движеха

неритмично. Лапите загребваха сняг и сухи треви, ноктите пронизително скърцаха по камъните, но тялото не помръдваше напред.

Старецът свали калпака си, прекръсти се набързо, избърса с опакото на ръката едрите капки пот, избили по челото му. Постигнал беше целта си, но не изпитваше кой знае какво задоволство. Възползувал се беше от изобретателната човешка хитрост, оставена в наследство от баща му, за да победи големия горски звяр, макар че самият той беше вече стар и немощен.

По-добре щеше да бъде, ако мечката беше млада. Тогава един-два изстрела във въздуха щяха да я прогонят надалече. Нямаше защо да я убива, за да вземе мечетата, но късметът на животното е бил такъв. То беше загинало, за да живеят внуците на човека. Ех, да можеше да се възкреси като в приказките, след като вземеше малките от бърлогата.

От гърлото му се откъсна сподавена кашлица, която пронизваше с мъчителна болка целите му гърди. Изглежда беше настинал много през тези дни, прекарани почти на открито в планината. Никога не се беше усещал тъй зле — дали не го беше сполетяла беда, защото уби мечката. В главата му оживяваха стари спомени за приказките на дядо му, че тия зверове са някогашни хора, които изплащат в този си вид някаква вина и затова е грехота да им се сторва пакост или да се убиват.

— Ех, тъй ли е, или не е... Кой знае?

По снагата му пробягнаха неприятни студени тръпки. Човекът се облегна на близкото криво дърво, превито от постоянните ветрове, притвори клепачи и страстно поиска да види очите на жена си. Тоя път ги викаше, за да получи мъничко топлинка. Ето ги. В тях вече нямаше укор, а спотаен страх и болка, някакво предупреждение за нещастие. Защо ли?

Когато краката му добиха пак силища, старецът се спусна по познатия път. Главата му беше замаяна. Той вече не изпитваше страх от мечката. Дори да оживееше и да се нахвърлеше отгоре му, щеше да я посрещне с брадвата в отслабналата си ръка. Накрая премина покрай мъртвия звяр, без да го заглежда, и надникна в пещерата. Светлината проникваше на пет-шест крачки. По-нататък галерията завиваше. Мечетата трябваше да са отвъд завоя, но защо тук всичко му е тъй познато?

Човекът пристъпи уморено с чувалчето в ръка. Лъхна го острият мирис на меча козина. В дъното на кухнята светеха четири зеленикави искрици. Малките притискаха телцата си към каменните стени. Те мълчаха. Чакаха всемогъщата им майка да дойде и да ги отърве от непознатото същество, което се беше осмелило да влезе в тяхното убежище.

Той застана на колене, напипа топлото тяло на първото мече, което се съпротивяваше несръчно, напъха го в чувала. После постави там и другото зверче. Вдигна ги и бавно, като кашляше и тътреше краката си, излезе навън. Посрещна го студеният полъх на вятъра. Мечката лежеше като премазана от собствената си тежест. Утре щеше да изпрати братовия си син да прибере пушките, кожата и месото — те също можеха да сторят нещичко за гладната къща. Хората даваха големи пари за мечите кожи, а лечебната меча мас винаги имаше добра цена.

Отслабналите му крака се препъваха в камъните, катереше се с мъка нагоре към убежището си. Стигна там. Взе торбичката, метна на рамо чувала с мечетата и тръгна към билото на планината. Цървулите му се плъзгаха по жилавите сухи кичури на тревата между разхвърляните камъни. Ех, един път да стигнеше до превала. Оттам до Тъжа е все нанадолнище.

Облаците се бяха сгъстили мрачно, надвиснали над самата му глава, като че искаха да го притиснат до земята. Между клоните приглушено свиреше резлив вятър, прехвърчаха редки снежинки. Те блъскаха ловеца в лицето, пречеха му да гледа, а и без това му се струваше, че сънува дълъг мъчителен сън. Студено му беше. Усещаше топлина само там, където се допирала мечетата през чувала.

В това време майката, дочула далечните гърмежи, се запъти към пещерата. Смътно усещаше, че се е случило някакво нещастие и това я прищипорваше да бърза. Не се спираше както преди да потърси жълъди или да изкопае луковица. В началото на каньона долови мириса на барут.

Дивото животно се спря за миг, пое въздух издълбоко и потръпна цялото в тревога. Познаваше този дъх след един изстрел по нея. Тогава куршумът одраска дълбоко лявото ѝ рамо. И запомни задълго болката. Майката се спусна напред с огромни скокове. Пред пещерата подуши мъртвата си дъщеря, изръмжа яростно, като долови мириса на кръв. Вмъкна се със сила вътре, без да мисли за одраскванията по двете си рамена, овърша с лапа леговището, пхна черния си нос във всички цепнатини и потайни кътчета, но мечетата ги нямаше.

И всяко вдъхване я убеждаваше, че тук е бил човек. Той беше повалил мъртва нейната дъщеря, той беше взел малките. Разяреното животно изскочи навън, затича се насам-натам, но нито срещу течението на реката, нито надолу откриваше следа. Чак след два часа, когато в отчаянието си се покатери по каменния улей горе на платото, откри корите от клен, дирите на човека и стигна до убежището му. Загасналият огън беше топъл. Оттук водеше следа към билото. Мечката се втурна по нея с цялата бързина на мощните си лапи.

Когато се изкачи на превала, старият ловец погледна надолу по виещата се пътека. И изведнъж изтръпна целият. На повече от километър и половина се виждаше голямо животно, което току-що беше изскочило от гората и бързаше по пътеката. Косата на човека се изправи под калпака от ужас. Опита се да не повярва на очите си, но скоро се убеди, че мечката наистина идва насам.

— Господи, оживяла е... Ненаправно казват хората, че душите им са жилави... Ще ме настигне... Какво да правя сега?

Да, имаше един начин. Чувал беше, че в такъв случай е най-добре да остави едно от мечетата. Открие ли го майката, ще го милва, ще го лиже, ще го пази и няма да преследва човека. По този начин веднъж преди много години се беше спасил баща му от преследването на разярена мечка.

Умората му беше изчезнала като по чудо. Силите му се бяха възвърнали. Мозъкът му се проясни от замайването. Още нещо трябваше да стори за по-голяма сигурност, не биваше да се оставя на

случайността. Измъкна секирата, засече кората на близкото самотно дърво, откърти две кори и ги върза с връвчица под цървулите си. След това измъкна едното мече, постави го на пътеката и се втурна надолу. Стволовете на първите дървета от гората, която започваше на двеста крачки по-долу, го скриха надеждно.

Мечката се изкачи на превала и неочаквано надуши следи от лапичките на единия си син. Техният сладък дъх за миг укроти разбушувалото се животно. Главата на животното почти се допря до земята и започна да се движи по дирята, тъй като не можеше да го види с късогледите си очи. Тъй направи десетина крачки настрани и откри мечето да лежи свито и уплашено в сухите листа сред гъсталак от клек. Щом видя майка си, малкият скочи пъргаво. Изправи се на задните си крака, положи предните на нейните гърди. Цялото му телце трепереше от възбуда, а в гърлото му се надпреварваха гальовни звуци.

Старата мечка го лизна веднъж-дваж по главичката и изведнъж се отдръпна от него, поръмжа глухо, заплашително. Мирисът на човека, който се излъчваше от мечето, разбунтува отново гърдите на майката. Нейната удължена муцуна се сгърчи яростно. Дългите жълти зъби се оголиха хищно, а очите се запалиха от гняв. Тя остави сина си в клека, затича се наоколо, търсеше другото мече, но не можеше да го открие, нито да подуши дирите на човека.

Дивото животно се мятеше в разни посоки, разкъсваше го страстно желание да се втурне из планината, да шета все по-надалече, да претърси всяка горичка, всеки дол, но не смееше да остави малкия сам. Боеше се да не изчезне пак. Направеше ли двадесетина крачки от него, мечето започваше да скимти плачевно. Гласът му я удряше като камшик по муцуната, караше я да възвие глава и да се връща назад.

В края на краищата майката прилегна тежко на сухите листа и като поръмжаваше, сякаш от дълбочината на вдигащите се и спускащите се хълбоци, остави рожбата си да суче до насита. Дивото животно се укротяваше, притваряше очи и му се струваше, че и двете мечета са тук, бозаят лакомо както преди. Това притъпяваше неговата тревога, успокояваше огромното тяло, което доскоро беше превърнато във възел от нерви.

Когато си почина и нахрани малкия, мечката стана на крака. Огледа се и пое въздух. По превала се гонеха ветрове, които караха кичурите суха трева да треперят. Снегът продължаваше да прехвърча

изрядко. Ставаше студено, мечето не можеше да стои тука дълго време. Сега трябваше да търси друго убежище. Хората вече знаеха за пещерата в канарите на каньона. Кой знае кога щяха да я навестят пак и да сторят злина на нейната рожба — необходимо беше веднага да потегли, за да изпревари нощта.

Движенията на мечето в чувала свестиха стареца. Паднал беше по лице върху сухите треви. Той отвори възпалените си клепачи, завъртя се бавно по гръб. Над него се виждаха клоните на млад бук, чиито тънички гладки вейки надвисваха чак до брадясалото му лице. Продълговатите изящни кафяви пъпки по върховете на нежните им разклонения бяха наедрели, готови да се разпукат при първия полъх на южняка.

Човекът протегна ръка към чувала, усети през грубата му тъкан тялото на младото животно и задържа пръстите си върху него. Приятно му беше, че е топло и живо. То щеше да докара в старата му къща и мляко, и брашно. Лицата на внуците му пак щяха да се закръглят, очите им щяха да светнат, гласовете им щяха да ечат по двора. Той се изправи на колене, постоя тъй приведен, да премине замайването му, после полази с длани нагоре по дънера на буката и стана бавно. Трябваше да върви, преди да е загубил и последните си сили.

Пътят по брега на река Тъжа не беше далеч. Още едно усилие, още един напън и щеше да се добере до него. До късна вечер там преминаваха дърварските волски коли. Той сякаш виждаше вече дълбоките бразди на коловозите по неговата криволичеща ивица — дотолкова цялото му същество се стремеше да стигне до хората, да потърси помощ.

ГОДИНИ НА РАСТЕЖ

Старата мечка отведе своя син през наклонени поляни, обрасли с буйни папрати, през древни букови гори и разпенени потоци към най-дивата част на планината. В ранна пролет тук действително не можеше да ги зърне човешко око. Дърварските работи започваха по-късно и те се вършеха по достъпните склонове на речните долове, защото само покрай бреговете им имаше стръмни коларски пътища, които по-нагоре ставаха конски пътеки.

По тях можеха да вървят единствено дребните космати каракачански коне. Върху своите самари те сваляха нацепени дърва за горене в долините, наредени един зад друг на дълги кервани, всеки следващ кон вързан за самара на предния. Стадата овце и чардата говеда идваха с пастирите и със злите им кучета в края на май, но те оставаха най-вече из високите алпийски ливади, където бяха построени на закътани места с течаща вода кошари и краварници. Хората избягваха да навлизат в горите под пасищата без причина, защото се бояха от вълците и от мечките.

Старата мечка избра за обиталище вододела близо до извора на рекичката, която минаваше през каньона с пещерата. От този планински рид се спускаха и други потоци, които се врязваха дълбоко в полите му. Горе под самото било те оросяваха стръмни поляни, покрити с папрат и треви, гъсти лесове от бук. Това беше вълшебен кът с броеница от малки полянки, обградени с гори, в които лежаха десетки нападали стари дървета. Те гниеха и отхранваха вкусните ларви на планинските насекоми. На някои места растяха на гнезда древни ели. Под възлестите им стъбла със сгъстени клони, под късостволите им дънери се простираха кипящи от живот мочурища.

Може би почвата тук беше лишена до голяма степен от плодородието на земите в полите на планината, което толкова интересуваше мечките, но затова пък цареше спокойствие. За щастие наблизко не живеяха други мечки, защото тогава майката трябваше да води жестока борба за новия си ловен участък. Никоя мечка не би го

отстъпила, без да пролее кръв. Само силата, непреодолимата сила, можеше да я прогони от късчето земя, която я изхранваше.

И въпреки суровите условия мечешкият лук, грудките на други някои растения, развиващите се пъпки на орловата папрат, зелените листа на къпините и малините и жълдите на буките, скрити в пластовете миналогодишна шума, се намираха начесто през пролетта. Трябваше да ходят дълго, за да напълнят стомасите си, но краката им бяха издръжливи. Всяка вечер обхождаха поред част от ловните си владения.

От време на време старата мечка водеше сина си чак до доловете под самите планински върхове, в които все още имаше дебели преспи полузалежен сняг, и започваше да души упорито педя по педя. Понякога за голямо учудване на малкия се спускаше към някое място и започваше да рови с дългите нокти на предните си лапи и да отхвърля настрани снега на едри късове. После хващаше със зъби крака на някоя умряла през зимата дива коза и я измъкваше на открито с доволно ръмжене. Тогава настъпваше славно пиршество, което не приличаше на тревите и изравяните корени. На малкия се падаха вътрешностите на животното. Те, все още запазили дъха на ядените от козата ароматични треви, имаха възхитителен вкус.

Двете мечки спяха в дупка, направена от падането на огромна бука, повалена от силния порив на планинска буря. Нейните корени бяха надигнали голямо парче земя и се беше образувала обширна землена пещера. Вятърът беше напълнил убежището със сухи листа още през есента и пружиниращата постеля предпазваше животните от студ и влага.

В края на май мечето беше станало живо и пъргаво мъниче. От гладките черни ноктенца на краката до влажния крайчец на муцунката му се излъчваше диво изящество. Движенията му бяха грациозни, а чертите на „лицето“ изразителни. Природата като че ли го беше създала, за да докаже за лишен път възможностите си в извайването на съвършенството. Кожухчето на мечето беше кехлибарено сиво, чисто и пухкаво. Очите му, лъскави и живи, винаги търсеха нещо интересно, а пъргавите крачета бяха готови да го отнесат до това, което привличаше вниманието му.

Старата мечка се гордееше с рожбата си, въпреки че тя й създаваше много неудобства с непрекъснатото си движение и

безкрайното си любопитство. Понякога я наказваше с доста тежките си плесници, но в повечето случаи я спираше на място с предната си дясна лапа, укротяваше я и я лижеше грижовно.

Мечката не се отделяше от малкия нито денем, нито нощем. Изглежда помнеше опасността, от която го беше спасила в последния момент, а дали тъгуваше за другия си син, едва ли би могло да се отгатне. Може би дългото му отсъствие, непрекъснатите грижи за брат му я бяха накарали да се примири със загубата.

Нека сега да оставим майката и сина в дивия пущинак на планината и да се върнем при тях през есента на третата година. Мечето с бялото петно на крачето беше пораснало доста и обещаващо да стане великолепен мъжкар. На ръст все още беше по-нисък от майка си, а по сила на мускулите едва ли не беше равен на нея. Сега често се отдалечаваше сам в търсене на храна, но все пак се държеше в близост до старата мечка, така че да може да я подуши. Майка му, бременна с нови рожби, вече не държеше нейният син да бъде непременно до нея, но тръгнеше ли на по-далечен път, го призоваваше с ниски гърлени звуци. Може би тя инстинктивно се стараеше да му предаде колкото може повече знания и сръчности, защото скоро щяха да се разделят завинаги.

И сега тя го повика, вслуша се, застанала между дебелия дънери на буките в горното течение на планинската рекичка. Откъм скалите се дочу слабото шумолене на храстите, издънките им се разтвориха под натиска на яки плещи и се показа мечокът. Неговият кожух вече беше потъмнял. Тялото му се беше наляло с плътни мускули и той пристъпваше спокойно, без да долавя своята раждаща се сила и мощ. Дивото животно се спря и погледна майка си. Нейният призив звучеше приблизително така: „Хайде да вървим на вечеря“, а той винаги бе готов да похапне нещо вкусно и от малък беше свикнал да цени високо нейния голям опит в откриването на храна.

Мечката тръгна по едва забележимата пътечка, която лъкатушеше по очертанията на речното корито и се точеше нагоре срещу течението, последвана от сина си. Скоро пътечката, отъпкана от краката на горските обитатели, почти се загуби. На едно място буките растяха върху развалините на древни човешки жилища с дебели каменни стени. Дивите животни преминаха през тях, без да ги отличават от естествено натрупаните скални късове покрай рекичката.

Зидовете, дело на човешки ръце преди много векове, се бяха слели с природата. Обрасли бяха с дървета, храсти, дебели пластове мъх, които покриваха и камъните, и фугите, измазани с червеникав хоросан.

По-нататък в скалните стени се редяха полузакрити от храстите и поветицовите завеси входове на пещери. Майката спря пред един от тях и започна да души земята. После вмъкна глава вътре през растителността, сякаш знаеше точното положение на дупката, и влезе бавно. Стените на прохода бяха гладки и издаваха ръката на човека, която ги беше дялала с длето и кирка. Таванът на галерията представляваше сравнително правилен свод. И по него се виждаха дълбоки драскотини, направени от сечива, далече по-силни от ноктите и на най-голямата мечка. Подът беше равен, сух, покрит с дебел пласт прах и трошляк от отдавна изгнили листа, случайно попаднали вътре през входа. След първия завой, в полутъмнината, мечката стъпи върху рохкава мъхова постеля. Тя беше толкова суха, че се разсипваше на прах. Някога тук беше зимувала мечка.

Мечокът, влязъл подир майка си, долавяше смътно какво я беше накарало да посети това място. Миналата година по това време тя беше влизала в пещери и дупки, за да избере най-удобната за презимуване. Стъпалото на лявата му предна лапа, което бе потънало в праха, усети нещо ръбесто. Ноктите се присвиха, обхванаха предмета и го извадиха на бял свят. Това беше зеленясала бронзова кирка, чиято дървена дръжка отдавна бе изгнила. Дивото животно вдигна металния къс до носа си, подуши го и го пусна пак в праха. Древното оръжие, с което някогашният роб е изкопавал рудата от златоносната жила, пронизала планинския склон, не ставаше за ядене.

Животните излязоха от галерията и продължиха пътя си. В горното течение на рекичката, където водата се губеше сред едрите камъни и проблясваше в малките вирчета, мечката зави наляво и по дола на едно ручейче започна да се изкачва по склона на централния хребет. Краката на мечките често пропадаха през дебелия пласт миналогодишни листа, добил вида на рехав картон, и достигаха до локвичките вода под него, която не се показваше на бял свят до оттичането си в реката.

По тъмно животните преминаха през клековия пояс и стигнаха до лишеното от дървета плато, което беше покрито с треви. Навсякъде кръстосваха пътеки, от които лъхаше остро на говеда и на овце. Но по

всичко личеше, че не те са целта на старата мечка. Есента беше богата на питателна и вкусна растителна храна и нищо не я тласкаше към хищничество.

Пътят на майката прехвърли билото на хребета, премина пак през клековете отвъд и започна да се спуска по дола на друг ручей, който течеше на юг. Слизането не беше лесно, защото планината от тази страна беше далече по-стръмна, но дивите животни не се бояха от труден път. Мощните им крака се сгъваха, широките стъпала стъпваха от камък на камък, телата им се преливаха плавно в тъмнината и те се спускаха упорито надолу.

След един завой на дола вдясно се показва тясна долина, която се точеше между две високи каменни стени. От нея идваше приятен мирис, който накара младият мечок да преглътне лакомо. Той не можеше да си представи какви плодове издават този зрял сладникав, насищащ дъх, но отсега знаеше твърдо, че това е нещо много вкусно.

Старата мечка ускори хода си, стигна до някакви високи храсти, които се очертаваха заострени към върховете на лунната светлина, и спря пред тях. След това се вдигна на задните си крака и протегна предните. Тя хвана два дълги клона на узрялото дряново дръвче, чиито плодове се сливаха в полутъмнината с листата, наведе ги и буквално събра и листата, и дренките в лапите си. Гълташе ги, дъвчеше ги шумно, лакомо и издаваше приглушени звуци на удоволствие.

Находището на дряновете, които през тази година бяха наредили невиждан плод, беше голямо. Цялата теснина беше изпълнена с издънки, чиито листа вече се сгърчваха от първите есенни студове. Мечките се заситиха от плодовете и листата към полунощ, легнаха на едно удобно място и заспаха със спокойствието на праведници. Можеха да останат тук десетина дни, докато им омръзнеше да ядат зрели дренки или ги помамеше друг кът от ловното им владение с ново и по-привлекателно лакомство. Сега трябваше да ядат непрекъснато. Необходимо им беше да натрупат дебел пласт от тлъстини под кожусите си преди идването на зимата.

В малките часове на следващия ден седем-осем мъже вече се събудиха неспокойно в леглата си. Малкият град още спеше дълбоко. Те станаха на пръсти, обуха гумени галоши върху високите си обуца, вдигнаха приготвените раници, опасаха патрондаши, метнаха пушки

на рамо и излязоха навън, където ги чакаха нетърпеливо скимтящите ловни кучета и дърпаха синджирите до задушаване.

После закрачиха по тъмните улици на града и се събраха на перона на гарата, където сънените железничари ги посрещнаха с усмивки. Ранният влак, тежко пуфтящ в просветляващото поле между куполите на старите орехи, разпръснати щедро в него, най-сетне спря на малката гара. Зад редките светлини, които проблясваха в прозорците на кирпичените къщи на село Тъжа, се издигаше огромният силует на планината.

Преди зазоряване ловците пресякоха лозята, изкачиха се по криволичеща пътека на планинския склон и първите слънчеви лъчи ги завариха на висока поляна. Най-опитният ловец разпредели другарите си по пусиите, разположени малко по-долу в гората и доловете, върна се на мястото си и даде знак на викачите с кучетата да тръгнат през храстите отсреща, за да вдигнат дивите свине.

Над дълбокия планински дол проеча слабият тътен на далечен изстрел, заплете се в короните на буките и угасна там, без да предизвика ехо. Това беше сигналът за започване на гонката в храсталаците отвъд назъбените стени на дола. След гърмежа малкият поток, който се спущаше стремглаво от праг на праг, засили дивата си песен.

Поставили бяха най-младия ловец на последния пост на пусията. Сега той оглеждаше плахо близките храсти и дърветата по брега на рекичката. Подгонени от кучетата, дивите свине щяха да дойдат към него само по дъното на дола, защото не можеха да се покатерят по отвесните стени. А това значеше, че ще минат на няколко крачки от краката му. Необходимо беше да има търпение и малко повече ловна слука.

По склоновете на тази голяма гънка в гръдта на планината растяха право нагоре буки, чиито сиво-черни дънери, изпъстрени с неравни белезникави петна, като че бяха издялани от цели блокове благороден мрамор. Шумотевицата на водата достигаше до свода от преплетени клонаци, който я връщаше надолу някак омекотена, подобна на далечна неясна мелодия. Есенният ден беше светъл, но слънчевите лъчи едва успяваха да се промъкнат през жилавите листа.

Младият ловец стоеше на брега с готова пушка. Ехтежът на прозрачните струи вода, които се разпенваха във всяко камъче, го

оглушаваше. От стремителното движение на потока полека-лека начеваше да му се струва, че олеква, губи тежестта си и заедно с брега се свлича в равнината. Измина час, после втори, но нито се показваше глиган, нито се чуваше призивен вик.

Вниманието му вече се беше притъпило, когато долови някакво движение на двеста-триста крачки по-надолу, откъдето духаше хладен вятреца. Той се сепна, втрени се и видя да се мяркат между дънерите на дърветата две тъмни фигури.

— Дивите свине — рече си човекът.

Той повдигна дебнешком дулото на пушката, всеки мускул на тялото му се беше напрегнал. Времето започна да лети бързо, но животните не се приближаваха, не се чуваше лай на кучета. Взираше се до болка и от напрежение му се струваше, че двете фигури са изчезнали, разтопили са се сред растенията. Страстно му се искаше отново да ги види, да не изчезнат в планината като видения.

Може би го бяха надушили?

Не, течението на въздуха идваше по дола срещу него. После пак видя раздвижването на храстите. Пое си дъх. Вълнението му се уталожваше бавно, пак можеше да мисли трезво. Явно беше, че животните са се спрели на онова място. Сигурно ядяха нещо на брега. Всеки миг щяха да го усетят и да си заминат в дебрите. Не биваше да ги изпуска. Трябваше да се приближи час по-скоро до тях и да стреля.

Единствената възможност да ги издебне беше да тръгне по брега на потока и да притичва от дърво на дърво, за да не го забележат. Шумът на водата щеше да заглуши стъпките му, а вятърът щеше да отнесе мириса му назад. Не беше редно да напуска пусията, но той знаеше съвсем сигурно, че в дола няма други хора и беше невъзможно да се случи нещастие в стрелбата.

Младият човек свали от себе си всичко, което би могло да го затрудни в пътя. След това взе пушката, наведе се, като че ли можеше да го забележат, и тръгна предпазливо, дебнешком, като се стараеше да не вдига шум. Криеше се зад стволите на буките, стъпваше по дебелия килим от мъх. Понякога краката му се плъзваха по мокрите камъни, но успяваше като по чудо да запази равновесие. Пред него се изпречваха клони на храсти и на пълзящи растения, които се увиваха на дебели въжета, и едва пролазваше на колене по ниските тунели в тях, направени от телата на дивите животни.

Дебрите на гъстата гора в каньона на планинската рекичка се разтваряха напред като непрекъснати завеси. Сигурно тук отдавна не беше стъпвал човешки крак. В ноздрите му нахлуваше мирисът на зрели листа, острият дъх на смачкани стръкове планинска чубрица и разкъсани сочни стъбла на водни пиперичета. Свежият полъх на планинската вода и всички дъхове се сливаха в един странен, и сладък, и горчив аромат, който пълнеше дробовите му, даваше лекота на мускулите му. Той гълташе този вълшебен горски еликсир с всяка клетка на тялото си.

Напредваше от дърво на дърво, тласкан от прастария инстинкт на човека ловец, и вършеше това с неочаквана гъвкави движения на тялото, с предпазливост и особена съсредоточеност. В тия мигове той не съзнаваше ясно колко се е променило цялото му същество, но после дълго щеше да си спомня за отделни моменти от придвижването му към дивеча като откъси от смътен и неясен сън.

Дали това не бяха движенията и предпазливостта на древните му прадеди, ловували в някогашните прастари гори?

Погледнеше ли задъхан нагоре, виждаше неравните очертания на скалните брегове, поръбени от короните на буките, които ограничаваха дълга синя ивица от есенното небе, подобна на криволичеща атлазена пътека. Той беше оглушен от потока, потънал целия в неговата дива шумотевица.

Ловецът не знаеше колко път беше изминал, загубен в този хаос от буйна растителност, когато в очите му нахлу обилна светлина. На това място долът се разширяваше, бреговете му ставаха полегати и отстъпваха нагоре по склона като декорите на голяма сцена. Човекът се спря зад дънера на дебело дърво, вдигна приклада на пушката до рамото си и надникна покрай гладката кора.

Пред очите му се простираше гъсталак от дрянови дръвчета и храсти, през чиито вече рижави листа надничаха гранатовите перли на презрелите плодове. Дренакът беше родил толкова много, че червенината на плодовете превръщаше храсталаците в жива картина на плодородието, наситена с багрите на кръвта. И оттук не виждаше животните, но отвъд близките храсти някой шумолеше рязко, надаваше ниски басови звуци, а след това мляскаше приглушено. Клоните на дръвчетата се навеждаха ниско, после шибаха въздуха, изправяха се и дълго трептяха полуоголени.

— Дивите свине — прошепна си ловецът с пресъхнало гърло и пристъпи с готовата пушка.

Сега дивечът беше толкова близо, че дори да се впуснеше в бяг, пак би могъл да стреля поне два пъти. Нямаше защо да дебне повече. Той измина с насочена пушка двадесетина крачки, без да обръща внимание на това, че шумоленето престана. Заобиколи първия храст и изведнъж се намери на малка наклонена полянка. На двадесетина метра стояха две мечки, които бяха спрели да ядат, и го гледаха мълчаливо, сякаш се бяха превърнали в кафяво-сиви статуи. Едната беше огромна на ръст, а другата по-дребна от нея, но не по-малко внушителна.

Ловецът се стъписа тъй, както не му се беше случвало досега. Кой каквото ще да разправя, но не е приятно сам човек да се намери срещу два огромни хищника. Може би затова се вкамени на място и ги загледа втренчено, като че беше омагьосан от вида им. По-малката мечка раздруса неочаквано главата си и проръмжа глухо. В нейния глас се долавяше недвусмислена заплаха. Човекът гледаше безпомощно как тъмният нос на животното се гърчи нервно, как дългите му светли зъби проблясват между устните. След това то направи крачка напред, замахна с дясната си предна лапа към него.

Кой знае дали не го предупреждаваше да се махне от това място, където има толкова много вкусни плодове, но човекът не беше в състояние да мисли или да се помръдне. Краката му се бяха сраснали със земята. Кафявите очи на възбуденото животно го гледаха с нарастващ гняв. По гърба на ловеца пробягнаха студени тръпки. Ръцете му повдигнаха автоматично пушката, цевите блеснаха на слънцето и чак тогава се почувствува по-уверен и по-силен. Не биваше да бяга — щяха да го настигнат. Щеше да стреля във въздуха, за да ги прогони.

Точно в тези решаващи мигове видя как голямата мечка пристъпва тежко напред. Тя завъртя мощното си рамо и бутна с него малката настрани, като че й забраняваше да го напада. Разяреното животно отстъпи, отхвърлено от силния удар, проръмжа недоволно, но се подчини и zakрачи косо по склона между дърветата с наведена до земята глава.

Старата мечка също възви гърбатата си преднича надясно и като пристъпваше бавно натам, обърна глава назад и го погледна за миг.

Стори му се като нечакано откровение, че в нейните очи има някакъв въпрос. Какво ли питаше, какво ли искаше да разбере, дали не предлагаше да сключи с него някакъв договор за ненападение, за мир?

Ловецът остана на мястото си онемял. Грамадните туловища на дивите животни се стопиха сред храстите, като че никога не се бяха появявали, и настъпи тишина. После в ушите му нахлу пак бученето на потока, долови неравното биене на сърцето си. Колената му омекнаха и беше принуден да седне на земята. Хладният ветрец пиеше полека капките пот, избили на челото му. И само оголените от листа и плодове клонки на дряноревите свидетелствуваха, че приключението му не е било сън.

Когато ловците се събраха на поляната, младежът разказа развълнувано за срещата си с мечките. Мъжете, които бяха повалили сто и петдесет килограмов глиган в близкия дол, го слушаха с интерес, вярваха му. Виждали бяха отдалече мечки по тези места.

— Така ли — извика едър чернобрад мъж, който носеше бойна карабина на рамото си. — Мечките са на отсрещния склон... Трябва да се спуснем през стръмната пътека и да ги настигнем в клековете. Кучетата ще ни поведат по дирите им, когато ги пресечем.

— Но защо? Нали мечките са намалели и са забранени за лов — рече неуверено младият ловец, който все още беше под влиянието на погледа им. — Не бива да ги преследваме.

— Ех, не се бой, никой няма да разбере. Нали сме свои хора тук. Не всеки има мечка кожа, не всеки е ял мечо месо — отвърна му чернобрадият. — За тая работа се иска точна стрелба, здрава ръка и кураж, приятелю...

Младият мъж отвори уста да му отвърне, но забеляза, че всички ловци са на страната на противника му. Убийството на мечката им изглеждаше достойна за похвала работа. Останал беше сам срещу тях, затова си замълча. Едва ли старата мечка щеше да се остави да я убият. Тя беше силна и умна. Тази мисъл го поуспокои донякъде.

Накрая трима от ловците се съгласиха да придружат чернобрадия. Те взеха най-доброто куче, което и сега, след лова, се дърпаше до задущаване към примамливия дъх на гората. Спуснаха се по стръмната пътека. Тя беше изровена косо по двата бряга на дълбокия каньон главно от краката на дивите свине. Стигнаха разширението, където бяха дренаците. На едно място кучето надуши дирите на хищниците и безстрашно повлече хората подир себе си.

Настигнаха мечките при скалите под клековете. Разтревожените диви животни, усетили преследването отдалече, бързаха да преминат билото и да се върнат в по-безопасните места отвъд, където хората не смееха да навлизат. Намираха се на двеста крачки пред задъханото от ярост куче.

Старата мечка изръмжа предупредително, мечокът се втурна напред между клековете, подчинявайки се по навик на майка си, а тя свърна надясно из обширния скален сипей. Мечката все още не беше забравила задълженията си и инстинктивно желаше да отвлече вниманието на нападателите от сина й.

Нейното сиво-рижаво тяло се мярна един-два пъти сред тъмните гърбици на камъните. Чернобрадият мъж се спираше, вдигаше пушката, но не успяваше да се прицели. Разстоянието между ловците и мечката започна да се увеличава. Нейните стабилни широки лапи се справяха по-добре с неравния терен. През това време младият мечок вече преваляше билото с бързи крачки и виждаше пред себе си спасителната тъмна линия на гората отвъд.

Най-сетне мечката трябваше да пресече някаква поляна, не по-широка от петнадесетина крачки. Нищо и никаква работа, но чернобрадият видя посоката на нейната глава, забеляза полянката и се спря. Той вдигна пушката и се прицели предварително. Започна да стреля, щом видя силуета на дивото животно да се показва на открито, и не спря, докато не изпразни целия магазин на пушката. Стрелбата беше доста разсеяна, но един от тежките куршуми удари мечката в

тила и я повали мъртва на крачка от гъсталака на горния край на полянката.

Ловецът извика диво, ехото на гласа му се повтори от близките скали, понесе се от вятъра към дълбокия каньон. Човекът беше „победил“ още веднъж дивата природа. После започна дрането на кожата и всички други неща, които се правят след сполучлив лов.

Само един-единствен човек си помисли с дълбока тъга за смъртта на голямата мечка, която го беше спасила от лапите на разгневената си спътница. Той се познаваше и знаеше, че дълго ще сънува погледа на двете приятелски тъмнокафяви очи. Виновен ли беше за нейната смърт?

МЕД ОТ ДИВИ ПЧЕЛИ

Белязаният Мечок не успя да открие майка си в познатите му места до идването на зимата, макар че в началото я търсеше. После полака-лека започна да я забравя. По желязната логика на живота той и без това щеше да се отдели от нея и да потегли по своя път. Докато спеше денем в някой гъсталак в края на следващата пролет, пред сънените му очи се появяваше нейната огромна фигура. Тогава младото животно придаваше на удължената си муцуна подчинен детски вид и притискаше врата си към земята. От гърлото му се откъсваше слабо умолително ръмжене, сочещо неговото желание да се приближи покорно към майка си. Дали не можеха да се възвърнат хубавите стари дни на безгрижие и доволство.

След това се събуждаше, отваряше широко очите си, но старата мечка я нямаше наблизо. Слабият ветрец, който разклащаше клоните на дърветата и караше лъскавата повърхност на листата да хвърлят рой искри във въздуха, не носеше дъх от нея. Мечокът разочаровано се прозяваше, обръщаше се на другия си хълбок, а в очите му, при добра воля, можеше да се прочетат признаци на тъга. Спомените ставаха все по-редки и по-неясни. Дивото животно беше обречено на самота през почти целия си живот и природата се беше погрижила да му осигури достатъчно търпение за това.

Младият мъжкар остана да владее обширния ловен участък на майка си, тъй като наблизо нямаше друга мечка, която да търси място за заселване. В края на петдесетте години мечките бяха редки обитатели на планинските гори. Колкото и да беше пораснал, колкото и да беше силен, той едва ли би могъл да устои на нападението на възрастен свой роднина, който знае за какво се бори.

Друг съперник не се появи и мечокът съгласно навиците на вида си през пролетта отбеляза по кората на дърветата из най-видните места, че ловната му територия си има стопанин. Той се изправяше на задните си крака пред дървото, протягаше глава и гризеше със зъби, докато оставаше ясен отпечатък. Разбира се, през първата година

знаците му бяха по-ниски от потъмнелите белези, оставени от майка му, но с всяка година височината им щеше да се повишава.

Тъй като майка му изчезна завинаги след стълкновението с хората, мечокът с бялото петно на предния десен крак изпитваше страх, щом надушеше човек, и го заобикаляше внимателно отдалече. И най-слабият старец, навлязъл навътре в планината на магаре или катър да търси праханови гъби, беше за него страшилище.

Най-студеното време на зимата прекара в оная галерия на изоставената мина, в която го беше завела майка му преди смъртта си. Той не се питаше какво трябва да прави в следващия час — инстинктът и наученото му помагаша да се ориентира правилно. В планината нямаше звяр, който да заплаши живота му, а и той излезе от убежището си в първите дни на пролетта по-висок, по-пъргав, по-внимателен.

Природата около него продължаваше да му поднася приятни изненади. По времето, когато цветята и билките цъфтяха, му се случи нещо, което задълго ангажира вниманието му. Веднъж в ранна утрин, когато изследваше подножието на скалната стена, малко преди да си легне да почива през деня, чувствителният му нос долови плътен приятен мирис. Дивото животно направи крачка-две и видя на един плосък камък почти кръгло мокро петно. Само че то не приличаше на вода или кал — беше някак гъсто, прозрачно, кехлибареножълто.

Любопитството на Белязания се разгоря от съблазнителния мирис, който събуждаше у него непознати приятни усещания, предчувствие за нещо хубаво. Той протегна муцуна и лизна с горещия си език. По тялото му пробягна тръпка на удоволствие. В природата не се среща често сладко вещество освен в плодовете и някои корени. Животното облиза камъка, отне от неговата повърхност и последната частица мед.

В това време на носа му капна нещо. Езикът му се протегна и пак усети вкуса на възхитителната течност. Тя падаше някъде отгоре — мечокът повдигна глава. Върху една скална издатина се виждаше друго влажно петно, което се жълтееше на изгряващото слънце върху крайчеца на камъка. Оттам се стичаше голяма удължена капка — блестяща, прозрачна, готова да се откъсне и да падне надолу. Това ли беше източникът на благословената течност?

Младото животно, неспособно да се пребори с новото си увлечение, започна да се катери по издатините на скалната стена, достигна до острия камък и облиза разляния там мед. Сега вече сам погледна по-нагоре. На около четири метра се тъмнееше висока тясна цепнатина.

От нейния потъмнял улей изтичаха прозрачни капки мед, около който се въртеше облаче оси, пчели и мухи. Голямото пчелно семейство, заселило се в безопасната малка пещерка, беше работило толкова усилено през деня, че събраният мед не беше запечатан окончателно в килийките на питите и под действието на тежестта си струеше полека към долния край на отвора и изтичаше навън.

Белязания, очарован от вкуса на меда, нададе глухи гръдни звуци и се покатери нагоре, като вмъкваше яките си черни нокти на предните лапи в цепнатините на скалната стена, а след това преместваше нагоре и задните си лапи, чиито нокти бяха по-къси и извити като шпори на петел. За щастие под отвора имаше мъничка площадка, върху която животното можеше да стъпи, и изправено с целия си ръст, да стигне с върха на носа си долния край на улея.

Чудотворната дупка в канарата вече изглеждаше съвсем достъпна. Дивото животно протегна силната си дясна лапа. Ноктите се впиха в твърдия камък, но дори мощните мускули на тригодишния мъжкар не можаха да разширят входа на пещерата, която вероятно беше пълна с жадувани съкровища.

Отвътре излетяха рояк подранили пчели, завъртяха се във въздуха с разтревожено жужене. Засилиха се и започнаха да връхлитат нарушителя на спокойствието им. Защитничките на пчелното семейство се впираха в гъстата козина, но не можеха да достигнат до кожата, за да вкарат там жилата си. Все пак две успяха да кацнат на муцуната му и да забият в нея назъбените си назад кинжали, без да долавят, че с това се прощават с живота.

Дивото животно изрева уплашено от неочакваната болка, пусна цепнатината, която държеше в лявата си предна лапа, смачка пчелите на носа си, но загуби равновесие и се търколи надолу към подножието подобно на голяма рошава топка. Падна върху дебела преспа от сухи листа, довлечени от буйните пролетни води на рекичката, и не се нарани сериозно.

Той лежаше миг-два на меката постеля, сякаш не можеше да дойде на себе си. После стана бързо и изтича към близкия вир. Там потопи муцуната си във водата. Хладината на рекичката поуталожи острата болка. Мечокът разбра, че най-лакомото блюдо в гората си има сериозни защитници. Въпреки това дъхът и вкусът на меда завинаги се запечатаха в съзнанието на Беязания. Ходеше навред, събираше растения и корени за стомаха си, но пътят му от този ден започна да минава покрай познатата скална стена. Вечер и рано сутрин не се чуваше жуженето на пчелите, а дойдеше ли денят, долавяше съдържания им хор, но невинаги имаше покапал мед върху камъка.

В топлата лятна нощ самотното животно се спусна доста надолу по склоновете на планината. Стигна до стара букова гора, която се беше запазила като древно бранище под стръмния гребен на висок скалист планински хребет. Под нея имаше цъфнали ливади, храсталаци и обширно място, обрасло с шипки. Сега тук беше тихо, дърветата стърчаха в полумрака, подобни на стена, а бялата алпийска детелина изпущаше приятно ухание.

Слаб полъх на вятъра накара мечока да вдигне глава и да застане като бронзова статуя сред тревите. Да, някъде в гората имаше мед и пчели. Мирисът им го накара да потръпне от вълнение. Влажният черен нос го поведе подир тънката струя, запредена във вихрите на ветреца. Мечокът вървеше като омагьосан. През този сезон единствена негова грижа беше откриването на храна. Сега беше се натъкнал на нов източник на мед. Не биваше да го изпуска. От време на време мирисът изчезваше, дивото животно спираше, вдигаше високо глава и чакаше търпеливо да го надуши пак.

Посред нощ стигна до първите стари дървета на гората. Някъде горе се криеха пчелните семейства, които бяха събрали меда, дъхащ тъй привлекателно. Мечокът душеше поред дънерите и земята около тях. Изправяше се на задните си крака, опираше предните на грапавата кора, обрасла с мъх и лишей, протягаше глава нагоре в полумрака. Старанието му не беше напразно.

По земята до един грамаден бук върху наслоените стари листа носът му надуши шепа умрели пчели. И чак се вцепени от радостно предчувствие. Едни бяха загинали по-отдавна, а други бяха нападали предния ден. Дивото животно не се поколеба — за него беше ясно, че нейде горе има мед.

Белязаният мечок се изправи на задните си крака. Все още беше достатъчно млад и пъргав, ноктите му бяха остри, тежестта на тялото му се подчиняваше на силата на мускулите. Той започна да се катери по дънера на дървото. Върху кората имаше достатъчно грапавини и той се издигаше нагоре без препятствия. Стигнал беше на петнадесетина метра височина, когато носът му долови познатия мирис от отвора на хралупа в стъблото. Пчелите бяха неподвижни в тъмната нощ.

Мечката стъпи на близкия клон, пхна нокти в отвора и дръпна силно. От стената на хралупата се откърти голямо парче кора. Отвори се дупка, в която свободно можеше да влезе лапата му. Бръкна вътре и напипа питите с мед. Килийките им бяха пълни, а много от тях бяха заети със зародиши на пчели. Върху тях помръдваше на вълни подвижната покривка от наредени една до друга пчели, която започваше да жужи, да издава тънки гласове, преливащи полека-лека в мелодия на заплашителен оркестър.

Това беше неприятно, той имаше лоши спомени от подобни звуци, но влудяващият мирис на меда го караше да бъде смел. И някакъв далечен опит, не негов, а на поколения мечки, скрит в самото му същество, не му позволяваше да започне да яде веднага. Много мечки са били жилени по чувствителните езици от пълзящите върху питите пчели. Доста страдания им беше струвало лакомството. Може би затова сега младокът, техният потомък, стръска силно восъчните пити, до които можеше да присегне, и ги хвърли на земята. След това заслиза бавно със задницата надолу.

Пет-шест килограма восък, мед и пило се бяха сплескали в подножието на дървото. Последните живи пчели пълзяха наоколо. Мъжкарят клекна нетърпеливо, подобно на меченце, започна да взема с предните лапи късове от питите и да яде наред. Когато свърши с питите, мечокът се надигна, влезе в старата гора, стигна до брега на малък ручей далече преди зазоряване, напи се и легна да си почине.

Сутринта на същия ден възрастен, но пъргав мъж се изкачи по стръмните пътеки, които се виеха по склона на същия рид, и стигна до първите поляни под гората. Там спря сред цъфналата ливада, свали тежката раница на тревата и извади от нея изтъркани и потъмнели от времето захлупци. След това лека сива кратунка, надупчена нарядко с шило, делва с дупки по гърлото, през които бяха прекарани връвчици

за носене, мастилено шишенце с бяла блажна боя и привързана за него тъничка четчица от водни бои и ги подреди, за да му бъдат под ръка.

После взе кратунката и пристъпи към най-близката туфа алпийска детелина. Върху едно едро съцветие жужеше нетърпеливо подранила пчела, цялата напращена с жълто. Той постави отвора близо до насекомото и с точен удар на показалеца го събори вътре. След това събра още пет пчели, сложи конусовидната дървена запушалка в дупката и се върна в малкия си лагер.

Човекът събра сухи и полуизсъхнали треви и клонки от храсти, постави ги в нащърбената делва и ги подпали с късче хартия. Във въздуха се вдигна тъничка сива струя дим, която затърси колебливо път към светлото небе. После отчупи сухо стъбълце от бурен и отхлупи захлупците, в които имаше разреден мед. Той потопи клечицата в гъстата течност и поднесе влажния крайчец към една от дупките на кратунката. Най-близката пчела, която се въртеше раздразнена в неочаквания затвор, се залепи за лакомството и започна да смуче, упоена от наслада.

След като нахрани и шестте затворнички, човекът доближи кратунката до делвата и я опуши внимателно, колкото насекомите да доловят мириса на дим. Потопи четчицата в боята и извади запушалката на отвора. Първата пчела запълзя към отворената вратичка, прелази през ръба и точно в този миг той докосна с върха на четчицата нейното телце между крилата. Насекомото се напрегна и излетя, но на гърба му остана бяло петънце. Успя да бележи пет пчели, а шестата се измъкна недосегната, тъй като, изглежда, беше по-пъргава от другите.

Мъжът проследи с поглед полета на насекомите. И шестте пчели се насочиха на север към подножието на високия хребет. Те изчезнаха от полезрението му зад храстите и дърветата, където минаваше планински поток, раздрал лъкатушно повърхността на платото. Занесе вещите си близо до брега му, постави димящата делва върху плосък камък, обрамчен с буйна растителност, а до нея постави празната кратунка с отвора нагоре. Сега трябваше да чака търпеливо, но се получи друго.

Обзе го неподозирано вълнение. Не можеше да си намери място. Спотаеното напрежение, което се беше набирало в гърдите му от сутринта, сега излизаше наяве. Спусна се до самия бряг на потока,

плисна лицето си с шепа хладна вода, повтори, потрети и не му се искаше да се откъсне от нейната възхитителна мекота и свежест, от дъха на букови листа, на парливите корени и билки, които бяха пропили водите по пътя си насам.

Седна, облегна се на камъка и загледа бистрите струи. Те се завихряха зад срещнатите едри камъни, отломъци от далечни канари. Плъзгаха се безшумно в по-дълбоките вирове и клокочеха напевно в прозрачните завеси, падащи от ниските прагове, поръбени отдолу с фантастични дантели от бяла пяна, които отразяваха от време на време лъчите на слънцето.

Притвори уморено очи, вървял беше три часа от селото дотук. Полека-лека се успокояваше, направил беше всичко така, както го вършеше някога дядо му. Преди тридесетина години той го беше водил на лов за диви пчели, но не знаеше дали паметта не му изневерява. Тогава крачеше след стареца по тия места и удряше с обелена лескова пръчка крайпътните диви цикории, които сутринта бяха ококорили чудните си сини цветове. Старецът носеше изплетена от ракиа тръвна и дървеното сандъче с уредите за лов на пчели, а той — очуканата тенекиена манерка с вода и вълнената торбичка с хляба, с двете глави лук и захлупците със сирене.

Очите му се замъглиха неволно от спомена. Ех, да можеше да се върне онова време само за час, за минута, за миг. Мярнаха се пак топлите багри от моравите едри цветове на магарешките тръни, поглеждащи между бодлите като огромни очи с дълги мигли. Сочните им сиво-зелени листа се издигат от земята — горди, жизнени, неуязвими от животни и хора.

И ето пак долови полузабравения дъх на парче прясна восъчна пита с препълнени килийки от прозрачен златист мед. Едно съвършено творение на родната земя. Скъпоценен концентрат на нейната плодовитост и щедрост.

Върху сергията на възрастен пчелар на градския пазар преди седмица беше видял закръглена пчелна пита със запечатани килийки. И оттогава споменът го беше завладял напълно. Той го накара да намери на прашния таван, потръпващ от спотаено вълнение, старите вещи на дядо си и да тръгне днес, веднага след изгряването на керванджийката, на път в планината.

Вятърът донесе слабо жужене, което се засилваше, приближаваше се. Сънуваше ли, или не. Отвори очи. В лицето го блиска светлина, зажумя за миг. Над кратунката се виеше пчела. Тя кацна делово върху ръба на отвора и полази навътре без колебание. Човекът скочи на крака, наведе се и надникна през дупката. На гърба на насекомото се белееше петънце. Не беше сгрешил, умението на дядо му не беше потънало в забрава, бе го възкресил като по чудо в този тъй хубав ден.

Посегна с разтреперани пръсти към пръчицата и започна да подхранва пчелата. Долетяха и нейните посестрими, последвани от няколко нови насекоми. Изминали се бяха тридесетина минути от отлитането им. Хралупата, в която дивите пчели бяха изградили питите си, сигурно се намираше доста надалеч, но имаше време до залез слънце.

Пчелите се нахраниха и потеглиха обратно. Този път той отбеляза по-добре посоката на летежа им и се премести по-уверено до следващото препятствие. После вече не си спомняше почти нищо за събитията, които се развиваха по тази райска поляна в подножието на планинския хребет.

Подхранваше насекомите, добавяше сухи треви и съчки в делвата, за да им помага да намерят кратунката по струята дим. Вървеше от място на място, забравил целия свят. През тези часове погледът му се беше заострил необикновено. Долавяше ясно очертанията на летящите насекоми, а слухът му откриваше трепета на крилата им отдалече. Не усещаше нито горещината на деня, нито жажда, нито глад, нито се задъхваше при преодоляване на стръмнините по пътя си.

Опомни се от унеса си чак когато стигна високо на склона на хребета. Стоеше пред стара букова гора, която пълзеше нагоре към острия гребен на големия рид. От кратунката към горския кошер се беше образувал нещо като въздушен мост. Две гъвкави вериги от долитащи и отлитащи пчели, сякаш изстреляни от срещуположни картечници, летяха като жълто-черни куршуми. Тъй като вече не можеше да ги подхранва с пръчицата, беше изсипал част от медния разтвор на дъното на кратунката и насекомите сами си смучеха. Хралупата беше нейде в дънера на стара бука в гората.

Победил беше в това безкрайно дебнене и преследване — другия път трябваше да доведе и децата си, старото майсторство на дядо му не биваше да бъде забравено. Когато потъна в благословената сянка на буките, долови, че се е изпотил. Пое си въздух, сърцето му се укротяваше полека в гърдите и пак усети мириса на восък и мед, който не му даваше мира. Посегна да свали раницата, да извади куката с въжето, което можеше да му потрябва при катеренето по дървото, и да освободи старата тръвна, вързана отгоре с ремък.

Точно тогава от четвъртата бука навътре в гората падна разръфано парче кора, което скоро щеше да потъмнее и да стане кафяво. Вдигна глава и се вгледа в короната на дървото, която започваше на петнадесетина метра височина. Очите му бавно свикваха с разсеяната зелена светлина — мъчително прецедени през жилавите листа на буката слънчеви лъчи. Дървото беше голо до мястото, където израстваха два дебели клона. На това кръстовище седеше закръглено тъмно същество, което вършеше нещо и с глава, и с крака.

— Мечка — изтръпна човекът и краката му се наляха с олово. — Трябва да бягам... Усети ли ме... ще ме разкъса...

Спусна се назад както беше натоварен. Грабна делвата и кратунката и потегли бързешком надолу през ливадата. Обувките му се спъваха в бурените, блъскаше се в камъни, скрити под растенията, но той не обръщаше внимание на препятствията. На един дъх стигна до брега на рекичката и грохна там от умората, която беше сковала мускулите му.

В това време мечокът, тръгнал на лов за мед далече преди обичайното време, успя да разшири отвора на новата хралупа и да събори на земята две-три пити. Той се спусна надолу по дънера на буката. Увлечен от работата си, не беше доловил присъствието на човека. По дърветата имаше десетина хралупи с пчели — дълго време щеше да похапва мед.

Ловецът на див мед се върна обезкуражен в града, помисли, успокои се и на другия неделен ден се отправи за мед по-далече от опасните места, където можеше да срещне мечката. Не му мина дори през ум да се обади на някой ловец и да го накара да убие мечката. Може би затова, защото и той обичаше тъй силно природните дарове.

Разбира се, някой далечен негов пралядо, търсач на див мед в някогашните древни гори, рожба на още девствената природа, не би се примирил тъй лесно със своя рунтав съперник. Той непременно щеше да издебне мечката на дървото, за да я прониже точно с няколко дълги стрели или да я посрещне долу със здрава двузъба рогатина и тежка брадва, ако е силен и смел мъж.

Нямал ли сили да се бори лице срещу лице с мощния звяр, човекът изграждал хитроумни препятствия и коварни капани за мечката по дънерите на дърветата, защото сладкият продукт бил просто незаменим в онова далечно време и си заслужавал труда. А освен това хората още тогава установили неговите големи целебни качества.

Този дълъг двубой за горския мед започнал да става все по-рядък, когато хората изобретили далече по-удобното отглеждане на пчелните семейства в кухи дънери до жилищата си, а след това и в плетени кошери. Мечките, водени от своята простима слабост към гъстата кехлибарена течност, продължили набезите си и върху пчелините, но подир принудителното им изтласкване в необитаемите части на планинските гори пакостите ставали все по-редки и съперничеството било забравено.

ПРИ ХОРАТА

Сивото зимно небе почти досягаше върховете на старите буки. От него се сипеше непрекъснато ситен дъждец. Струи вода пълзяха бавно по дънерите на дърветата и чертаеха след себе си лъскави пътеки. Срещнеха ли нейде препятствие, от тях се откъсваха едри, прозрачни като елмази капки, които падаха по земята. Там се събираха в мънички локви, проблясващи някак потайно в полуздрача, бяха очи на плахи горски животни.

Младият мечок, легнал призори под дебелия клон на грамадно дърво, се надигна бавно. Неотдавна опадалите листа, които правеха постелята му мека, бяха сухи от топлината на тялото му. Но едва показва главата си изпод естествената стряха, и по козината му увиснаха дребни капчици роса. Животното изпръхтя недоволно, поразклати голямото си тяло, протегна глава, пое въздух със своите влажни ноздри. Освен познатия дъх на мокра трева и земя, на изсъхнали билки и на гниеци миналогодишни листа не се долавяше нищо друго.

Буките през тази четвърта година от живота му родиха съвсем малко жълъди. Под дърветата се стелеха спаружени тънки съплодия, в които нямаше вкусни ядки. Горските мишки веднага откриваха редките плодове, в които имаше нещичко за ядене. Лещаците бяха преглеждани неведнъж и от дивите свине, и от катериците. Дряновете отдавна презряха. Дивите круши и ябълки, разпръснати из неговите владения, бяха обходени. Храстите на шипките, по които все още се намираха плодове, бяха близо до къщите на хората, а там беше опасно да се ходи.

Едрото животно пристъпи на открито. Плоските му ходила усетиха влажната растителност, но той продължи напред със своята тромава походка. При всяка стъпка кожата на плещите и на гърба му извършваше самостоятелни движения назад и напред. Тялото му беше загладено. Канелената козина като че беше изпредена от тежка сурова коприна. Стъпките бяха безшумни. Под лапите му не пукаха съчки, не

съскаха треви. Той дълго се промъква в горската пустош и преди здрачаване стигна до брега на планинската рекичка, която образуваше на близкия завой дълъг вир.

Протегна шия и надникна от ниската скала. Очите му търпеливо се разходиха по вира. Нещо дълбоко скрито в него му подсказваше, че сега може да стане сполучлив риболов. Дивото животно не помнеше, че точно по това време майка му го беше довеждала край брега на рекичката. После видя във водата сенките на две риби, които по странен начин се движеха. Едва ли би ги съзрял, ако плуваха само с корема към дъното. Отгоре телата им имаха масленозелени багри и мъчно можеха да се различат. Какво ли правеха във водата?

Той не знаеше, че предната вечер едрата мъжка пъстърва, която владееше няколко вира на три-четири километра по-долу по течението на рекичката, беше тръгнала нагоре и беше пристигнала тук преди малко. И през тази година животът на речната пъстърва си течеше спокойно и доволно, както беше преминавал и преди. Дойде есента и нахвърли в реката много шепи листа от крайбрежните дървета, обагрени в жълто и червено, които застилах дъното на вира и направиха там вълшебен килим.

Със застудяването на времето мъжкарят бе обзет от странно безпокойство. Понякога оставяше да премине покрай устата му и най-съблазнителната плячка, носена от течението. Златистите му страни блестяха сега по-ярко, червените петна по тях приличаха на искрящи рубини, а долната му челюст се беше удължила напред, завила се нагоре и леко навътре към глътката. Природата го беше нагиздила със сватбена окраска.

Снощи той дочу плясък на долния край на вира и по тялото му пробяга не усещан трепет. По звука и по подводните вълни, които се носеха по водата, мъжкарят долови, че срещу течението плува пъстърва. Този път не изпита неприязън, тласкаща го както преди да се нахвърля върху пришълката. Владетелят на вира се спусна по течението и посрещна чуждата пъстърва в средата на водоема. Изви се около нея, огледа я отблизо — това беше дълга женска.

Коремът на гостенката беше подут отдолу, обичайните форми на рибата бяха променени, но видът ѝ не отблъскваше мъжкаря. Тъкмо обратното, той заплува от дясната ѝ страна, сякаш я ескортираше с почит. Дебелата пъстърва стигна до прага, прехвърли камъните, гмурна

се в бързея срещу течението и изчезна от погледа му. Една почти неуловима струя от мирис, която тя оставяше подир себе си, продължаваше да се точи с идващите води. Мъжкарят, без да иска, се нагласяше тъй, че струята да бие в главата му, да я долавя непрекъснато.

После мирисът започна да се разсейва, да се губи, да изчезва. Мъжката риба, цялата блестяща в сватбената си премяна, се завъртя из вира, като че не можеше да си намери място. Сега не виждаше нито спотаените в дупките жабчета, нито пълзящите червеи и ларви. Рибата се замята нагоре-надолу по дължината на водоема, като че се беше превърнала в совалка на дървен стан.

По тялото ѝ преминаваха парливи тръпки, които не изчезваха и от студенината на водата. В нея се зараждаше неосъзнат стремеж да се придвижи срещу течението, инстинктът за продължаване на вида я обземаше все по-силно. Един час след преминаването на женската възбудата достигна до своя връх — мъжкарят се засили, прехвърли горния праг и се понесе като торпедо през съседния вир. Стопанинът му дори не успя да се насочи към него, за да го нападне и прогони от владението си.

Пътешественикът прехвърли малкото водопадче, което се изпречи пред него, задържа се срещу силното течение между камъните. Мускулестото му тяло преодоляваше лесно препятствията. Силата му, набирана цяла година, сега напираше неудържимо. Той прехвърляше плъзгавите камъни, скачаше, извиваше се по плитчините, стрелкаше се из по-дълбоките места. Когато напред се показва широката разпенена струя на по-голям водопад, силите му като че не бяха накърнени, все още не усещаше умора. Засили се, тялото му се вдигна във въздуха, изви се като жива дъга, вряза се в побелялата вода, но не успя да се задържи и падна долу. Обърна се пак с главата срещу течението, набра скорост и скочи втори път. Тялото му се удари над самия ръб на водопада, но бързата вода го изтласка назад в разпенения котел.

Може би някое друго животно не би правило по-нататъшни опити за преодоляване на препятствието, което пресичаше пътя му, но речната пъстърва не можеше да се откаже от стремежа напред, дори да умреше от изтощение и умора след направения хиляден опит.

Рибата постоя няколко минути сред лудите вихри, които насищаха кръвта ѝ с кислород. Остави водата да я отвлече на двадесетина метра от водопада. После се извърна и се понесе срещу течението, избирайки по-дълбоките места. Стигна почти в подножието на падащата вода и удари мощно с опашката си. Тялото и излетя във въздуха, вдигна се нагоре и падна на повече от метър от ръба. Там то се раздвижи змиеобразно, намери заслон зад голям камък, предпази се от силните струи, които се стремяха да го отвлекат.

Пъстървата си почина и продължи плуването срещу капризното течение на планинската рекичка, което се виеше сред канари, правеше бързеи и малки вироуе. Спря се чак в по-тихата вода на голям завой, където дъното беше покрито с чакъл и едър пясък. Вниманието ѝ беше привлечено от някаква сянка, която се движеше странно във водата. Струята познат мирис разкри мигновено нейната тайна. Да, това беше онази женска пъстърва, която го беше привлякла тъй властно. Сега тя плуваше над самото дъно и избираше място за гнездото.

Мъжкарят се стрелна, заобиколи натежалата женска, а тя като че ли не се изненада от внезапното му пристигане. Може би беше очаквала, че той ще дойде навреме тук. След това, сякаш ободрена от неговото присъствие, тя спря между два едри камъка. Тялото и започна да прави необикновени странични извивания, при които опашката замахваше силно над самата повърхност на чакъла. Водата се раздвижваше, блъскаше кръглите камъчета, размърдваше ги, отхвърляше ги настрани. Полека-лека на избраното място се образува ямка като разлата глинена паница.

Възбуденият мъжкар се въртеше наоколо, спираше се често във водата до женската и започваше да трепери с цялото си тяло. Пулсиращите подводни вълнички, образувани от тръпнещото му туловище, достигаха до женската. Тя ги улавяше с кожата си — дали те не ѝ даваха сила и упорство за изравянето на гнездото?

Спускаше се от време на време във вдлъбнатината опипваше с долната си перка камъчетата, сякаш за да провери дълбочината. Когато гнездото беше издълбано до шест-седем сантиметра, женската слезе на дъното му. Повдигна глава нагоре, като че надаваше някакъв страстен зов, а коремът почти се допря до чакъла.

Медночервено на цвят, тялото на пъстървата, изпъстрено от тъмни петънца, беше готово за свещенодействие.

Мъжкарят също се спусна долу, като продължаваше да трепти от напрежение, и застана над дъното до нея. Пъстървата се изви още веднъж, напрегна се и изригна броеница от едри оранжеви зърна, които бавно започнаха да се наслаждат върху камъчетата. Светлината на луната, която проникваше през бистрата като сълза вода, позволяваше на мъжка да вижда как те полепват там. И почти едновременно с изхвърлянето на последните зърна хайвер той обля нежните топченца със струя белезникава семенна течност, която щеше да ги оплоди и да ги събуди за живот.

После двете риби заплуваха над гнездото. Женската започна да се извива във водата и със силни замахвания на опашката покриваше ямката с дребни камъчета. Същевременно тя дълбаеше новото гнездо близо до първото. Опашката и се размахваше силно, като че не беше работила упорито вече почти час и половина. Мускулите на майката, изглежда, бяха заредени с неизтощима енергия. Скоро и другата ямка беше готова. Пъстървите положиха още веднъж хайвера сред студените обли камъчета. Те щяха да го запазят по-добре и от най-меката постеля. После се завъртяха възбудени около втората чакълена дупка, за да я покрият с едър пясък и камъчета.

Мечокът ги завари във времето, когато заравяха другата ямка, но не ги нападна веднага. Той начена да ги дебне с протегната глава, втренчени очи и наострени уши, докато установи местоположението им във водата. Това не беше лесно, защото измамните лъчи на луната играеха по дъното и правеха всичко в рекичката така неясно и неопределено.

Речните пъстърви бяха много изтощени и не усетиха приближаването на опасността. Хищникът вмъкна един след друг косматите си крака във водата, за да не пляскат, потъна до корема и замахна с дясната предна лапа. Улучи по-близката пъстърва по гърба и я изхвърли безжизнена сред тревите на брега. Другата риба се сепна, но не успя да се отдалечи и лапата пак постигна целта си. След малко от двете пъстърви остана само хайверът, хвърлен в подводните гнезда, от който щяха да се излюпят орляци рибки, за да изпълнят с живот бистрите води на планинската рекичка.

Хищникът облиза муцуната си. Стръска рязко два-три пъти своята козина — разпръскваше наоколо ситни водни капчици и проръмжаваше доволно. Месото на пъстървите му се беше харесало.

Той огледа още веднъж опустелите води на вира и тръгна надолу по брега. Из гъсталаците и високите бурени с изсъхнали чадърести съцветия се преплитаха пътеки, направени от краката на дивите и на питомните животни. В главата му се мяркаха все по-често образите на кичурите плодове по шипковите храсти. Привличаха го, въпреки че не беше лесно да се берат. Сивите закривени бодли по клончетата им се впиваха болезнено в устните, ако те не успяваха да намерят точно плодовете.

Привечер мечокът влезе върху плоска канара на двеста-триста метра от някаква планинска махала. От това място къщите се виждаха като на длан. Погледът на животното обхващаше цялата дълга долина на рекичката. По десния бряг бяха разпръснати къщи, покрити с цигли или сиви каменни плочи, а долу на левия имаше няколко дълги ниски сгради. Мечокът няколко пъти протяга шия към човешките жилища в желанието си да подуши всичко, да долови какво става в тези изкуствени хралупи и пещери. Понякога миризмите му се струваха отблъскващи и неприятни, а друг път го привличаха, защото бяха разнообразни, остри, запомнящи се.

Прозорците на къщите започнаха да светват един след друг. Навън се проточваха дебели снопове светлина, които изглеждаха неясни от мрежата на дъждеца. Капките се удряха в козината на животното, плъзгаха се по космите, наедряваха към корема му и падаха на канарата с леко шумолене, но то гледаше захласнато към невижданата от него нощна феерия на махалата.

После отдолу се прокрадна тънка струйка от някакъв особен дъх. Носът му се стърчи и главата се насочи точно към него, за да разпознае какво беше донесъл вятърът от последния двор на селището. Да, наистина имаше нещо познато, което развълнува мечока, накара го да затыпче нетърпеливо по мократа скала, да проръмжи озадачено.

През есента той беше навлязъл в малка царевична нива и беше вкусил от млечните мамули. След това спохождаше нивата, докато те не се свършиха. Сега от оная къща долиташе мирис на царица. Може би не беше съвсем същият като на мамулитe, но нямаше никакво съмнение, че произходът им е един и същ. Самотното животно стоя дълго на скалата. Поемаше жадно мириса на топлата царевична каша. Накрая се възви и тръгна към широкия шипков гъсталак по склоновете на речната долина. Вървеше с къси крачки, дъждът го шибаше по гърба, натрапчивият спомен за мамулитe го преследваше и го караше да въздиша често.

На другия ден, когато се стъмни, мечокът се намери, без да иска, на канарата над махалата и пак започна да души с наслада мириса на царевична каша. Постепенно различаваше и другите миризми, които се преплитаха с този на храната — на свинята в кочината, на торището, на стопанина на къщата, издаващ остър мирис на тютюн и на ракия. Тъй като не се случи нищо лошо по време на престоя му близо до човешките жилища, инстинктивният му страх от хората започна да се губи.

Смелостта му се засилваше с всяка измината нощ. Може би тя беше подтиквана от гладния му стомах. На петата вечер мечката се приближи на двадесетина крачки от дебелата каменна ограда на двора, а на седмата се надигна на задните си крака и погледна отвъд нея, когато човекът се отдалечи от къщата, затръшна вратата и се загуби към съседите си.

Кочината на свинята беше допряна до зида. Покривът беше висок и мечокът можеше да се провре спокойно под него. Той беше тъй внимателен, че прасето, което лапаше царевичната каша, го видя едва когато се надвеси над коритото. Уплашеното животно изквича изненадано, дръпна се назад и се сви в най-далечния кът. Младият мечок дълго се ослушва в тъмнината, но не долавяше никакъв обезпокоителен шум.

Кашата, леко посолена, се оказа далеч по-приятна от млечните мамули. Щом облиза и последната засъхнала корица по ръбовете на хранилката, той се изправи на задните си крака, залови се с предните лапи за оградата, прехвърли я и изчезна в тъмнината. Свинята помръдна от ъгъла, порови с муцуна из опразненото корито,

предпазливо заквича, но нямаше кой да обърне внимание на нейното голямо възмущение.

Младият мечок бързо научи навиците на стопанина. Той хранеше свинята сутрин, преди да отиде на работа, и привечер, когато се върнеше оттам. Сипеше ли горещата царевична каша в коритото, бързаше да иде до близката кръчма, където си пийваше, и се връщаше късно с дрезгаво кашляне. В къщата не живеяха други хора, нямаше жена, нямаше деца, нямаше и куче. И дума не можеше да става за влизане в кочината през деня, но привечер мечокът дебнеше на канарата и се спущаше надолу, щом чуеше захлопването на дворната врата.

Свиваше се в бурените до оградата и се вмъкваше в жилището на свинята почти веднага след като човекът затвореше нейния вратник. Нещастното животно изяждаше само сутрешната каша, квичеше от глад, но кой можеше да подозира, че не поглъща и двете дажби, които му се даваха?

На десетата нощ свинята, която тежеше към стотина килограма, ободрена от обстоятелството, че досега мечката не ѝ беше сторила нищо лошо, пристъпи за пръв път към нахалницата и се опита да похапне и тя. Горката свиня не беше и сънувала колко държат на плячката си големите хищници. Мечката изръмжа глухо, блъсна животното с рамо, но то беше станало безстрашно от упорития глад и се отправи пак към коритото.

Могъщата лапа на звяра се стовари върху главата на свинята със силен замах. Твърде изнеженото в затвора си домашно животно рухна на място и беше осолено в качето цял месец по-рано, отколкото му беше отредено предварително от неговия стопанин. И макар че от ноздрите на свинята бликна кръв, медунът не побутна трупа, изяде спокойно кашата, измъкна се по познатия му път към убежището си. Сутринта в махалата всички знаеха, че наблизко скита мечка стръвница, която не знае силата си. Опитните очи на един местен ловец намериха по оградата косми от козината ѝ, проследиха дирите по влажната пътека от канарата към махалата. И остана неясно само едно — защо свирепият звяр не е похапнал от плячката си...

— Може да я е подплашил някой — казваше неуверено ловецът. — Избягала е и няма да се върне вече насам.

Хората от махалата се поуспокоиха, но щом се стъмни на другата вечер, побързаха да затворят добитъка си на сигурно място, а кръчмата опуствя съвсем рано. Погледите на мъжете, които вървяха към домовете си, се отправяха със скрита боязън към потъмнялата планина, където се криеше опасният звяр.

Младият мечок не се досещаше какво се е случило в селището. Той застана пак на канарата, изчака да се хлопне пътната врата, промъкна се благополучно до кочината, но там не намери нито убитата свиня, нито царевичната каша. Дивото животно, което беше свикнало да получава редовно храна, изследва всички кътчета, проръмжа веднъж-дваж недоволно и накрая се измъкна навън недоумяващо и раздражено.

Гладът престъргваше стомаха му, тласкаше го да търси нещо за похапване, а в селището това можеше да стане по-лесно, отколкото в пустата зиме планина. Привлякоха го съблазнителните миризми отвъд реката, където беше лагерът на трудоваците. Мечокът се насочи натам и достигна до брега. Леглото на течащата вода беше осеяно с едри закръглени камъни, но той не премина веднага по тях. Сви се до близката ограда под голите клони на голям орех.

В махалата нямаше кучета, които биха могли да го усетят. Те бяха изстребени през последната акция против беса. Възпираше го и друго. Прозорците на лагера светеха. Пред вратите на сградите още се мяркаха силуетите на хората. И колкото да беше свикнал през последните дни с близостта на двукраките, инстинктивно се страхуваше да се показва пред техните очи. Необходимо беше да изчака прибирането им.

Дивото животно лежа търпеливо почти два часа край оградата, без да помръдне. През това време покрай него премина само една забързана котка. Тя изфуча от уплаха, като надуши горския звяр, и изчезна като привидение в тъмнината. Към десет часа лагерът утихна съвсем. Останаха да светят тук-там отделни лампи. Мечокът стана, слезе по брега, премина по камъните и се изкатери отвъд. Приятният мирис на мляко го отведе до един прозорец, който беше задънен с телена мрежа. Той се изправи на задните си крака, допря предните на мрежата, пхна през нея дългите си нокти и натисна с цялата тежест на тялото си. Пироните, с които беше закована рамката, се извадиха почти безшумно и тя увисна настрани.

Мечокът се послуша пак, тялото му преля вътре и се намери в циментирано помещение с внушителна печка в ъгъла, което цялото ухаеше на мляко и гозби. Спря се пред касетките, наредени една над друга, пълни с бутилки мляко, слънчогледово масло и оцет. Лапата му обърна невнимателно една от тях. В нощната тишина се понесе глухото гъргорене от търкалянето на стъклените съдове.

Дивото животно се сепна за миг, защото издаването на шум не влизаше в неговите намерения. За щастие спалните помещения започваха през няколко стени. Хората вече бяха потънали в дълбок сън, уморени от дневния труд, и никой не помръдна. Мечокът повдигна внимателно със зъби бутилка мляко, седна на пода, обхвана я с предните си лапи, намери с език картонената запушалка, която миришеше най-силно, и я скъса. От гърлото на съда потече струя от дъхащо мляко, но едрото животно отдавна беше минало бебешкия период, за да смуче от бутилката като от биберон. Течността се разля по пода. Това не беше кой знае каква пречка, наведе се и облиза лакомството. Обогатен от опита, мечокът постъпи по същия начин със съдържанието на десетина бутилки мляко и слънчогледово масло. Само оцетът не му хареса и след първата не посегна към втора бутилка.

Сутринта трудовашкият лагер осъмна в голяма тревога. Стръвницата от планината беше влязла през нощта в кухнята. Това беше твърде опасно за хората. Случайно не беше срещнала човек навън от спалните — ами ако някой се беше изпречил на нейния път?

Стъпки от мечешки крака, намазани с мляко и слънчогледово масло, странно наподобяващи човешките, се виждаха навсякъде из кухнята — и по пода, и по стените, и по прозорците. Работата не можеше да бъде оставена така. Трябваше да се вземат решителни мерки, за да се избави местността от страшния звяр, преди да е взел и човешка жертва.

През деня забръмчаха телефоните, пристигнаха представители на горските власти, убедиха се, че наоколо шета стръвница. Привечер в махалата се събраха въоръжени мъже. Дойдоха чак от близкия град, за да участвуват в опасния лов. Когато започна да се стъмва, трудоваците се спотаиха в помещенията си. Навън, в каросериите на два камиона и по клоните на грамадните орехи застанаха ловците, затаили дъх,

напрегнати, със заредени пушки, готови за откриването на убийствен огън.

Сиво дръгливо магаре беше привързано за колче на площадчето пред моста. То трябваше според ръководителя на лова да бъде примамка за кръвожадната стръвница. Докато звярът щеше да разкъсва дългоухия, ловците щяха да се прицелят точно и да го повалят мъртъв. За да стои спокойно магарето, пред него беше поставен шиник, пълен до половината с ечемик. Животното свикнало да яде почти изключително тръни и бурени край махалата, дъвчеше лакомо и се оглеждаше от време на време от опасение да не му отнемат разкошното блюдо.

А младият мечок не беше сънувал мрачни сънища и не знаеше нищо за тревогата, която беше предизвикал в селището с шетнята си в кухнята на трудоваците. Вкусът на млякото и на слънчогледовото масло отново го привличаше властно към махалата. Той често засилваше хода си. Пристигна половин час по-рано до оградата при големия орех, където беше чакал предната вечер, но за негов късмет шумът в бараките вече беше утихнал.

Нетърпеливото животно премина внимателно по големите камъни над водата, полази по стръмния бряг право към прозореца на кухнята. Стигнало беше вече горе, когато задният му крак закачи камък, който се търкулна и се удари в някакъв стар, ръждясал, отдавна захвърлен варел. Във въздуха се понесе плътен звън, който отекна далече в смълчаната вечер.

Мечокът се спря смутено, легна по гърди, за да долови каква ще бъде реакцията на околния свят към внезапния силен шум. И тази инстинктивна постъпка го спаси от сигурна смърт. От всички страни полетяха къси огнени копия, които раздраха тъмнината. Въздухът се разтърси от гърмежи. Сякаш беше настъпил краят на света. Старият варел се превърна мигновено в решето. Смаяното животно се надигна уплашено. Тогава светнаха фаровете на колите, блеснаха всички прозорци на сградите и хората го видяха на брега — черно, грамадно, разрошено, настръхнало, показало дългите си бели зъби, с пламтящи на ярката светлина очи.

Отекнаха остри човешки гласове на изненада и уплаха, прозвуча закъснел изстрел. Една сачма се заби в рамото на мечока, той изрева и се строполи по брега в рекичката. Всички останали куршуми и дремки

профучаха над главата му, без да го засегнат. Оловото се сплескваше по камъните, разравяше песъчливия бряг или свистеше във въздуха, изпратено напосоки от стреснатите ловци.

Дивото животно се втурна нагоре по леглото на рекичката към спокойните си владения, ужасено от това шумно и тъй неприятно посрещане. Търчеше безспир на здравите си крака, напрегнало силните си мускули, прехвърляше камънаците, цапаше из вировете, прелазваше с мъка ниските водопади. И чак на километър от мястото на схватката с хората се изкачи на брега и потегли бързешком по познатите пътеки.

Когато му се стори, че достатъчно са стреляли, ръководителят на лова извика да спрат и излезе на полесражението. Мечката я нямаше никаква. Камъните от перилата на моста бяха изпочукани от куршумите. Сивото магаре лежеше кротко до съда с ечемик, пронизано от двадесетина оловни зърна.

— Магарето е убито — извика той смутен.

— Тъй ли?

Ловците се спогледаха смутено на светлината на фаровете и не казаха нито дума повече за животното, макар че това беше несправедливо. Станало беше жертва на техния ловен жар.

Мечокът стигна до старата бука, легна на сухите листа, останал без дъх. Гърдите му свистяха от умора, сърцето му туптеше силно, но полака-лека започна да се успокоява от околната тишина. Раната в рамото му пареше. Той я лижеше от време на време с глухо сумтене, което приличаше на обидено подсмърчане. Чуваше пак изригването на изстрелите, виждаше отново внезапното избухване на светлината, усещаше болката от раната. Всичко се примесваше с присъствието на хората, с мириса на метал, с острия дъх на барут, със силните заплашителни човешки гласове. Сложи глава на предните си лапи, болката в рамото се притъпяваше, спеше му се, беше изтощен от главоломното препускане по нанаягорницето.

Вятърът засвири пронизително през голите клони на дърветата. Закапаха едри капки дъжд, които скоро се примесиха със сняг. Някъде далече се придвижваше студен въздушен фронт, който до ден-два щеше да обхване и тукашните места.

Младото животно изпъшка глухо, но не помръдна. Звуците бяха познати, родени от планината и гората. По нищо не приличаха на

неотдавнашния гръмотевичен концерт долу. Хората бяха твърде странни и опасни за него. Може би не си заслужаваше да отива вече към привлекателните им, но и тъй страшни жилища.

Мечокът стана от леглото си привечер на другия ден. Пиеше му се вода. Признаците на студената въздушна вълна, която задълго щеше да скове планината, бяха вече налице. Сняг покриваше всичко наоколо. Време беше да се прибере в сухата и топла галерия за една-две седмици. Животното пи вода и се отправи полека към убежището си. Когато стигна до млада смърчова горичка, то спря до първото дръвче с гладка кора, изправи се на задните си крака, захапа и преяде кората на височина около метър и седемдесет сантиметра. Откърти дълга ивица и започна полека да я дъвче. От време на време отмяташе главата си, сякаш се мръщеше от нейната горчивина.

Дивото животно инстинктивно пълнеше стомаха си с раздробената от зъбите му кора на смърча. Този задължителен ритуал се изпълняваше преди всяко лягане през зимата. В кората се съдържаше голямо количество танин, който помагаше за сгъстяването на кръвта, и по този начин пулсът му по време на съня в леговището намаляваше значително. От своя страна понижаването на жизнените процеси помагаше на животното в лошо време да прекарва дълго в сън, да ползува пестеливо енергията и водата, освобождавани от натрупаните в тялото му мазнини.

Щом се наяде достатъчно с кора, мечокът се приближи до едно дръвче, което беше обелил през миналата година. По ръбовете на раната се бяха натрупали броеници от въскоподобни янтарни налепи от смола. С видимо удоволствие животното започна да ги откъртва със зъби и да ги гълта. Кой знае какви лечебни функции имаха тези полупрозрачни късчета смола за тялото на мечките?

ЗРЕЛОСТ

През тази пролет, в края на февруари, когато навърши пълни пет години, Белязания излезе от подземната галерия на старата мина. Повисоките върхове наоколо още бяха покрити с дебели шапки сняг, но от доловете надничаше приветливо пролетта. Последният навалял преди две седмици сняг се беше запазил тук-там из усойните местенца на нечисто сиви петна, по краищата на които блестяха прозрачни ледени корици. Рекичката беше пробила ледената си броня и се блъскаше шумливо между закръглените камъни и скачаше от праг на праг по плочестите канари.

Мечокът беше гладен, неговото тяло изглеждаше излиняло и мършаво, сплескано от стопяването на дебелия пласт сланина по време на накъсания му зимен сън. Въпреки това животното се беше източило. Който го беше виждал през миналата година, веднага щеше да забележи промените. Младото животно беше загубило безвъзвратно своята младежка закръгленост, произволните игриви движения на главата и на крайниците, грациозната гъвкавост на тялото. Сега беше по-сковано, по-мрачно, по-сериозно и някак по-възрастно.

Нямаше причина да бъде весел. Стомахът му се свиваше болезнено от глад. Мечокът протегна шия и черният му нос се насочи напред. Пое въздух. Студеният вятрец свистеше слабо през оголените корони на дърветата. Запазилите се бежови листенца по младите вейки на близкия бук трепереха ситно и звънтяха едва доловимо, напевно, непрекъснато.

Сиворъждивата му козина, степана от дългото лежане, се цепеше на едри късове по плешките, когато пристъпи между камъните по брега на рекичката. От опит знаеше, че по тия места по-лесно можеше да намери нещо за хапване. Върху една полянка, която често е била потопявана от придошлите води, растяха къпинови храсти, чиито корени черпеха вода от наносите. Растенията изглеждаха като премазани от снеговете, но по стъблата им, гъвкави и жилави, все още имаше зелени листа.

Дивото животно наведе глава и започна да ги събира едно по едно, макар че езикът му често се набождаше по бодлите на издънките. Зеленината имаше приятен кисел вкус. Ядеше търпеливо и усещаше как се събужда могъщата машина на неговото тяло. Стомахът се свиваше и разпускаше, соковете на жлезите му разтваряха храната и я превръщаха в жизненост.

По-нататък намери шипкови храсти, по които нарядко се червенееха сухи плодове. С неочаквана за такъв едър звяр сръчност мечокът успя да събере и погълне няколко шепи от тях. Той не подозираше нищичко за витамините в листата на къпините и в плодовете на шипките. Просто усещаше, че трябва да ги търси и яде. Природата се беше погрижила да му ги предостави на разположение през ранната пролет.

Когато му омръзна да къса шипките, спря да почине и тогава долови слаб дъх на спечена кръв. Сърцето му затупа по-бързо в гърдите. Врълетя го споменът за случайни чудесни хапки от намерени пилета в гнезда сред тревите, на пъстърви и мрени в рекичките по времето, когато хвърлят хайвера си, на умрели от раните си, причинени от пушките на хората, зайци и сърни.

Белязания премлясна нетърпеливо и тръгна през храсталаците с наведени още стъбла, които току-що се бяха освободили от снега, изрядко украсени с избелели сухи листа. Големите му лапи стъпваха по изсъхнали съчки, но не се чуваше шум, защото ги натискаха дълбоко в наносите от пясък и във влажната миналогодишна шума.

Лекият ветреца подмяташе тънката струя на мириса ту наляво, ту надясно, но подвижният нос на дивото животно я намираще всеки път и вървеше по нея, като че ли беше привързано с връвчица, която го дърпаше направо към целта. Плячката от плът и кръв беше за него скорошно възстановяване, прелюдия към пролетта, лятото и ситата есен.

След около четиристотин метра дъхът на кръв го доведе пак до самия бряг на рекичката, който на това място беше почти отвесен. Мечокът погледна през ръба на скалата и видя върху остриите зъбери под себе си да лежи безжизненото тяло на млада кошута. Изглежда се беше опитала да скочи от брега в рекичката, но каменният гребен я беше посрещнал нейде по средата на полета и беше я прекършил като крехко стъбло на водно растение.

Някой беше гонил кошутата и тя се бе хвърлила уплашена, без да може да прецени точно разстоянието. Мечокът едва ли имаше амбицията да установи причината за смъртта на горската красавица, но инстинктът му го караше да бъде подозрителен към всичко, което можеше да заплаши съществуването му. Затова се завъртя насам-натам и надуши вълчата диря, която беше избродирала снежната покривка в подножието на близкото голямо дърво.

Вълците бяха гонили кошутата през нощта и тя бе стигнала до брега. Като не беше могла да стори нищо друго, тя се беше сгромолясала в пропастта. Мечокът изръмжа глухо, огледа се, пое въздух срещу вятъра, но вълците бяха изчезнали. Може би не са били толкова гладни, за да скочат при жертвата. Сивите ловци не могат да се катерят по отвесните стени на скалата. Доловили бяха, че ще попаднат в опасна клопка, от която без счупен крак не биха могли да се отърват.

Белязания положи предните си лапи на брега, протегна доколкото можеше шия и огледа скалната стена. Тя слизаше стръмно, но на някои места имаше дълбоки цепнатини, в които би могъл да вмъкне ноктите си. Между острия гребен и скалата имаше тясна площадка, запълнена с листа и съчки, върху които тежеше сив пласт сняг.

Дивото животно се обърна, спусна предпазливо задницата си в пропастта, напипа с пръстите на задните си крака, въоръжени с къси дебели нокти, цепнатина, вмъкна ги вътре, стъгна се, премести предните лапи надолу. След това повтори движенията си и скочи на площадката. Съчките и листата омекотиха удара, пружинираха гъвкаво под тежестта му. Един миг беше достатъчен да придърпа кошутата от гребена. Със силен удар на дясната предна лапа разпори корема ѝ и започна да яде с наслада.

Когато се насити докрай, мечокът затрупа остатъците във вдлъбнатината на площадката с листа, съчки и сняг. Трябваше да я предпази от гарваните и свраките, които нямаше да закъснеят да открият трупа. Изкатери се с мъка горе на брега, защото сега стомахът му тежеше. Домъкна се до закътана вдлъбнатина в подножието на скала, която беше пълна със сухи листа, легна в нея и заспа дълбоко.

Огромното животно беше влязло в съприкосновение със света, който беше напускало периодично през изминалата зима, а за последен път преди десетина дни във виелицата от дъжд и сняг. Стомахът му

полека-лека се нагаждаше към храната, смилаше месото и изпращаше живителна енергия до всяка негова клетка.

Стана привечер на другия ден бодро и с приповдигнато настроение, което се поддържаше от мисълта за вкусната плячка. Спусна се при кошутата, похапна хубаво и тръгна през гората към познатия топъл извор, където растеше зелена трева и в най-големия студ. Неговият организъм имаше нужда и от свежа растителна храна.

После ден след ден природата оживяваше, разкриваше пред мечока съкровище след съкровище. Силата на огромното му тяло нарастваше непрекъснато. Един ден потърси червеи и ларви под дебел паднал буков дънер. Хвана го с предните си лапи, напрегна якия си гръбнак, въздъхна дълбоко и с мощно движение го отмести настрана, макар че той тежеше повече от тон. Когато в скитанията си стигна до младия бук, върху кората на който предната есен беше оставил белега си, спря се. Дървото се намираше близо до границата на владенията му. Дивото животно застана пред него, изправи се на задните си крака, протегна глава, колкото можеше нагоре, и започна да ръфа кората му със зъби.

Мечокът не виждаше ясно отметките по дървото, но отстрани човек би могъл да проследи неговия растеж от три години насам по дълбоките знаци един над друг. Защо вършеше това, едва ли би могъл да обясни и самият той. Може би беше някаква система за отбелязване на границите на владенията му, защото имаше и други такива избрани дървета, на които изписваше ръста си.

Прохладното планинско лято завладя ловния му участък. Може би самият зрял дъх на тревите и на листата на дърветата внасяше в гъстата кръв на животното някакво странно неспокойствие, някакво дълбоко спотаено очакване, някакви смътни и неясни видения, които скоро можеха да се превърнат в действителност.

Той започна да броди по границите на владенията си, да се спира често, да души дълго към чуждите поляни и склонове, сякаш очакваше да види там някой. Какъв трябваше да бъде предметът на възжеленията му, той не можеше да си представи, но непрекъснато беше нащрек.

През една топла привечер дивото животно премина пред дългата криволичеща поляна и навлезе дебнешком в другия ловен участък. Дърветата, храстите и тревите бяха същите, но мечокът усещаше в себе си неприятно напрежение. Нарушил беше неписания горски закон и сега го дебнеше възмездието в лицето на неговия съсед, който всеки миг можеше да изскочи от гъсталака. Младият мъжкар не се боеше от схватки — усещаше се ловък и силен. Измъчваше го смътното усещане, че върши нещо непозволено, нещо извън обичаите на мечките. Въпреки това не се връщаше назад.

Мечокът, като че ли обзет от угризения на съвестта, се изкачи през гората, стигна до гребена на планинския дял, протегна глава между храстите и пое въздух. Отначало не усети нищо заслужаващо вниманието му. Пред него се точеше дълбок дол, по дъното на който бягаше разпенен поток. По отсрещния склон се виждаха по-светлите петна на горските поляни, обградени с гъста гора. В полутъмнината по тях се мяркаха сенки на сърни и елени. Във въздуха се рееха два едри смолисточерни гарвана, които надаваха изрядко своите мрачни крясъци и се готвеха да кацнат някъде по клоните, за да прекарат нощта.

Изведнъж влажните му ноздри се разшириха, за да поемат повече въздух. Някакъв необикновено привлекателен мирис, който проникваше във всяка негова клетка, идваше на вълни от гората под него. Какъв беше този дъх? Дали не беше този, който беше тръгнал да търси през чуждия ловен участък и би вървял през цялата планина, за да го открие нейде?

Друг път мечокът дълго би изучавал непознатия мирис, би преценявал дали да се покаже от храстите, но сега не можеше да се съдържи на едно място. Не можеше хладнокръвно да чака, докато се убеди напълно, че не го заплашва нищо. А може би в него имаше някаква особена багра, която му показваше, че няма страшно, че всичко ще бъде хубаво.

Мъжкарят се люшна напред, разтвори издънките на храстите с могъщото си тяло и се насочи към източника на мирис. Той пресече по-долу нечия меча диря, дъхът на която го накара да потръпне, но за него беше по-важен тайнственият, омагьосващият го мирис, който лъхаше от листата на храсталаците и от върховете на високите треви покрай следата.

Дивото животно се спусна сляпо по дирята. Мощните му крака machкаха и чупеха клони, сухите съчки трещяха — напълно беше зарязал традиционната си предпазливост. Съвсем не усети кога и как изскочи на малка полянка, обградена от повалени дървета, обрасли с големи сиви раковини прахан, обвити с бурени и увивни растения. По земята растяха неправилно разпъззели се туфи зеленика.

Срещу него стоеше млада мечка, цялата напрегната, която го гледаше втренчено. Сигурно отдавна беше чула шумотевицата от стъпките му в гъсталаците. Обичайното поведение на мечките изискваше в такъв случай да заемат заплашителни пози и след необходимото оглеждане и душене да се разотидат с достойнство към своите участъци. По този начин едната признаваше, че е нарушила границите на чуждите ловни полета, а другата следеше внимателно дали пришелецът си отива.

Стопанинът знаеше отлично, че има всички права. Чужденецът също усещаше, че е сторил нещо нередно и си отиваше веднага. Само при положение че той вече не можеше да се върне назад, те трябваше да влязат в жесток двубой за владичеството на околните места. Прогоненият щеше да търси нови ловни кътчета под слънцето, за да се изхранва.

Сега въпреки този ясен начин на поведение мечките не помръдваха. И женската, и мъжкарят се срещаха за пръв път, но инстинктивно усещаха, че не бива да се опасяват един от друг. Двамата не бяха ставали „годеници“. Сковаваше ги на място някакво особено, непознато им досега очакване на нещо хубаво.

Мечокът изсумтя ниско, пристъпи с протегнатата шия по слепените пластове сухи листа, в които се забиваха дългите нокти на предните му крака и ги надигаха на големи късове. Мъжкарят уж душеше дирите на женската, приближаваше се бавно към нея. А тя пристъпваше развълнувано от крак на крак, разтръсваше главата си полудружелюбно, полупредупредително. Може би все пак тя се боеше

от близостта на едрият мъжкар. Примижал от нетърпение, мечокът протегна глава и подуши задницата на женската. Младото животно проръмжа сподадено, умолително.

Отвърна му силен рев откъм храстите на другия край на поляната. Белязания остана един миг неподвижен, сякаш не искаше да повярва, че срещу него се втурва съперник, но трябваше да вземе решение. Мечокът извърна глава и през рамо видя да излиза на поляната непознат мъжкар, чиято козина по врата беше настръхнала. Съперникът му беше може би с две години по-възрастен и малко по-едър от него.

Кой знае дали затова не зае застрашителна поза и не се постара да го пропъди от поляната по мирен начин. Естествено това направи впечатление на по-младия, но той отдавна беше владетел на ловен участък, свикнал беше да следва желанията си и да не отстъпва от тях. Затова, без да реве, само с глухо заплашително ръмжене, започна да пристъпва към противника си.

По-възрастният очакваше да се спре, да си разменят още дълги минути на заплахи, но Белязания не мислеше така. Той се приближи на две-три крачки и не започна да реве срещу него, а направи огромен скок. Протегнатата му предна дясна лапа нанесе мощен удар в рамото на смаяния съперник. Върховете на дългите му остри нокти се забиха дълбоко през дебелия кожа и с едно дръпване откриха болезнена рана.

Двете едри животни се изправиха на задните си крака и започнаха да си нанасят удари с предните лапи като боксьори, а главите им, станали двойно по-големи от настръхналата козина, се протягаха напред, за да захапят противника с дългите си зъби. Около тях се вдигаха късове слепени сухи листа, които танцуваха във въздуха на настъпващия полумрак заедно с двете напрегнати тела на поляната.

През цялото време Белязания вървеше в действията си с няколко мига по-напред — и в разпалването на яростта си, и в броя на ударите. А това имаше изключително значение при техните изравнени сили и тежест на телата. Скоро от двамата висяха като парцали късове кожа, кръвта струеше от откритите рани и се пръскаше на ситни капчици около тях. Не беше далеч мигът, в който единият щеше да се умори повече, да падне на предните си лапи, а съперникът му щеше да го затисне, да впие зъби във врата му и да го повали мъртъв на земята.

По-възрастният мечок, който не беше влязъл в съприкосновение с разгонената мечка и затова не беше така ангажиран във влечението си към нея, долови с непогрешимия си инстинкт, че битката върви към смъртоносен изход. Той съвсем не беше стигнал до такава ярост, че да умира или да убива друг свой роднина.

Затова използва удобен миг, завъртя се, отскочи настрани и потъна в гъсталака. Дочуха се само стъпките му, които се отдалечаваха надолу към потока. В първия миг младият мечок продължи да нанася удари във въздуха. След това усети несъстоятелността на бойната си поза и отпусна предните крака на земята. Пое си дълбоко дъх, вслуша се в отдалечаващия се шум от ходилата на съперника, извърна глава към мечката и без да се възгордява от победата, тръгна към нея. Женската го посрещна на средата на поляната, подуши раните му и започна да ги лиже с влажния си топъл език. Това облекчи болките му, даде му възможност да дойде на себе си.

После младата мечка изви врат към него, тръгна бавно по нанадолнището към брега на потока, като че искаше да му покаже най-хубавите кътчета от владенията си. Мечокът я последва безропотно, забравил за раните си. Струваше му се, че вървят между най-чудните дървета в гората, по най-хубавия склон на планината, към най-вълшебната планинска рекичка.

Обладани от инстинкта за продължаване на рода, дивите животни се гмурнаха в гъсталака и клоните му дълго шаваха в почти права линия надолу. Нека да ги оставим сега спокойни в зелените им чертози, защото от връзката им щяха да се появят нови любопитни мечета, които един ден щяха да наследят дивите дебри на планината.

Разбира се, младите мечки и не подозираха какъв късмет имат да се намерят по време на сватбуването и дори да се появи съперник на мъжкаря. Това беше така, защото все пак живееха на едно от местата, обитавани от мечки. Иначе те по това време бяха тъй намалели и разпръснати из страната, че понякога беше почти невъзможно да се срещнат представителите на една група с друга, освен ако предишните години не са били съпрузи и имат определено място в гората за срещи в края на май или през юни.

ИЗСТРЕЛ ПО ТРЕВНИЦАТА

В края на май малките на младата мечка израснаха колкото кученца и следваха майка си навсякъде. Нежните им крачета, по едно от които беше белязано с бяло петънце, сякаш бяха неуморими. Отдалечаха ли се много от бърлогата, спираха на заветно място и нощуваха там. Времето беше топло. Само пролетните дъждове ги караха да търсят подслон под гъстите клони на старите букове, които току-що започваха да се разлистват. Сгушеха ли се до някой дънер, водните капки не можеха да достигнат до лъскавата им козина.

Започна да вали всеки ден на смрачаване — тъкмо по времето, когато тръгваха да похапват. Не беше приятно да се върви в дъжд из гората. Растенията бяха влажни, козината на мечетата се навиваше на фитили, мокреха се от петите до главата. Заприличваха на рошави топки, притискаха се на топло до корема на майка си.

Мечката започна да ги извежда за храна по пладне, когато се вдигнеше росата и тревата просъхваше. В нейните владения нямаше врагове, които да я тревожат. Вълци не се срещаха в това време, хора не стъпваха в затътената долина, където в малка пещерка беше дала живот на рожбите си. А и неспокойните ловци не ходеха на лов в началото на лятото. Другите диви животни не можеха да застрашат малките. Скалният орел, чието гнездо беше струпано върху издатината на шеметно висока канара като копа от съчки, не би се решил да налети на мечетата не само защото имаше достатъчно по-дребен дивеч, но и поради присъствието на майка им.

Мина време. Дъждовете спряха, но мечките свикнаха да търсят храна далече преди стъмване. В един такъв следобед мечката вървеше с тромавата си походка, а братът и сестрата подтичваха, заравяха нослетата си из сухите листа, лизваха с езичета забързани мравки. Стигнаха до поляна, обрасла с алпийска детелина, чиито светли цветове едва бяха започнали да се разтварят. Мечката набра с лапата си стиска от тях, поднесе ги към устата си и ги погълна с апетитно мяскане. Малките последваха нейния пример и плъпнаха по ливадата.

Слабо жужене привлече вниманието на майката — тя беше позаситила глада си и имаше време да се оглежда. Черно-жълтите телца на позакъснели пчели се вдигаха тежко от първите цветчета на детелината и се насочваха към дърветата в края на поляната. Животното се позагледа натам, направи двадесетина крачки в тази посока, проточи врат, пое въздух. Едва доловимият мирис на мед и восък се засилваше с всяка измината минута. Ето го голямото буково дърво и дупчицата под първия дебел клон, през която пчелите влизаха в хралупата.

След малко на тревата под дървото паднаха смачкани пити с мед, които мечката, щом слезе от дървото, понесе надалече, за да я оставят на мира пчелите и да не нападнат малките. Смрачаваше се вече, когато всички пчели отлетяха и нямаше опасност от жилата им. Медът, примесен с восък и ларви, беше най-вкусното нещо, което майката можа да осигури на мечетата досега. Те гризеха, задавяха се, блъскаха се с лапи, за да завладеят по-голям къс от питите. От време на време се спираха, за да разменят по един-два удара с лапичките си. Тогава майка им ги блъскаше с опакото на краката си. Претъркулваха се на меката трева, скачаха, забравили за кавгата си, нахвърляха се върху питите.

В една такава свада по-малкото мече получи тежък удар от майка си по главата. Падна като камък на тревата и се сви на кълбо. Майката изостави питата, която беше притиснала с лапа, и наведе глава над него. Мечето не помръдваше. Отчаяно ръмжене се откъсна от гърдите ѝ — беше виждала мъртви животни. Лизна муцунката на дъщеря си, запристъпва развълнувано от крак на крак.

Едрото тяло на животното се разтръсваше от тревога. Накрая приседна неловко на задните си крака, посегна с предните лапи, взе примрялото мече и го притисна към гърдите си. Издаваше глухо ръмжене и лижеше неподвижната муцунка с дългия си език. Най-сетне ласката достигна до съзнанието на мечето, то се свести, помръдна с лапи, кихна и отвори очи. Майката подскочи, изправи се на задните си крака и направи десетина крачки по поляната. От могъщата ѝ гръд ечаха сподавени въздишки от радост, примесени със сумтене и гальовно ръмжене.

Мечката положи рожбата си на мъха, побутна я внимателно към остатъците от плячката, отнета от семейството в хралупата. Малката

пристъпи колебливо, все още замаяна от удара, но се закрепил на крака и захапа лакомо края на восъчната пита.

Изминаха няколко седмици от намирането на меда. Мечетата си спомняха за него, когато минаваха по поляната, теглеха се към стария бук. Спомняше си и майка им, но не беше лесно да се намери друга хралупа в гората — щастливата случайност можеше да се повтори може би чак след година.

Една вечер мечешката група за пръв път стигна отвъд гористия рид. Спуснаха се по склона му, майката долови гъст, познат мирис. Той идваше на вълни от низината. Тя ускори хода си. Идвала беше рядко насам и никога не беше прехвърляла височините на отсрещния край на планинската долина. Понякога оттам пристигаха хора с шумящи каруци, престояваха от сутрин до вечер в долината и се връщаха отвъд. Никога не оставаха да нощуват.

Животните се промъкнаха през последните храсти в подножието на склона и стигнаха до края на наклонена нива, посята с овес. Метлиците му бяха започнали да се наливат със сладък сок, който по-късно щеше да се превърне в зърна. Мечката навлезе в нивата, седна, загреба върховете с лапа, откъсна ги, напъха ги в устата си. Зеленината беше приятна за ядене, но не такава, каквато я помнеше от миналата година. Овесът трябваше да узрее повече. Излезе от нивата. Оставяше след себе си широка диря от стъпкани стъбла. Поведе мечетата към поляните по склона, изпъстрени с тъмни петна диви ягоди. По припечите, между сочните тъмнозелени листа, се подаваха срамежливо червените им плодове.

Два дни по-късно стопанинът на нивата намери пътеката от смачкани стъбла. Той погледна не съвсем дружелюбно към гората по хълбока на рида. Мечките бяха намерили овеса. Отсега нататък щяха да започнат главоболията му. Нищо не беше в състояние да накара животните да се откажат от набезите си. Мъжът, облечен в кожухче и груби шаячни панталони, седна замислен на синора. Постоя тъй, после стана и забърза към селото. Отправи се към една от крайните къщи, почука на плетения вратник с тояжката си. Едрият черен пес, който спеше завързан под изоставената волска кола, лавна издълбоко с дебел басов глас.

— Илия — подвикна човекът с кожухчето.

Вратата на къщата зина, показва се широкоплещест мъж, навлякъл пуловер, плетен от груба вълна, макар че беше вече топло.

— Ти ли си, Иване? Влизай де...

Седнаха около простата дървена маса, стопанинът наля по чашка върла жълта ракия, жена му поднесе чиния с нарязана сланина, поръсена с червен пипер, чукнаха се и заговориха шепнешком, като че се бояха да не ги чуе някой. Постепенно очите им се замъглиха.

Мечката никога не забравяше къде се намират запасите от вкусна храна, затова десетина дни по-късно доведе мечетата при овесената нива. Похапнаха необезпокоявани от никого и се отправиха към поляните, за да си засладят с ягоди.

Полуузрелите метлици на овеса бяха толкова привлекателни, че на следващата нощ животните пак се върнаха. Мъждукането на звездите не беше в състояние да разсее катранената тъмнина между дърветата. Усетиха познатия дъх на нивата — майката ускори хода си. Нейните бутове преливаха ту наляво, ту надясно пред малките, които я следваха на пет-шест крачки. Дотолкова беше уверена в безопасността си, че дори не се опита да подуши дали наблизо има нещо подозрително. Навлезе в нивата, седна удобно, протегна предните си лапи и с ноктите и пръстите започна да къса метлици. Усети кадифените власинки по листата, събра наръч, налапа го. Млечните зърна се разтопяваха в голямата ѝ уста. Чак изпъшка от удоволствие. Мечетата се бяха спрели в края на нивата. Закръглените им телца се губеха в овеса. Те също се опитваха да събират от богатата плячка, гризеха метлиците, играеха си, дразнеха се едно друго.

Две светкавици разкъсаха нощната тъмнина. Силни гърмежи оглушиха животните. Грамадното тяло се раздруса от ударите на куршумите, политна настрана, стъпи с мъка на лапите си. Земята се изкриви под него, загуби равновесие и се сгромоляса в овеса. Помръдна един-два пъти, овесените стъбла прошумяха и дивото животно се умири.

— Ударихме я — екна от единия край на нивата.

— Тъй, тъй — отвърна друг глас отсреща.

— Слушай, напълни пак. Може да се преструва.

— Ба, бренокетата са сила страховита.

Сенките на двамата се срещнаха наблизо до черната грамада на мечката. Единият се престраши, подритна трупа. Животното беше вече

безжизнено, отпуснато.

— Готова е...

— Мале, мале, сто и петдесет кила месо има.

— Халал да е овесът, дето го я изяла. Ще плати и за миналогодишните си пакости.

— Тъй, тъй... Много наденици ще станат.

— Само да не разбере горският...

— Като рекъл — тревница била.

— Хайде, хайде...

Вкаменените от страх мечета се сепнаха, когато дочуха гласовете на хората. Спуснаха се да бягат през нивата, а унесените от успеха си ловци не доловиха тяхното присъствие. Шмугнаха се в храстите, в уплахата си ги пресякоха, изминаха долината и се изкатериха по склона на отсрещния рид към селото. Когато спряха да поемат дъх между дънерите на диви круши и габъри разтреперени, разрошени от клонките, с полепнала от пот козина, те се поогледаха.

Намираха се на съвсем непознато място. Нямаше и помен от пътеките, които водеха към тяхното убежище. Не можеха да се върнат по дирите си. Страшните същества, които бяха видели за миг да се очертават на по-светлото небе край нивата, щяха да ги нападнат със светкавиците и гърмежите си.

Постояха, поотдъхнаха и побързаха да продължат. Не долавяха, че се отдалечават с всяка крачка от околностите на бърлогата, от познатите им места за хранене. Прекараха нощта между скални зъбери, целите покрити с мъх и лишей. Сутринта похапнаха от тревите около нощното скривалище. Намериха гнезда от гъбата пачи крак, която познаваха — майката им я беше показала, беше им приятна и на мирис, и на вкус.

После се свиха на мекия мъх между два камъка и кротуваха целия ден. На два пъти небето над тях беше разсечено от кръстовидното тяло на скалния орел. Видеха ли очертанията му, мечетата се прилепваха до земята, прикриваха муцунките си в предните лапички, като че с това можеха да се скрият от острите му очи. Хищната птица не се опита да ги нападне, но те се страхуваха инстинктивно от нея — нямаше я тяхната всемогъща майка.

Разбира се, младите животни не подозираха какво се е случило с мечката. Гърмежите на пушките не им говореха нищо друго освен

това, че бяха неочаквани и страшни в нощта. Надяваха се, че тя ще тръгне по дирите им, ще ги намери, ще се появи иззад камънаците — тъмна, голяма, силна. Привечер по-малкото не издържа — нададе плачевен вой, викаше майка си. След това настъпи напрегната тишина. Двете мечета се вслушваха, но не чуваха тежките стъпки. Къде ли се бавеше тя? Плачевното скимтене се превърна в недоволен вой. Пак заскимтяха, чувствуваха се изоставени и самотни в спускащата се тъмнина. И полека-лека започнаха да долавят смътно, че с майка им се е случило нещо лошо.

Втората нощ ги завари на същото място. Те не смееха да се отдалечат, макар че гладът ги ръфаше все по-настойтелно отвътре. Чакаха мечката да ги заведе към местата, където зрееха диви ягоди. Лежаха с наострени уши, вслушваха се в нощните шумове, небцата на устата им изтръпваха от спомена за сладките топчици. Когато наближи полунощ, по-едрото не издържа. Стана, отърси козината си и тръгна надолу между скалите. Сестра му проскимтя плачевно, но последва брат си. Гладът все някак можеше да се изтърпи, а самотата — не. По-смелото мече вървеше тромаво. Тук-там надушваше във влажните долчета киселец, късаше сочните листа. Изчакваше сестра си да похапне и пак продължаваше.

Гората, през която вървяха, започна да се променя. Дърветата изтъняха, храсталаците сплитаха клоните си в непроходими плетеници. Мечетата заобикаляха, промъкваха се по тесни пътеки. Дневната виделина ги завари в лесков гъсталак. През деня лежаха заровени в сухите листа. От време на време дочуваха глухо ръмжене, което изпърво идеше отдалече, нарастваща бързо, оглушаваше ги и накрая заглъхваше. Свиваха се, притискаха се към земята, стараеха се да станат невидими за непознатите зверове.

Падането на тъмнината не ги избави от свирепия рев. Сега той беше придружен от ослепителни блясъци, които проникваха през листата на леските. Мечетата потръпваха, плашеха се, въртяха глави подир светлините и накрая не издържаха. Станаха и се впуснаха в бягство.

Заплахата идваше отляво, затова търчаха надясно, но се намериха пред стръмен скалист бряг на малка рекичка, която се губеше в камънаците. Тръгнаха покрай него. Не можеха да се отдалечат от шосето, то минаваше по средата на клисурата. Дочуеха ли ръмжене,

лягаха до отминаването му, после скачаха и пак тръгнаха надолу с разтуптяни сърца. Най-сетне храсталаците свършиха, излязоха на полето, но те не знаеха това. Нощта ги криеше под тъмните си поли. Единственото, което доловиха, беше, че сега могат да вървят наядно, без да срещнат стръмния склон.

Отдалечиха се значително от ревящите зверове с ослепителните очи. Съзряха някаква слаба светлинка и се спряха. Напред имаше някакво село, но мечетата не подозираха за съществуването му. Намираха се сред буйно люцернище. Веднага надушиха нацъфтелите стръкове, опитаха ги, харесаха им и побързаха да напълнят стомасите си.

В това време небето се избистряше на изток, тъмната грамада на близката планина, от която бяха излезли по клисурата, се очертаваше с кривите си контури. Усещаха се безкрайно уморени от тая дълга нощ. Братът легна по корем в меката зеленина, сестрата се приближи, подуши го, отпусна се до него. Умълчаха се, унесени от умора, и от приятната тежина в стомасите си заспаха.

Силен кучешки лай ги сепна по изгрев слънце. Изправиха се, очите им примижаха от силната светлина, не можеха да осъзнаят къде се намират. Отвсякъде ги заобикаляше равнина като грамадна поляна. Планината беше наблизко, но я нямаше гората, храстите и сенчестите долове. Сивожълтеникаво куче стоеше на три-четири крачки от тях, гледаше ги втренчено, прибелваше зъби и лаеше яростно. Мечетата бяха на ръст почти колкото него, но се уплашиха и побягнаха — нямаха нито опит, нито навици да се бранят. Песът се престраши и ги подгони, доловил, че са безпомощни и се страхуват от зъбите му.

Двамата бегълци изскочиха на крайселския път, приближиха се до първите къщи на селото, но там ги посрещнаха с настървен лай други кучета. Смелостта на псетата, отначало смутени от опасния мирис на мечка, се засилваше сега и от това, че бяха до къщите на своите господари. Замаяните мечета потеглиха бързешком покрай най-близката ограда. Тя беше дълга, предълга, но завършваше в глух ъгъл — нямаше накъде повече да отстъпват. Пред тях се виждаше жива огърлица от бели зъби, заплашващи ги неумолимо — по очите на кучетата долавяха, че ще ги нападнат всеки миг.

Досега бягаха мълчаливо, но страхът надделя и те нададоха отчаян призивен вой. Тяхната ласкава и строга майка непременно

трябваше да ги чуе и да се притече на помощ. Гласовете им накараха кучетата да се отдръпнат за последен път, да се огледат насам-натам. Мечката можеше да се появи отнякъде и да налети като буря.

След това едно от псетата се спусна, захапа крака на по-малкото мече. То заскимтя от болка, притисна страната си към основата на сградата. Братът се опита да отблъсне нападателя с удар на предната си лапа, но в нея впи зъби друго псе. Тогава над оградата се подаде главата на човек. Той изкрещя оглушително. Размаха ръка, в която държеше гладък прът. Краят му се стовари върху гърба на най-близкото куче, което заскимтя, отскочи от двете жертви. Глутницата се отдръпна назад, нареди се пак в лаеща верига от озъбени муцуни.

Мечетата, изпохапани и уплашени, се притиснаха към оградата. С целите си същества долавяха, че двукракият е техен приятел, техен покровител. Човекът изкрещя пак към кучетата, наведе се, хвана по-малкото мече за кожата на врата, прехвърли го при себе си. То се притисна доверчиво към краката на спасителя си. Мъжът грабна и второто мече, кучетата се хвърлиха напред, заблъскаха главите си в мрежата, дивите животни се прилепиха към грубия панталон на човека. Той изрече нещо, наведе се, пръстите му се заровиха в гъстата мека козина на малкото мече. Закръгленото телце потръпна, посви се, легна по гърди, зъбите му се бялнаха, но от гърлото му се дочу слабо ръмжение, което беше примесено с гальовни звуци. За пръв път от две денонощия насам имаше на кого да разчита.

Четири дни по-късно на улицата пред къщата, която беше приютила мечетата, спря конска каруца. Тя щеше да ги откара в зоологическия кът на близкия окръжен град.

По този начин намери края си първото семейство на белязания мечок. Той не подозираше за премеждията на майката и мечетата. Когато настъпи лятото, отиде на границата на владенията си, въртя се там цяла седмица, но съпругата му не се появи в гъсталаците. Гората беше тиха и пуста. Пресече нейния ловен участък, но никъде не намери следи от младата мечка= Това го озадачи, направи го нетърпелив и изнервен.

На другия край на владенията на бившата си съпруга долови мириса на женска. Намери я, прогони някакъв мечок с тъмна козина, който вървеше подир нея. Отведе я на продълговатата полянка, където беше срещнал първата мечка, а след това скита десетина дни с нея по познатите му от миналата година места. Когато осъществиха тайнството на зачатieto, се разделиха пак до следващата година.

ЖИВОТЪТ Е ХУБАВ

В началото на това лято мечокът започна да се спуска доста ниско в южните поли на планината в търсенето на пчелни хралупи. Там имаше отделни горички от твърде стари дървета, запазени на недостъпни за дърварите места. В хралупите на такива дървета горските пчели изграждаха питите си.

Върху един от самотните върхове, които се издаваха напред в полето, растеше една от тези горички. Когато привечер достигна до тясната дълга шийка, която свързваше върха с голямата планина, мечокът се намери пред високо препятствие от зидани камъни. Това беше древна византийска крепост, която е била поправяна и използвана и от българите до османското нашествие. Нейната главна врата беше затрупана от камъни и обрасла със стари дървета, затова мечокът трябваше да се покатери по нащърбения зид.

Краката му стъпиха последователно на оголената широка и тънка тухла, която топлеше приятно, поела слънчевата топлина, прехвърлиха се на квадратен дялан камък, покрит с червеникав хоросан, зеленясал от плесен. Той беше вече горе, когато изведнъж дочу удари на желязо в камъни. Спря се сепнато. Протегна глава и едновременно видя и надуши човек, който размахваше кирка и я стоварваше с все сила върху земята. Желязото се удряше в камъните и исичаше искри в полумрака.

Дивото животно винаги се беше изненадвало от неумението на хората да долавят мириса му отдалече и да не вземат мерки да се отдалечат преди неговото приближаване. Сега той беше на не повече от двадесетина крачки от двукракия, който не го усещаше и продължаваше да разравя камъните.

Мечокът изръмжа предупредително, изправи се на задните си крака с целия си ръст на крепостния зид, запазен на пет-шест метра височина. Иманярът, който беше дошъл след залез слънце да копае за съкровище, се обърна. Върху зида зад гърба му се очертаваше огромната фигура на мечка. Полутъмнината сякаш удължаваше

силуета на по-светлото небе и животното изглеждаше истински великан. Човекът изтръпна от ужас, краката му се сковаха, не можеха да се отделят от земята.

Той беше дошъл с раздвоени чувства в старото кале, чието име и минало не се знаеше от местните жители. Това беше една от безименните твърдини в страната, които може би имаха повече родолюбиви заслуги от известни крепости, предали се на врага без бой. Разрухата от последното съдбоносно сражение, смъртта на верните им защитници, изстреблението и заробването на тогавашното местно население ги беше обрекло на анонимност.

Привличаше го страстно желанието да намери делва със злато, но знаеше, че това е забранено от закона и се безпокоеше да не го види някой. Когато се стъмни съвсем и пастирите прибраха козите, чиито хлопки звънтяха по околните слонове, му стана страшно. В това древно място, където неговите прадеди бяха загубвали живота си в люти битки с враговете, може би не беше редно да се рови като къртица, за да ги ограби. Беше потиснат от мислите си, а отгоре на всичко се появи и тази мечка, като че беше пазител на старините.

С огромно усилие на волята младият човек преодоля внезапната си уплаха, спусна се към противоположната стена на калето, която обикаляше темето на върха, провря се през една странична вратичка, останала непокътната през вековете, и започна да бяга по стръмната пътека надолу. Препъна се, падна и се търкаля дълго по сухите листа, които покриваха дъното на дола. На следния ден, като прекара дълга безсънна нощ, заговори на жена си с неочаквани прекъсвания на речта. От придобитото заекване не можа да се отърве до края на живота си.

Мечокът се приближи спокойно до изровената яма, която зееше до зида на някаква вътрешна сграда, помириша с любопитство върха на кирката. От ударите в камъните той дъхаше силно на прегоряло желязо и на хоросан.

Дивото животно пъхна носа си в дупката, но вътре нямаше нищо за ядене. Луната, която изгря иззад големите дървета, осветяваше ивици пресен хоросан, които от векове насам щяха да видят белия свят. Носът му изпръхтя от праха, който не се беше слегнал, и се обърна към дърветата. Тук-там те растяха до старите зидове, впили се в камъните и поясите от плоски тухли, но все още не бяха успели да ги повалят.

Наоколо се издигаха дебели, тристагодишни дъбове и буки, но никъде не усети мириса на пчели, мед и восък.

Мечокът се повъртя насам-натам из калето, пи вода от препълнената щерна, издълбана в скалите на долната му част. Накрая стигна до отсрещната стена, където се издигаше зидът на голяма четириъгълна кула, и неочаквано изтръпна от вълнение. Долавяше се мирис на пчели. Неговият чувствителен нос го доведе до една дупка в дебелия зид, която беше широка и висока около петнадесет сантиметра.

На нейното място някога е имало дялана дъбова греда, взидана за якост в стената, но с времето дървото беше изгнило, вятърът беше издухал остатъците му и се беше получила дълбока празнина. В нея беше гнездото на пчелите. Мечокът пхна донякъде предната си дясна лапа, но не можа да стигне до питите. Полека-лека се разсърди, опита се да разшири със сила дупката, но камъните и плоските тухли, свързани със зърнест хоросан, бяха станали с времето по-яки и от канара.

В края на краищата мечокът се примири с несполуката си и преди полунощ тръгна да си върви. Наблизо по склона на планината в неотдавнашно сечище растяха цели плантации от горски малини, чиито плодове бяха налени със сладък сок. Те привличаха много обитатели на планината.

Дивото животно стигна до долния им край и започна да зоба по юнашки — заедно с част от листата, които имаха приятен сладко-кисел вкус. Наяде се някъде към призори и легна да си почине в гъсталака. Времето беше великолепно, но нейде в себе си животното усещаше, че това няма да трае дълго. Идваше буря. Тя беше още далече и можеше да поспи до нейното пристигане.

Сутринта седем-осем малинарки от близкото село пристигнаха на малинажа с големи кошници и започнаха да берат едрите гранатови плодове. Мечокът дочу гласовете им, но не помръдна и ушите си. Хората ядяха като него малини, за да засият глада си. Той нямаше намерение да ги гони от малините по простата причина че не бяха негови роднини. Ако се появеше мечка наблизо, той би я пропъдил според мечешките обичаи.

Само че към пладне със смях и шеги, след като бяха почивали няколко пъти, малинарките стигнаха до мястото, където беше легнал

мечокът. Да, невероятна беше тяхната неспособност да го подушат, да разберат, че наблизко лежи мечка, която не желае да бъде безпокоена. Когато една от тях се приближи на двадесетина крачки, мъжкарят не издържа, надигна се и се изправи на задните си крака. Момичето, наведено към червените кичури плодове, го забеляза вече прав, преглътна смаяно слюнката си и остана един миг нямо. След това се понесе с див писък, който се наби неприятно в ушите на мечока, и той размахва укорително грамадната си рошава глава.

В малинажа настъпи суматоха. Кошниците бяха захвърлени, над храстите се мяркаха бели крака, полите се мятаха, разпилените коси се развяваха. За щастие пронизителните писъци, които травмизираха ушите на дивото животно, престанаха. Едни от момичетата се спъваха в храстите, падаха, скачаха пак, други вече стигаха до пътеката за селото и търчаха по нея с цялата бързина на краката си. След малко наоколо настъпи пълна тишина.

Мечокът остана владетел на осем пълни кошници, изплетени от ракията. Той, като не подозираше защо плодовете са в съдовете, побърза да ги издири из гъсталака и да изяде малините. Разбира се, ако беше възможно, би благодарил на момичетата. И все пак бягството им засилваше усещането му, че е господар на планината. Това му доставяше някакво смътно удовлетворение, което странно повдигаше настроението му.

От друга страна, всяка среща с хората му беше носила някаква беда, затова напусна малините и се отправи към старата букова гора. По планинските склонове се спущаха първите по-хладни струи въздух, които вещаеха, че бурята не е далече. Първата горичка изглеждаше като крепост по склона на планината. Големите дървета се издигаха спокойно и величествено, блестейки с листата си от слънчева светлина. Навлизаше между тях, когато от най-високия хребет се спусна огромен черен облак. Неговите движещи се вълнообразно дрипи връхлетяха върху гората и стана тъмно посред ден.

После зафуча, загърмя, пръснаха едри капки дъжд, които се удряха в дърветата като камшици, подгонени от силния вятър. Настъпи

кратка тишина, за да последва още по-силен налет на вятъра, чуха се гръмотевици. Някъде се запали дърво, замириxa остро на дим, но изглежда дъждът угаси пламъците и удареното от гръм дърво престана да гори.

Мечокът се беше свил под кривото стъбло на старата бука и мигаше след всяка светкавица, която раздираше черното небе. Той не се плашеше от никого в гората, но небесната стихия всяваше у него усещане на смътно страхопочитание, правеше го смирен пред силата на светкавиците, гръмотевиците и воя на вятъра.

Дебелите стволоче на дърветата скърцаха пронизително, стенеха, працияха, чупеха се клони, листата шумоляха, късаха се, сипеха се, осветявани мигновено от свирепи блясъци, чувах се тежки, дълго кънтящи из доловете и клисурите гръмове. По едно време от дъното на гората се понесе дълъг стон и грохот. Огромният въздушен стълб на смерч се носеше през леса, чупеше върхари, измитахе земята от сухи листа и съчки, всмукваше всичко в себе си и го носеше напред с огромната си сила.

Смерчът премина на стотина крачки от уплашения звяр, който се притискаше към земята с четирите си лапи и пъхаше глава във вдлъбнатината на корубата. Дивото животно не виждаше в мрака, но долавяше с цялото си същество, с цялото си тяло какво става наблизо и може би се молеше посвоему да бъде отминато от бедата.

Гороломът се завъртя надолу, полека-лека заглъхна и започна да вали проливен дъжд, сякаш да измие следите от престъпленията на бурята. Мечокът се сви под кривото стъбло на бука, скри носа си в предните лапи и остави водата да го пръска изобилно. Водните капки се стичаха по дългата му козина и падаха по земята, без да достигнат до кожата.

Просветнаха първите слънчеви лъчи, дъждът оредя, въздухът беше свеж, дишаше се леко. След това дъждът престана. В клоните, където се беше запазила от вятъра, се обади птица. Нейният глас прозвуча отначало някак въпросително, сякаш питаше дали си е отишла страшната въздушна напасть. После стана по-жив, набираше смелост и увереност.

Мечокът стана, отърси козината си, посипана с листа и съчки, и тръгна надясно, където беше преминал смерчът. Скоро излезе на малка полянка, сред която беше расъл доскоро млад бук. Сега той беше

пречупен на около метър височина от земята. От пъна на дървото стърчаха дълги трески, заострени като върховете на копия. Мечокът се спря, помириxa прясната дървесина, която все още не беше изсъхнала и беше сурова, леко жълтеникава. Десният му преден крак се повдигна и дългите черни нокти докоснаха остриxe трески, които бяха високи към половин метър.

Във въздуха се понесе ясен вибриращ звук. Дивото животно се стъписа изненадано, позавъртя се около пъна, за да разбере кой издава звука, но не можеше да намери никакво живо същество. Носът му се приближи до треските, побутна ги, но те мълчаха. Какво трябваше да направи, за да чуе пак звънтежа, който му се стори интересен?

Тогавa посегна пак с предната си лапа и закачи ноктите си за крайчетата на треските. Из поляната се понесе отново ясен жаловен звук. Мечокът седна до пречупеното дърво и започна да прекарва бавно ноктите си по струните на тази своеобразна дървена арфа. Посипаха се по-високи и по-ниски трели, които не биха зарадвали кой знае колко човешките уши, но мечокът им се радваше непресторено.

Какви ли настроения навяваха на младия силен и жизнерадостен мечок простите звуци, които трептяха във въздуха като пъстри пеперуди, подскачаха весело като гласовити щурци, бръмчаха ниско, сякаш стенеха и ридаеха като водопади на планинска рекичка? Дали това беше един необходим пробив в неговата вечна самота?

Когато си поигра на воля с този първобитен дървен инструмент, мечокът се отпрати полека да търси пчелни хралупи към горния край на гората, но преди да навлезе между дърветата, се обърна и погледна към странния музикален пън. Стигаха му приключенията за тези двадесет и четири часа, но на това място щеше да се връща винаги, когато му се поискаше да посвири за собствено удоволствие.

СРЕЩА КРАЙ ОГЪНЯ

В ранната есен на деветата си година мъжкарят с бялото петно на лапата започна да слиза по дола на една от рекичките до полето. Там в повечето от нивите растеше тъмнозелена сочна царевица. Мечокът тръгваше привечер, достигаше ги някъде след стъмняване, изяждаше двадесетина млечни мамула и се връщаше в планинските си владения. Дивото животно прекрасно долавяше, че полето е свободно за лов. Там нямаше кой да му държи сметка за нарушаването на границите на нечий ловен участък, защото не беше усетил присъствието на друга мечка.

Може би затова в тази тъмна нощ се спря изненадан на брега на рекичката. Намираще се на двеста крачки от нейното устие в равнината. Носът му долавяше дъх на мечок, примесен с мирис на дим, на хора, на коне и на кучета. Огромният звяр, който тежеше около триста и петдесет килограма и беше висок близо два метра и половина, когато се изправеше на задните си крака, за да постави белег на дънера на дърво, изръмжа глухо, заплашително.

Естествено всяка мечка по пътя му беше опасен съперник и не трябваше да пренебрегва нейното присъствие в полето, където растеше вкусната царевица. Той не можеше да я заобиколи, да навлезе в нивите и да се наяде с мамули. Сигурно щеше да го надуши отдалече и щеше да предяви своите права върху тези благословени места.

Мечокът, целият налян с мощни мускули, усещащ своята невероятна сила, се стегна и пристъпи надолу нащрек, готов да се сражава. Привлекателността на царевицата беше толкова силна, че би се борил и с две мечки. Когато вече слизаше към полето, слабата светлина, проникваща между клоните на дърветата, се засили, заблестя в очите му.

Мъжкарят се спря, примижа недоволено. До купчината върби на брега се виждаха две каруци с чергила, три островърхи палатки, пет-шест коня и фигурите на мъже, жени и деца, които се суетяха около голям огън. Присъствието на хората не му беше приятно, макар че не

беше имал скоро стълкновения с тях и затова беше позагубил отчасти страхопочитанието към двукраките.

Стоеше на около стотина крачки в здрача и тъй като вятърът духаше към него, проскубаните кучета на циганите, разположили се на лагер тук, все още не го усещаха. Жълтите им очи проблясваха ярко на светлината на огъня. Те лежаха по корем, въртяха унило опашки и гледаха жадно към котела, където се вареше овнешко месо. Всичките им сетива бяха насочени натам, откъдето можеха да получат някой кокал с хрущял или с късче месо.

Мечокът бавно улавяше ароматите и се ориентираше в полумрака. Мирисът на мечката идваше откъм върбите. Сигурно тя се криеше там и дебнеше конете, които пасяха наблизко. Презрението на неговия неприятел към хората му вдъхваше уважение. Какъв ли беше той? Сигурно силен мъжкар. Сега трябваше да обяви присъствието си и да разбере какво ще е неговото поведение. Дали щеше да бъде необходимо да се сражава с него или той щеше да се подчини, да признае превъзходството му и да избяга?

Дивото животно изръмжа глухо, могъщите му гърди се развълнуваха, забълбукаха дълбоко. Гласът му се понесе във вечерните сенки като неочаквано подземно бучене. Той тръгна към старите върби, чиито къси, дебели и повити от старост стволоче стърчаха над земята, целите обсипани с наежени, почти прави клони. Стараеше се да не го виждат хората. Вървеше така по брега, че храстите и дърветата да го скриват от погледите им.

Около огъня се вдигаше доста шум, но кучетата наостриха уши след ръмженето му. Една кльощава жълта кучка с увиснали гърди притича двадесетина крачки към идващата мечка, подскочи, като че беше стъпила на жарава, и се сурна назад с подвита опашка. Нейният остър задавен лай, нейният уплашен вид накараха хората да млъкнат и да се огледат напрегнато в тъмнината.

В това време конете започнаха да се вдигат на задните си крака и да размахват предните, които бяха спънати с връвчици, във въздуха. Понесе се пронизителното им цвилене. След това се втурнаха със смешни подскоци по-далече от лагера. Накрая се дочу висок човешки глас, пълен с тревога и уплаха. Последва го вихър от различни викове и циганите удариха на бяг из полето подир конете.

Само кучетата останаха надалеч от огъня. Те лаеха към върбите, целите настръхнали, готови да търчат всеки миг. Мъжкарят приемаше бърканицата като естествено признание за неговата сила и власт. Продължаваше да се приближава, без да бърза. Мирисът на чуждата мечка се засилваше при всяка негова крачка. Ставаше все по-тъмно, но пламъците на огъня осветяваха наоколо. Отблясъците им проникваха като нажежени езици между храстите и дънерите на дърветата, плъзгаха се по узрелите метлици и класчета на гъстите треви.

Ето я голямата мечка, която стоеше до една от върбите и не помръдваше нито напред, нито назад. Мъжкарят изръмжа заплашително, метна веднъж-дваж грамадната си рошава глава ту наляво, ту надясно и пристъпи по-наблизо. Непознатият му противник се притисна сепнато до пропукания дънер на близкото дърво и като че се смали. Главата му се наведе ниско към земята, очите му пробляснаха на светлината на огъня със зеленикави пламъчета, но не злобно и решително, а някак уплашено, умолително.

Великолепното диво животно, добило почти цялата мощ на вида си, с лъскава сиво-кафява козина, се приближи на три-четири крачки до врага си. Пред очите му падна гъста кървава мъгла. Ноздрите му бяха пълни с мириса на неприятеля. Тази близост вече предвещаваше атака — всяко друго действие можеше да бъде в негов ущърб. Имаше опасност неприятелят да го нападне пръв.

И точно тогава стана нещо. Може би мирисът на чуждия мъжкар се промени по необикновен начин и това беше първата спирачка. На самия праг на агресивността, която клокочеше в гърдите му, Белязания изведнъж промени поведението си. Червената мъгла се разнесе от очите му и те започнаха да се проясняват. Меките багри на тъмнината, пронизани и подчертани от светлината на огъня, омекотиха погледа му. Сега виждаше добре противника си. Той продължаваше да се притиска към земята, навел глава и с това молеше за пощада, признаваше властта му. Но защо не бягаше? Тук се криеше още нещо. Какво беше то?

Силните му предни лапи се протегнаха, краката се опряха на тревата и задържаха тежкото тяло, което вече се беше сгърчило в усилие да се хвърли напред, да къса с нокти и зъби врага, докато го превърне в купчина месо, кожа и кости. Да, нямаше защо да се опасява от този противник, който се страхуваше от него, оставяше го пълен

господар на полето, пълно със стройни царевици, окичени с мамули, които бяха обвити с тънки, нежни свилени листенца.

Успокоен, със стихнала стръв в гърдите, мечокът протегна глава и огледа победения в сгъстяващия се мрак, отблъскван от пламъците на огнището. Чужденецът изглеждаше някак зализан като от езика на крава, козината му беше светлорижава, избеляла. Вратът му беше удължен и тънък, а главата плоска, с къса проскубана козина. Гръбнакът и ребрата му се надигаха видимо под кожата, а коремът висеше почти до земята. Изобщо изглеждаше далече по-стар от него, вече почти немощен старец, който може само да разравя мравуняци и да събира зрели ягоди и малини.

Сигурно и победеният долови, че враждебността на мечока от планината е секнала, защото възви глава и погледна право към него с плахи очи. Белязания пристъпи неволно от крак на крак. Ноздрите на старика бяха разкъсани от нечий жесток удар с нокти или със зъби. Над разкъсаното място беше промушена някаква хладно проблясваща халка, от която висеше дебела желязна верига, достигаща до върбата.

Това беше толкова странно, че победителят неволно направи крачка настрани и изсумтя озадачено, тревожно. Мъжкарят не схващаше връзката между веригата и върбата, но цялото му тяло изтръпна от неволен протест. Имаше нещо нередно, нещо противоестественно мечка да носи на тялото си желязо, което отдавна беше свързал с присъствието на хора, с неминуема опасност. Той разтърси голямата си рунтава глава, козината по дебелия врат, който можеше да издържи тежестта на бик, настръхна. От гърлото му се изтръгна недоволено ръмжение.

Очите му бяха забелязали още от самото начало белезникавото петно на десния преден крак на вързания за върбата, но този белег не му правеше впечатление, не му говореше нищо, защото животното не можеше да сравнява. Едва ли и самата му майка, ако би могла да бъде възкресена и да види след толкова години двете мечки, би се досетила, че пред нея са нейните рожби, трагично разделени от хората и поели тъй различни жизнени пътища.

Планинският мечок продължаваше да стои като копа сено в тревата. Брат му, преживял нечувани унижения в лагера на хората, превърнал се в мекушава торба кокали и отпуснато месо, го гледаше с широко разтворени очи. Той протягаше кротко глава към него, душеше

го жадно, ненаситно, сякаш желаше да улови повече горски аромати, от които беше лишен завинаги.

След това огромните мускули на Белязания се свиха, той проръмжа, възви се на задните си крака и тръгна към каруците, без да обръща внимание на брат си. Вързаният направи крачка подире му. Тъй като беше при хората, които го командваха безцеремонно, в него се беше запазило нещо от детинството. Той би тръгнал с удоволствие подир силния горски мечок, би го следвал, би му се подчинявал като меченце, но халката се впи жестоко в носа му и го спря на място.

Брат му подуши палатките и каруците поред, но там нямаше нищичко, което да предизвика интереса му. Врящата чорба от овнешко месо в котела, окачен над огнището, също не го привлече и той бавно пое пътя към царевичните ниви. За него случаят беше приключен и нямаше защо да се бави повече.

Циганчето, което се беше покатирило на самотната върба до каруците, избърса с ръкав потта от челото си. Дивата мечка от планината едва ли щеше да се върне. Това личеше от нейната спокойна походка. Преди грамадното животно да се загуби сред сенките на растенията, то спря, извърна глава към пленената мечка и я гледа миг-два в полутъмнината. Сякаш силният мъжкар се колебаеше. За какво? Дали не искаше да се върне назад и да разкъса слабия си противник, или само да го подуши още веднъж, преди да забрави тази неочаквана среща край огъня. След това потегли, вмъкна огромните си рамене в най-близкото междуредие и царевичните стъбла дълго се люшкаха насам-натам като неравна пътека, докато се умириха и разтопиха в тъмнината на вечерта.

Момчето укротява сърцето си десетина минути и чак след това свирна плахо. Отдалече се обадиха гласовете на роднините му, но никой не желаше да се приближи до лагера. Необходими бяха дълги увещания, докато се осмелят да пристъпят. Примъкнаха се побледнели, мълчаливи, разтреперани, но като разбраха, че грамадната мечка си е отишла, без да стори пакост, се отпуснаха.

Свидетелят на посещението на дивия звяр край огнището разказваше с тих глас на баща си за действията му, а другите стояха наоколо с отворени уста от изумление и с лъснали очи на разпаления огън. Кучетата се въртяха неспокойно в краката на хората, подтичваха на двадесетина крачки по дирята на мечока и се връщаха бързешком.

— Голямо животно, голямо нещо — завърши момчето, — а на предния му крак, на десния, имаше бяло петно... Видях го, когато дойде до огнището. Същото петно като на нашата мечка. Ама съвсем същото...

— Брей, брей, да не е брат на нашия мецан — обади се възрастен мъж. — На времето бай Станойко от Тъжа донесъл мечето до пътя и умрял от умора и болест... От сина му го взехме... Може в бърлогата да е имало и друго мече, но той нищо не е успял да каже...

— Гледай какво чудо на чудесата. Сигурно е бил брат му. Затова не е разкъсал мецан — обади се старейшината на лагера. — Сега запалете около колибите големи огньове и си отваряйте очите, докато се съмне. Нищо не се знае. Може да се върне пак. Конете вържете за колите. Хайде, по-бързо, по-бързо...

Станът на мечкарите се освети от пламъците на новите огньове, а сенките на хората стояха настръхнали около тях. Само децата заспаха, а възрастните често поглеждаха с боязън към тъмнината, която тегнеше над царевичните ниви. Най-голяма беше изненадата на възрастния мечок, който получи голям пробит леген със зеленчуци и плодове. Този път те не бяха започнали да се развалят и да гният, както друг път. И той не пропусна да си похапне до насита, тъй като уплахата му беше вече преминала.

СМЪРТНА ОПАСНОСТ

Късно напролет, когато дивите плодове в планината още не бяха узрели, а зеленината вече не беше тъй привлекателна за мечока, настъпваха скучни дни. Той не оставаше гладен, но ядеше насила тревите и младите листа, а за десерт разравяше мравуняци, разбиваше гнили пънове да търси ларви, ловеше жаби в мочурищата.

В ранната утрин, след като беше скитал недоволен цяла нощ, Белязания долови дъх на восък и мед. Вятърът го носеше нейде отдалече, защото ноздрите му едва го долавяха. Дивото животно се спря, започна да поема въздух. Мирисът идваше отляво, където завиваше планинската рекичка, бързаща под краката му.

Мечокът се спусна по брега, мина през храстите, пресече горишки от млади буки, нараснали на неотдавнашни сечища. Отвъд завоя дъхът стана по-ясен. Измина повече от километър и навлезе в разлата речна долина. Това място беше извън границите на владенията му, но сега нямаше намерение да се връща.

Скоро видя коларски път по брега, който водеше към селището на двукраките. От двете страни на рекичката по склоновете се спущаха разкошни поляни. В сивата утрин не се виждаха чудните им багри, но носът на мечката долавяше ароматите им великолепно. Въздухът беше наситен от тяхното ухание. По листата на тревите просветваха прозрачните капчици на росата. Тя беше тъй изобилна, че приличаше на сребрист воден налеп. Големите ходила на мечката го стърсваха и оставяха тъмна ивица подир себе си. Влагата мокреше краката и корема ѝ, козината се навиваше на дебели фитили, но това не безпокоеше могъщия звяр.

Носът му продължаваше да го води безпогрешно към източника на привличащия го мирис. В края на краищата достигна до някакви дървени стълбове, забити близо до горния край на поляната вдясно. Те бяха дебели около петнадесетина сантиметра в диаметър и високи не по-малко от пет-шест метра. На горния им край имаше площадка, скована от дъски. Дъхът на мед и восък идваше оттам.

Дивото животно се изправи на задните си крака, протегна предните нагоре, но те достигнаха едва до два метра и половина. Стълбовете, направени от букови стъбла, бяха грижливо изгладени с брадва. Мечокът прилепи остриите нокти на предните си лапи до твърдата повърхност на дървото. Опитва се да стори същото с по-късите нокти на задните лапи и да полази нагоре, но не успя. Туловището му тежеше не по-малко от триста и петдесет килограма. Младостта, когато се катереше леко по дърветата, беше отминала безвъзвратно.

Белязания изръмжа недоволен, разгневено. Медът го очакваше горе, но не можеше да го достигне. Той обхвана най-близкия стълб, стисна го в предните си лапи, опита се да го пречупи. Дървото, добило след изсушаването си здравината на метал, не се поддаваше, не помръдваше. Хората добре бяха защитили кошерите от посегателствата на мечките.

Тогава се опита да изскубне гредата. Обхвана я, запъна ноктите си, здравият му гръбнак се напрегна, направи мощно усилие. Стълбът потрепера, беше забит на повече от метър в земята, размърда се обнадеждаващо. Мечокът се напъна и започна да го разклаща. Дървото застана в лапите му, започна да излиза от леглото си. Пръстта около него се разкъртваше.

Мускулите на мечката се напънаха още повече. Страхотната им сила, съсредоточена в една точка, беше невероятна. Всеки грам на тялото беше насочен за постигането на целта. Постройката започна да се криви, да губи формата си, да скърца пронизително. Най-сетне стълбът беше изваден, мечката загуби равновесие и го дръпна настрана. Дочу се трясък на чупещи се дъски и отгоре тежко тупнаха четири дървени сандъка, в които бяха питите на пчелите. С удара си в земята те се разтвориха, капациите им отхвърчаха настрана и натежалите от мед пити се жлътнаха на слабата светлина. Пчелите се размърдаха лениво в хладината, но все още не можеха да летят. Огромното животно посегна и започна да вади една по една питите, да стръсва пчелите, които жужаха разтревожено. Правоъгълните рамки, върху опънатите телове на които бяха закрепени восъчните пити с мед, бяха в негово владение.

Към пладне един пастир, който подкарваше няколко крави с телета по брега на рекичката, забеляза странно изкривените стълбове.

Той се изненада, но не посмя да приближи до разбитата площадка, а подкара животните назад към селото. Следобед двама мъже, въоръжени с пушка и с брадва, пристигнаха по пътя, стигнаха до разрушената постройка. Те останаха с отворени уста пред силата на мечката, която беше оставила отпечатъка от лапата си върху една от непокътнатите пити. Следата едва се побираше в дървената рамка, ноктите бяха направили елипсовиден венец от дълги резки.

— Голяма мечка. Цяло халище е било — обади се по-възрастният мъж. — Да знаеш, ще се върне пак. По рамките има доста восък и мед.

— Какво да сторя, бай Нягуле — рече собственикът на кошерите, почернял от гняв. — Не искам да й прощавам.

— Да, това не е за прощаване — отвърна старият ловец. — Разбити са четири кошера, пълни с мед. Може да я уловим, но трябва да ме слушаш и най-важното — нищо да не стигне до ушите на горския. Нали знаеш — забранени са...

— Готов съм на всичко, бай Нягуле.

— Добре — пламнаха очите на ловеца — за тебе отмъщението, а за мене кожата на мечката. Има на кого да я продадем, отдавна ме моли.

— Съгласен съм.

— Тогава трябва да оправим площадката и да качим горе остатъците от кошерите. Нека да се потруди пак да ги събори. А след това ще приготвим отровна стръв. Останал ми е стрихнин от примамките за вълци, дето ги правих през зимата...

Мечокът, легнал на около километър от съборената площадка, съвсем нямаше намерение да изоставя вкусната плячка. Привечер той стана от леговището си в старата букова гора и се спусна в речната долина. Стадо крави се отдалечаваше по пътя. Хлопатарите, вързани по вратовете на по-буйните животни, бавно заглъхваха в спускащата се тъмнина.

Дивото животно се приближи до площадката, но тя пак стоеше на четирите си крака. Това преобразяване на събореното съоръжение го озадачи за минута-две. Той подуши стълбовете и долови мириса на хора, но това не му направи кой знае какво впечатление. Дървените колони миришеха на двукраките и преди да свали кошерите. Важното беше, че дъхът на меда стигаше до ноздрите му.

Мечокът отиде до стълба, който беше изтръгнал миналата сутрин, обхвана го и го издърпа с един замах, защото само беше положен в предишната дупка. Отгоре се изсипаха сандъците на кошерите, а с тях и нещо бяло, което тупна на тревата някак по-глухо, по-приглушено. Звярът се приближи първо до светлия предмет и установи, че това е мъртво агне. Сладкият дъх на свежо месо го накара да сбърчи доволно черния си нос.

В това време на годината едва ли би тръгнал да гони агнета по поляните, за да го хване и изяде, но сега то беше готово под носа му. Въпреки това надделя желанието му да похапне отначало мед и восък — за тази храна се беше настроил още от ставането си в гората. Звярът започна да търси остатъците от питите, облепени с останалите живи пчели. Обираше грижливо рамките, но помнеше, че наблизо има още нещо вкусно. Често извиваше врат, поглеждаше към агнето и пак продължаваше.

Накрая, след като облиза и последната капка мед и налага последното късче восък, той пристъпи към агнето. Раздра с ноктите на предната си дясна лапа корема му и започна да яде месото с наслада. Още в първия момент чувствителният му език долови присъствието на чуждо вещество, което не би трябвало да бъде в прясното месо, но направи няколко глътки преди да вземе някакво решение. Белязания спря да яде, разтревожен от смътно подозрение. Нещо не беше в ред. Той отблъсна с дясната си лапа пляката, облиза кървавата си муцуна. Отдръпна се, седна на задните си крака и загледа с тревога агнето. Нещо дълбоко в самото му същество сякаш казваше „Бягай, бягай, бягай!“

Дивото животно не можеше да разсъждава — просто се подчини на инстинкта си. Усещаше само, че трябва да търси нещо, което ще му помогне да избегне скритата заплаха. Потегли с широки крачки нагоре срещу течението на рекичката. Изминало беше километър, когато усети болка в стомаха. Спря се, изръмжа глухо, огледа се. Над планината се беше спуснала гъста тъмнина. Облаците не пропускаха светлината на луната и на звездите. Небето надвисваше над речната долина. Далеч, сред буковите дървета на старата гора, се обаждаха улулиците. В гъсталака прошумя сърна, която скочи от леглото си и се втурна в бърз бяг, надушила хищника.

Мечокът нямаше намерение да обръща внимание на нощните шумове. От гърлото до стомаха му нещо гореше. От време на време мускулите на краката му се сгърчваха рязко. Това ставаше не по негово желание, а като че от само себе си. Тежко му беше на стомаха. Полека-лека го обхващаше усещането за страх пред тези издебнали го изневиделица болки. Трябваше да се отърве от тях по някакъв начин, да ги изхвърли от тялото си. Какво беше нужно да намери?

Дивото животно засили хода си. Признаците от действието на стрихнина бяха все още съвсем леки, защото беше погълнало сравнително малка доза с месото. Хората бяха сипали белезникавия прах в нарези из тялото на примамката. Отмъщението им го беше настигнало, но все още можеше да се движи.

Отровеният вървеше по ливадите, промъкваше се между храстите, докато стигна до една влажна падина в подножието на централния хребет. Спря се в средата, започна да души големите закръглени набръчкани листа на растенията, които покриваха на големи гнезда повърхността на земята. Това беше цяла плантация от планински лапад. Животното седна сред тях и изсумтя доволно — намерило беше търсеното нещо. То се беше превърнало от смътна сянка в действителност.

Белязания посегна с муцуна и започна да къса сочните листа и да ги гълта. След като изяде двадесетина от тях, изкопа с нокти и няколко корена от лапада и ги сдъвка с явно неудоволствие. Личеше, че се подчинява само на суровата необходимост. После отиде до рекичката, пи от нейната хладна вода, измина още стотина крачки сред буките и легна върху темето на малко възвишение, откъдето можеше да наблюдава околностите.

Мечокът лежеше, дишаше тежко, струваше му се, че е хванат от невидим противник, с когото трябва да се пребори на всяка цена, за да живее. През това време в стомаха и червата му започна да се развива мощна дейност, която доведе до освобождаването на всичко, каквото имаше в тях. Така тялото му се прочисти от по-голямата част от стрихнина. Остатъците от отровния прах не бяха в състояние да повалят огромното животно.

Белязания стана от мястото си чак през следващата нощ. Той пи жадно вода, похапна малко от листата на дивата ягода заедно с още неузрелите светли плодове, които растяха по припека, и тръгна бавно

към центъра на владението си. Грамадното животно пристъпваше бавно, поклащаше се някак неуверено на отслабналите си крака. Спираше се често да почива, светът наоколо му изглеждаше странен и нов.

След полунощ стигна до едно от леговищата си, отпусна се в него и положи уморено глава на предните си лапи. Отровата наруши ритъма на живота му за повече от месец. Съвзе се окончателно едва по времето на сватбуването, когато тръгна да търси партньорката си.

БРАКОНИЕРИ

Тази година зимата дойде твърде рано. В планината често валеше сняг, по скалите увисваха прозрачни ледени мечове. Дърветата в редките елови горички се превръщаха в сборища от правилни снежни пирамиди. Мечокът долови предварително продължителното влошаване на времето и влезе в една от галериите на древната мина, където си беше приготвил леговище от сух мъх и листа. Голямото животно легна и задряма, унесено от слабото свистене на снежната буря.

Когато тя престана, събуди се и излезе навън. Снегът открай време го отблъскваше. Пречеше му да върви нормално. Понякога, потънеше ли по-дълбоко, трябваше да подскача смешно, за да се измъкне от лепкавите обятия на снежния пласт. И сега дирите му се отпечатваха дълбоко. Той с мъка стигна до най-близките диви круши.

Спря се под тях и започна да гребе снега с предните лапи. Със силен замах то хвърляше настрани. Щом се показаха нападалите кафяви и влажни листа мъжкарят прекара по тях дългите си черни нокти, събра ги и откри лежащите на земята пожълтели плодове. Подуши ги с разширени ноздри, пое сладкия им мирис и напълни устата си. Крушите бяха започнали да омекват, но все още имаха своя характерен свеж и тръпчив вкус. Дивото животно премлясна, въздъхна доволно и започна да ги събира грижливо, като че се боеше да пропусне някоя от закръглените топчици, в които се беше концентрирала слънчевата енергия и благодатта на родната земя.

Похапна си хубаво, позавъртя се насам-натам в образуваната снежна яма и тръгна обратно към галерията. Недалече от входа забеляза, че дирите му са пресечени от две вдлъбнати в снега ленти, които идваха отгоре по течението на рекичката. Мечокът ги подуши подозрително, но ските тъй се бяха измили от дългото съприкосновение със снега, че беше останал само някакъв неопределен мирис, който не му говореше нищичко.

И без да разсъждава, Белязания знаеше отлично, че дирите се оставят от някого. Затова се огледа, послуша се и пак не долови присъствие на враг. Продължи към отвора на галерията и все пак смътно и неясно му се струваше, че отнейде го дебне опасност. Меката постеля, на която отпусна натежалото си тяло, полека-лека разпръсна подозренията му. Неговият стомах беше пълен и той заспа спокойно. В тишината на старата изоставена галерия, където някога робите са копали с бронзови кирки подир златоносната жила, се разнасяха глухите звуци на дълбокото му дишане.

По това време в една от къщите на най-близкото до подножието на планината село се събраха четирима мъже. Те седнаха във вътрешната стая, домакинът постави на масата неизбежните чаши, чайника с димяща греяна ракия и поднос салата от рязано и мачкано прясно зеле, изпъстрено със зелени късчета листа от целина.

— Мечката е в дупката — каза най-младият. — Минах със ските на десетина крачки от входа. Дирите излизаха оттам. Големи стъпки, голямо нещо... Имаха педя и половина...

— Тогава сигурно ще има над триста кила. Истински великан ще да е. От нея ще излезе много мас.

— Както я търсят сега... Вече двадесетина души са ме питали за мечка мас. Лекуват се с нея хората, трябва им за лекарство...

— Абе и добро ще си сторим, и парици ще вземем.

— Хубаво, но тази работа не бива да се отлага. Мечката ще види дирите на ските, ще се уплаши и може да се измести другаде да лежи. След туй върви я търси из голямата планина.

— Да, такъв късмет да намериш бърлогата на мечка не идва всеки ден.

— Сега нощите са дълги и ясни. До мястото има четири часа път в снега. Тръгнем ли в шест, когато се стъмнява, към десет часа сме там. Ще останат още седем-осем часа за другата работа, защото пази боже да ни види някой.

— Добре, изпийте си чашите и вървете да се пригответе. В шест ще се съберем до дървеното мостче на рекичката. Никой няма да ни усети.

— Ловният замина днес за града, видях го да се качва на автобуса. Ще се върне чак утре.

— Тогава ще ни хване цървулите.

Далече преди полунощ мечокът се размърда в леговището си от някакъв подозрителен мирис, който беше стигнал до ноздрите му през отвора на галерията. В просъница огромното диво животно се изправи на крака, вгледа се в мъничко по-светлата дупка на входа и в първия миг не повярва на очите си. В гъстия здрач оттам към него се приближаваше върхът на дълъг заострен прът.

Мъжкарят се разбуди окончателно, замахна с предната си дясна лапа и отхвърли пръта настрани към стената на галерията. Отвън се дочу висок човешки вик. Това беше нападение. От гърлото на животното изригна гръмогласен рев, който се усили десетократно в затвореното помещение. Отвърнаха му гласовете на хората, които желяха да го предизвикат, за да излезе навън.

Прътът се изви насам-натам и го бутна силно в гърдите. Мечокът се дръпна настрани, остави пръта да мине покрай рамото му и тогава с един удар на лапата го пречупи над върха. Отвън нечий ръце изтърваха дървото, после го хванаха отново с проклятие. Можеше да го захапе, да потегли силно, да го въвлече в галерията, но нямаше защо да губи време.

Със замиращо сърце горското животно долавяше, че се намира в истински капан. Не виждаше враговете си. А те знаеха къде точно могат да го открият. Трябваше да нападне, да изскочи навън, да си пробие път към свободните планински простори. Да се отдалечи от нападателите, които го принуждаваха сега да се задъхва в тясното убежище.

Мощните мускули на краката и гръбнака му се свиха. С две-три крачки той стигна до отвора, чийто горен праг надвисваше отпред. Подаде под него грамадната си рошава глава, която изглеждаше двойно по-едра от настръхналата козина. Започна да измъква тежкото си тяло с глух рев. В този миг нейде от разсеяната тъмнина проблеснаха четири червени пламъчета, проечаха оглушителни гърмежи. Почти едновременно върху главата му се посипаха ситни отломки от скалата и нещо го плесна като размахан клон по темето. Трите куршума се сплескаха в камъка, а единият разора козината на главата му, направи гореща резка в кожата, излезе от нея, удари в канарата и падна омаломощен на врата му като горещо камъче.

Мечокът усети ясно вълната от опасния мирис на хора, на желязо и на барут. Той се дръпна неволно назад и избегна вторите куршуми.

Атаката на враговете му беше страшна. Животното долавяше със своя непогрешим инстинкт, че те са много на брой и биха могли да изпращат колкото си искат такива парещи камъни, които имаха сила да чупят твърдата скала.

Той отстъпи заднишком с глава към входа, спря до постелята си. Яростта му не намаляваше, но мъжкарят не беше някой младок, който се спуска напред и се бори, докато падне мъртъв. Битката пред галерията с хората изглеждаше безнадеждна. Гласовете им звучаха все по-високи, по-ясни и по-смели. Те не се бяха уплашили от рева му, от вида му. Оставаше само отстъплението — спокойно, без излишни рискове, преди те да нахлуят в леговището с гърмежите си.

Мечокът не можеше да се досети, че никой човек не би се осмелил да влезе в дупката при разярената мечка. Той просто се притесняваше от стените, които го заобикаляха, и желаше в опасността да бъде навън, където можеше да се отдалечи от враговете в избраната от него посока.

Сподавил яростта си, мъжкарят се отправи по единствения възможен път — в дълбочината на древната минна галерия. В началото имаше все още следи от виделина, но зад първия завой настъпи черна тъмнина. Трябваше да се движи, опипвайки всяка педя с предните си лапи. Гласовете на хората заглъхнаха в далечината. Наболяваше го браздата от куршума в кожата на главата, но сега трябваше да търси само спасителния изход. Той беше уверен в съществуването му, защото усещаше движението на въздуха.

На едно място таванът се беше срутил и с големи усилия успя да се промъкне през теснината от нападалите влажни каменни късове. Току отвъд тази преграда той нагази някакви грамадни кости, стъпи върху гладък череп, но не им обърна никакво внимание. А би трябвало да стори това. Там лежеше скелетът на голяма мечка, вероятно негова прабаба, която беше дошла преди много години, за да умре спокойно от старост в закътаната галерия.

Сигурно тя беше дошла тук не през теснината, а по друг проход, защото болна и изнемощяла едва ли би могла да се промъкне между камъните и тавана. Мечокът стигна до мястото, където неговата галерия под прав ъгъл се пресичаше от друга. Човек би продължил напред, без да разбере за кръстовището, но мечокът долови и новия

мирис на въздуха, и слабото му движение. Той свърна наляво, откъдето идваше по-пресен полъх.

Подът на галерията съвсем не беше равен. Начесто се срещаха нападали от стените и тавана камъни, покрити с дебел пласт прах, който на някои места беше съвсем сух. Мощните лапи стъпваха внимателно, тежкото тяло преливаше безшумно в тъмнината и животното вървеше сравнително бързо. От време на време се вдигаше ситен прах, който го караше да киха. После облакът оставаше назад, за да се наслои пак по стените и пода.

С всяка измината крачка свежият дъх на гората ставаше все по-близък. Не след дълго носът му се допря до гъвкавите издънки на повет. Отвъд тях беше мразовитата планинска нощ. Мъжкарят посегна с лапа, разтвори сухите стъбла и излезе бавно навън. Ослуша се. На около триста крачки се чуваха гласовете на хората. Те стояха пред отвора на неговото леговище.

Можеше да се промъкне зад тях, да ги нападне в гръб изневиделица, да пречупи гръбнаците им с ударите на тежките си лапи. Дивото животно се поколеба миг-два, но голяма част от гнева му се беше стопила. Мъдростта на годините му подсказваше да се отдалечи от тях, защото можеше да го постигне по-голяма беда.

Той стъпи на брега на рекичката, която течеше шумливо и пред убежището по-горе. Там бяха враговете. Оставаше му да отстъпи надясно през хребета на планината или да се спусне към полето, където нямаше какво да прави. Мъжкарят прегази решително рекичката, като стъпваше на полупотопените камъни и започна да се изкачва по склона между заспалите дебели буки, чиито върхове пронизваха тъмния саван на нощта и чезнеха нагоре. Като че от повърхността на снега се излъчваше слаба светлина, която даваше възможност на дивото животно да се движи сполучливо.

Когато се изкатери на хребета, който чертаеше границата на неговия ловен участък, Белязания погледна през заснежените клони на дърветата и храстите. Дали собственикът на този ловен район нямаше да го посрещне със справедлив гняв?

Не, сигурно не, защото сега беше зима и непознатата мечка вероятно почиваше в едно от леговищата си. Той щеше да прекара лошото време в някой закътан ъгъл, а на пролет щеше да се върне в

своите гори, за да откъсне първите покълнали треви, да изрови вкусни корени или да събере вкусни зреещи плодове.

В ранните часове на утрото мечокът се спусна по склона към новата речна долина. Нито мирис, нито следа в снега издаваха присъствието на друга мечка. Сърнешките дири раздираха повърхността му във всички посоки, а спокойните крачки на кошути и елени се отпечатваха релефно, краката на стадата диви свине разрязваха дълбоки бразди в снега. Досега не беше срещал толкова много следи на диви животни. Изглежда в тази част на планината имаше много храна за горските обитатели.

Призори мъжкарят зърна на брега на планинската рекичка, която още не беше обхваната от ледена броня, едно странно съоръжение. То имаше четири дебели крака от забити колове. По горните им краища бяха наковани дъски, а покривът беше от ламарина, покрита сега със сняг. Тази постройка беше свързана с хората. Мирисът им, макар и съвсем слаб, се усещаше отдалече. Малката къщица на колове беше построена от тях, но тя излъчваше такъв приятен и засищащ дъх, че мечокът премлясна лакомо. В нея сигурно имаше от вкусните зърна на царевицата. Въпросът откъде беше дошла тази храна, която растеше в полето, не го занимаваше.

Дивото животно се приближи предпазливо. Зад къщичката, на петнадесетина крачки, стърчеше хранилка за елени и сърни. От покрива висяха снопове сено, а по-долу бяха заковани коритца за царевица и овес. В разцепено дърво се подаваше голям неправилен къс синкава сол. По земята се търкаляха оръфани червеникави какалашки от царевица и смачкани стиски сено.

Съвсем ясно беше, че сега наблизо няма хора. Мечокът заобиколи къщичката. Задната част на склада беше задънена с дебела телена мрежа. През нея се виждаха великолепните жълти сухи мамули, чиито едри зърна бяха наредени в редици, подобни на зъби. Мирисът им беше чудно приятен в студеното планинско утро.

Белязания изсумтя, изправи се на задните си крака и опря предните на мрежата. Дългите му нокти потънаха в дупките, докоснаха царевицата, но не можаха да я извадят. Те тракаха по нея, плъзгаха се. Опита още веднъж-дваж да измъкне поне един-единствен мамул. Само увеличи шумоленето и звънтежа, а това беше непоносимо за един хищник. Съвсем не обичаше да издава присъствието си на евентуални противници.

След като се убеди, че не може да постигне успех по този начин, той хвана мрежата с яките си нокти и с едно дръпване на триста и петдесет килограмовото си тяло я откачи от пироните. Тя се свлече наполовина. Златист поток от мамули се изсипа шумно в краката му. Дивото животно изръмжа доволно, легна на снега и започна да гризе вкусните зърна.

По-късно, на един километър над склада на държавното ловно стопанство, мечокът откри малка пещера. Той използва едно затопляне на времето и стопяване на снега посред зимата и застла убежището си със сух мъх. В това леговище прекарваше повече от времето си в дрямка. Понякога се събуждаше и дълго време гледаше в полутъмнината.

Какво ли виждаше в дългите часове на абсолютна самота? Дали голямата сиво-кафява мечка, с която се срещаше на кривата поляна отвъд хребетите през лятото за няколко дни, забравил за целия останал свят? Или прехвърляте в паметта си находищата на вкусни плодове, очакващи го в определеното им за зреење време? Дали виждаше лудото прииждане на балканските пъстърви през пролетта или усещаше вкуса на намерените в края на зимата полузамръзнали трупове на сърни и кошути? Или пък изброяваше речните долове, поляните и горите, на които беше безспорен господар? Кой знае какво преминаваше през голямата рошава глава на една мечка в дългите безмълвни дни и нощи на зимата.

Когато огладнееше и времето беше хубаво, той слизаше до склада и похапваше. В лошо време предпочиташе да поспи седмица, преди да направи следващото си посещение. Човекът съвсем не се сърдеше на мечката, че намира прехраната си в неговия участък. Той се радваше, че тук се е заселила такава голяма мечка, която един ден щеше да се превърне във великолепен трофей.

Ловният надзирател се опита да възстанови мрежата, но след като беше скъсвана няколко пъти, остави отгоре достатъчно голям отвор, през който мечката можеше да се провира вътре и там да си яде до насита. Човекът идваше всяка седмица в този район, за да зарежда хранилките за сърни и елени, разпръснати на удобни места из гората. Дивите животни, които имаха храна, преживяваха зимата по-леко и даваха през пролетта по-здро и по-едро поколение. Така те се задържаха в границите на ловното стопанство и можеха да се водят поточни наблюдения за броя им, за състоянието им.

В определено време по виещите се пътеки край брега на рекичката се задаваше керван от космати, дребни планински кончета, водени от ловния надзирател. На дървените им самари висяха чували с царевица, овес, ечемик и крмно цвекло. Складът се напълваше догоре и хранилките отново радваха дивите животни с изобилието си.

Така зимата премина много лесно и мечокът, непреследван от никакъв съперник, остана да живее в границите на ловното стопанство. По този начин той присъедини част от него към своя ловен участък и беше готов да брани складчето на хората от посегателството на други мечки.

Той остана в тази речна долина през по-голямата част от годината. Само по време на сватбуването в началото на лятото направи дълго пътешествие, за да се срещне със своята съпруга отвъд хребетите. Тогава обиколи границите на владенията си, постави отметката си по дърветата, похапна от плодовете на планината и късно през есента се върна в благословения кът, където стоеше на четири крака складът с царевицата.

Полека-лека дивото животно забрави старата си неприязън към хората, защото вече дълго време не долавяше заплаха от тяхна страна. Така се изминаха няколко години на спокойствие, на непрекъсната ситост, в която килограмите му през есента често достигаха около четиристотин.

ИЗМЯНАТА НА ХОРАТА

По мощния гръб на мечока се търкулнаха спокойно още пет години. През тази зима, когато се приближи за пръв път до складчето със зърно и глави крмно цвекло, дивото животно се спря изненадано на склона. Наоколо имаше големи промени, а това е в състояние да разтревожи дори такава силна мечка като Белязания.

Върху близката полянка се издигаше малка, но солидна къщица на два етажа, чиито прозорци гледаха към дървената постройка на склада. На тридесетина крачки надясно, сред дърветата, беше издигнат странен стобор от забити един до друг колове. Оттам идваше остър мирис на кръв и на диви свине.

Дразнещият дъх привлече вниманието му. Мечокът пристъпи предпазливо, достигна до стобора. Чак сега забеляза, че коловете не са забити в земята, а са прикрепени за напречни мертеци и между тях едва може да мине поглед. Дивото животно се убеди, че наблизко няма живо същество, което би могло да го изненада, и започна бавно да заобикаля покрай стобора.

Неочаквано се озова пред нисък отвор. Снегът пред него беше отъпкан от краката на диви свине. Тук-там се виждаха огризани кочани царевица. Броеница от кървави капки, които в здрача изглеждаха почти черни, се точеше към гората успоредно с дълбока дия на едра дива свиня. Носът на мечока му подсказа, че в тая своеобразна кошара беше влизала майка със своите вече поотраснали прасенца.

Мъжкарят се завъртя неспокойно пред вратата. Той пристъпваше от крак на крак, клатеше голямата си глава, настъпваше какалешките на кочаните, усещаше грапавината им, набиваше ги в снега. Искаше му се да разбере какво се е случило. Някакво необяснимо вътрешно усещане за самосъхранение го караше да бъде предпазлив, но въпреки всичко трябваше да разузнае, да се убеди в нещо несъмнено, за да добие предишното си спокойствие. Тук се беше случила някаква история, придружена с кръв. Не се ли възвърнеше усещането на

безопасност, не биваше да остава на това място, където всеки миг можеше да го върхлети беда.

От друга страна, вече толкова години идваше и нищо лошо не бе му се случвало. Животното се поколеба, пристъпи насам-натам пред примамливия вход, протегна шия, пое пак въздух. Наистина наблизо нямаше хора. Мечокът наведе глава и премина през вратата. Той не знаеше, че горе е запъната здрава решетка, завързана с въженце за един от мамулите, които лежаха на снега. Когато влезлият дивеч хванеше със зъби съдбоносния кочан и дръпнеше, решетката се освобождаваше, падаше и преграждаше пътя му към гората.

Предната вечер в капана беше влязла дива свиня с тазгодишното си потомство. Животните бяха толкова много, че едно от тях веднага загриза коварния кочан. Решетката изгъркори и се затвори мигновено. Огромното животно, което тежеше двеста и петдесет килограма, отначало не се смути. Изпадало беше в доста тежки премеждия и все бе успявало да се спаси.

Нададе предупредително грухтене и прасенцата се заковаха на местата си от уплаха. Майката огледа оградата на кошарата с малките си очи, които почти се скриваха от дългите груби косми. Сега по нея не се виждаше никаква пролука, а само преди минута там имаше правоъгълен отвор. Извън възможностите на дивото животно беше да осъзнае положението, но фактът си оставаше непоклатим. Изходът беше изчезнал.

Майката се приближи до оградата и с тежък тръс мина покрай нея. От вътрешната страна, на метър и половина над земята, коловете бяха обковани с дебела телена мрежа. Животното повтори обиколката съвсем бавно, като се спираше често с настръхнал врат и наведена глава. Дебелото му рило изследваше всяка педя с надежда да намери някаква пролука. Най-голямо внимание обърна на решетката, защото тя затваряше входа, през който бяха влезли. Здравият правоъгълник, скован от четири дъбови стълба, на две места беше подсилен с дебели дъски.

Това опипване продължи до мястото, където беше започнала обиколката. Липсата на отвор най-сетне разтревожи животното. Силното му набито тяло се сгърби в средата на капана, от гърдите му излезе диво грухтене, което като че идваше дълбоко изпод земята. Прасенцата, които вече загубваха светлите детински ивици върху

козината си, настръхнаха и се събраха около майка си. Тъмното студено небе прихлупваше тежко заграденото кътче от планината и сякаш се нанизваше на острите върхове на коловете от столбовете.

Дивата свиня, набрала в себе си ярост към невидимия противник, заби копитата си в снега чак до каменистата земя, сгърби се докрай и налетя срещу стената пред себе си. Нейното продълговато рило, засилено от четвърт тон мускули и кости, се удари между два кола. Коловете се огънаха, но издържаха удара. Теловите на мрежата се врязваха дълбоко в кожата на рилото. Тежкото животно отскочи и рухна на колена. То беше оглушено от удара. Тънки струи кръв се стрелнаха и опръскаха оградата на капана.

Майката се съвзе бързо, но само за да долови, че е попаднала в клопка. Дивото животно като че побесня и загуби окончателно разума си. Мяташе се покрай коловете, блъскаше се в тях, багреше всичко с кръв, оставяше по мрежата вълна от острата си четина. Прасенцата стояха накуп и квичаха уплашено, защото усещаха от гласа и движенията на майка си, че ги грози страшна опасност.

После обезумялото диво животно, което може би по този начин притъпяваше усещането си за болка, се насочи към вратата. След мощен удар, при който се разпръснаха капки кръв по всички посоки, едната дъска изпраця и се разцепи. Дочуло обнадеждаващия трясък на дървесината, животното отстъпи назад, втурна се отчаяно и пак блъсна с цялата си тежест.

Дъската се раздели на две, обтегна мрежата и скъса няколко брънки от нея. При следващия удар главата на дивата свиня се показва отвъд с разранено, кърваво, вече подпухнало рило. Дори въздухът навън изглеждаше по-друг, по-приятен за дишане. Краката на затворничката заработиха силно, забиваха се в снега, достигаха до земята, запъваха се в нея. Мускулите се свиваха, тласкаха тежкото тяло напред с неудържима сила.

Подобно на бронебоен снаряд, предпазена от дебелия си рогов щит под кожата на плешките и от грубата четина, дивата свиня сантиметър по сантиметър разширяваше отвора. С дълбоко трепване на сърцето животното усети че решетката поддава. Оковите на оградата отстъпваха със скърцане, със съпротива. Напрегна се още мъничко и най-после изскочи навън.

Спря се за миг, замаяна от болка, докато прасенцата се измъкнаха през отвора и я заобиколиха в очакване. Кожата ѝ гореше от съприкосновението с телта, но твърдите косми на четината я бяха запазили от дълбоки наранявания. Тя се окопоти, изгрухтя, остро, повелително и проряза бързешком снега към тъмната иглолистна гора, където в потаен кът беше изградила от клони на борове своето леговище, подобно на малък харман сред дърветата.

Белязаният мечок душеше бавно кървавите следи по снега и по стените на кошарата. Дългогодишният му опит му помагаше да разгадае полака-лека голяма част от това, което се беше случило тук. След това кракът му настъпи някакъв мамул. Последва глухо гъргорене, поправената решетка падна и затвори входа на вратата. Той пристъпи, удари с лапата на предния си десен крак преградата, чиито дъски сега бяха обковани със солидни железни скоби.

Цялата ограда се раздруса, проскърца пронизително, но не помръдна. Коловете, свързани с мертеци и пирони, се съпротивляваха на силата му. Мечокът изръмжа недоволно, защото го принуждаваха да прави излишни усилия. Той се изправи пред оградата на задните си крака, и макар че беше на повече от шестнадесет години, покатери се по мрежата и коловете, стигна със сумтене до върховете и скочи в снега отвъд тях.

Дивото животно заобиколи двуетажната къщица, покатери се на терасата по външната стълба, но не усети мириса на човек в стаята. Това го успокои и притъпи раздразнението му от кървавите следи в кошарата. Постройките, гледани от терасата на ловната хижа, не му се харесаха. С годините той беше станал истински консерватор и обичаше да се връща към познати гледки и места. Струваше му се, че от новото винаги лъха спотаена заплаха, която го предупреждаваше да бъде внимателен.

Той хапна от царевичата, изгриза две големи глави цвекло и не му се случи нищо лошо. Отправи се към леговището да си почине. С възрастта нуждата от отморяващо дремване се увеличаваше. Огромното му тяло, което тази есен тежеше не по-малко от четиристотин килограма, се нуждаеше не само от храна, но и от почести и по-дълги почивки.

Лежа си спокойно четири дни, тъй като времето се влоши и над планината премина снежна буря, която дълго и неприятно виеше в

голите корони на дърветата и по острите ръбове на скалите из дефилето на планинската рекичка. Фъртуната бръснеше земята с острите си езици, но в убежището му беше топло, постелята беше мека и гигантското тяло, разляло се върху леговището, си почиваше пълноценно. Чак на петия ден привечер времето се оправи и той стана бавно, отръска козината си от полепналите късчета сух мъх и се отпрати към складчето с царевича.

По стар навик се спря пред хранилките, прегледа ги. Носеше се дъх на елени, сърни и на диви свине. Стъпките бяха пресни, нищо не беше плашило днес кротките животни и те щяха да дойдат по-късно пак, за да си похапнат овес, царевича и сено. Мечокът се покатери по обикновения си път в складчето и легна върху мамулитe. Започна да гризе спокойно твърдите златисти зърна, които бяха събрали в себе си жизнената сила на земята.

После блесна силна светлина, която го заслепи, щом извърна глава към къщичката. Прожекторът беше силен. Конусообразната ивица от лъчи раздираше здрача и правеше видим всеки гвоздей в скелета на складчето. Не му беше добре така осветен, открит за погледите на другите отвсякъде. Струваше му се, че го виждат всички негови врагове.

Той нямаше време да избяга от прожектора, защото беше натежал и нямаше вече пъргавината на младостта. Проеча силен гърмеж и почти едновременно нещо го удари в лявата плешка. Тласъкът беше толкова силен, че го накара да залитне и да залепи дясната си страна до дъските на складчето, които изскърцаха пронизително. Не беше свикнал да го блъскат като парцал насам-натам, но така той избегна следващия куршум, който само разроши козината по гърба му.

Прожекторът угасна за миг. Оглушен от гърмежите, мечокът не можа да долови развълнуваните гласове на хората в ловната хижа, които го наблюдаваха напрегнати през бойницата на втория етаж. Те бяха застанали в засада от два дни насам — откакто ловният надзирател беше видял следите на мечката да се появяват край хранилката. Желаете да получат кожата на Белязания срещу долари имаше достатъчно много в списъците на ловната агенция. Щастливецът, който беше откупил правото да стреля, беше пристигнал от чужбина.

Тъмнината помогна на мечока въпреки острата болка в плешката да се смъкне заднишком от складчето. Дивото животно се прикри инстинктивно в сянката на постройката от наново блесналата светлина. Премина зад непроницаемата ограда на капана за диви свине и тръгна по брега на рекичката, който го отведе сред близките дървета.

Едва тук се усети извън обсега на враждебния поглед на стрелеца, спря за момент, седна на задните си крака, изви глава към раната. Езикът му едва достигаше до нея. Всъщност бяха две дупчици, едната по-голяма. Кожата се беше плъзнала над отверстията и кръв не течеше. Куршумът беше преминал покрай костта, разкъсал бе дълбоко плътта и бе излязъл навън. За голямо щастие не бяха засегнати важни органи, но всяка стъпка на левия преден крак беше мъчителна. Мечокът беше вече доста възрастен, раната едва ли щеше да заздравее лесно и занаят пред го очакваха страдания.

Той изпъшка глухо, пооблиза козината около двете дупки и стана от снега, пренебрегвайки мъжествено болките. Погледна назад, където между дърветата се виждаше сиянието на светлината. През главата му премина смътно желание да се върне натам под прикритието на тъмнината и на стволовете на буките. Да се изкачи на терасата, от която се влизаше в горния етаж на ловната хижа. Да застане зад вратата и да удари с тежката си предна лапа първия човек, който се покаже навън, но споменът за ярката светлина, показваща го като на длан пред враговете, и нестихващата болка го накараха да се опомни.

Да, отминало беше времето, когато, запален от страстно желание, беше готов да рискува главата си. Потегли нагоре срещу течението на рекичката по нейния бряг. Полека-лека нагласи хода си така, че да не стоварва тежестта върху левия си преден крак, когато стъпваше с него. Отначало вървеше право към леговището си. Желаете да се отпусне на сухите листа и да дреме, докато се възвърнат силите му и изчезне противната болка в плешката. После забави ход и когато трябваше да завие надясно между старите буки, за да стигне до леговището, се спря нерешително, клекна на задните си крака и задиша често и плитко.

За мечока беше съвсем ясно, че не може да остане повече по тези места. Враждебното око на врага му щеше да го дебне ден и нощ и щеше да пуска в него болезнените удари, докато най-сетне го довърши. Старият див звяр познаваше упорството и могъществото на хората. Двукраките можеха да правят и хубави неща, каквото беше за него от

години насам складчето, но искаха ли да напакостят, сторваха го също така изкусно.

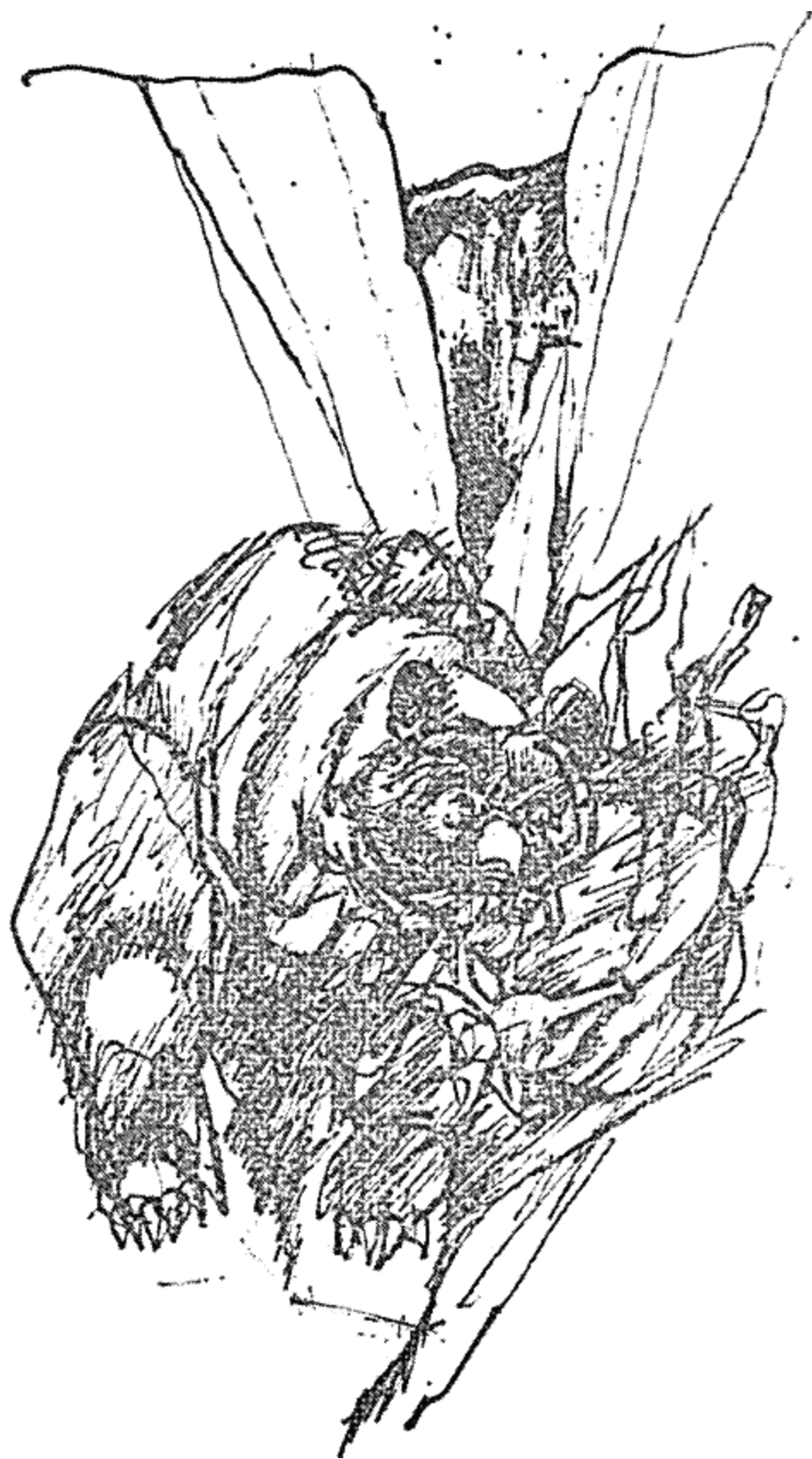
С годините беше доловил, че срещне ли се с тях, по-добре е да отстъпи. Да се скрие от очите им, да изчезне в дебрите на планината, където не можеше да бъде открит лесно. Пред очите му се мярна смътно и неясно дълбоката клисура на планинската рекичка. После и удобната пещера между високите скални стени, които беше запомнил в детинството си. Дали не усещаше нужда в този тежък час на беда да се върне там, където беше живял безгрижно с майка си, да търси нейното всемогъщо покровителство?

Да, там можеше да се скрие надеждно от врага, който дъхаше на барут и желязо. Мечокът въздъхва дълбоко от болка и раздразнение. Стана и продължи по брега на рекичката. След това свърна наляво и започна да се катери по склона.

Дивото животно се покачи с мъка на първия планински гребен, слезе отвъд него и започна изкачването по следващия склон. Призори се спусна между дърветата и храстите, поръсени от слаб сняг, до брега на планински поток. Стовари се върху пряспа навети сухи листа — уморен, горящ в огън от раната. Почина си малко, но горещината и болката не изчезнаха. Плешката и кракът му се бяха схванали.

Почти пред носа му клокочеше тихо дълбоко вирче. Той полази до него, потопи муцуната си и започна да пие жадно. Студената вода се хлъзваше по възпаленото му гърло и донасяше известно облекчение. Беязания се промъкна още към водата, пъхна лявата си предна лапа във вира. Стана му по-добре и я натопи чак до плешката, а главата му се изви нагоре и стърчеше над повърхността. След като постоя известно време, раненият измъкна крака си и легна в наветите сухи листа. Намокрената козина изпълняваше ролята на компрес, но все пак през два часа трябваше да повтаря потопяването, за да възпира възпалението и да отнема температурата от раната.

В това време могъщият му организъм се бореше отчаяно с разрушенията, които беше нанесъл куршумът на ловната карабина. Той не се беше сплескал при преминаването покрай дебелия кост на плешката. Маса, натрупана за зимата в тялото му, сега се изразходваше значително по-бързо. За щастие и температурата на въздуха беше над нулата и не му пречеше да остава дълго време на открито.

Мечокът се застоя до вирчето в продължение на седем дни. Времето беше сравнително топло. Тук в дола не се усещаха ветровете, които шетаха по върховете и събаряха последните листа на буките. Скоро щеше да настъпи истинската зима, приближаваше средата на декември, необходимо беше да отиде до сигурното леговище в пещерата.

Гигантското животно, в чиято козина вече проблясваха бели косми, лежеше върху гъвкавите пружиниращи листа. През нощите се покриваше с тях и почти не усещаше зимния студ. Обикновено полагаше глава на предната си дясна лапа и по този начин пазеше от натоварване ранената лява лапа. Дремеше по цял ден и сънуваше дълбокия каньон и топлата пещера, където беше отворило за пръв път очите си.

После долови настъпващото влошаване на времето и трябваше да тръгне към убежището. Привечер на осмия ден от раняването мечокът се изправи на крака. Неговото тяло беше грамадно сега, през зимата, но това не беше предишният набит звяр, преливащ от мускули. Коремът му беше някак увиснал към земята и се беше отделил от дългия гръбнак, но силата на краката и на врата му изглеждаше непокътната. Болката в плешката се беше притъпила донякъде и можеше да върви криво-ляво. За да му бъде по-леко, тръгна нагоре по брега на потока. Така стигна сравнително лесно до мокрите блатисти ливади, от които изтичаше струйката водица, която даваше неговото начало.

На стотина крачки по-горе, след пояса от ниски, проскубани от непрекъснатите ветрове клекове, започваше голия превал на най-близкия хребет, който беше покрит с разкошни алпийски ливади през лятото. Оттук се виждаха грандиозните очертания на планинските върхове във всички посоки, които сега се разливаха, преливаха един в друг из студената синкава мъглица. През лятото тук бавно пълзяха

бели стада овце и рехави чарди разнобагрени говеда. Мечокът не се показваше по тези шумни места, където непрекъснато се чуваха звънците, хлопатарите и тежките медни чанове, защото два-три пъти овчарите и говедарите бяха стреляли отдалече по него.

В това време небето се навъси, доби тъмнооловен цвят, подухна вятър и започна да прехвърча сняг. Във въздуха над главата му се дочуха тръбните звуци от ятата диви гъски, които прехвърляха планината, за да намерят убежища във водоемите на юг. Вятърът се усили и стана бръснещ, леден. Раненият мечок пристъпваше бавно сред изсъхналите високи туфи, които бързо се покриваха със сняг.

Дивото животно стигна съвсем навреме до наклона и се запуска към тъмната ивица на клековете, между които се подаваха светлите лобове на скали. Вятърът сега преминаваше над гърба му, плъзгаше се по върховете на гъстите храстовидни дървчета, но не беше лесно да се върви сред тях, защото пречеше и натрупващият се сняг, който падаше непрекъснато отгоре, заслепяваше го, топеше се по черната му муцуна.

Белязания почти тичешком стигна под първите стари буки, спря се и се огледа внимателно. Усещаше се уморен до смърт. Тук вятърът беше съвсем приглушен, защитаваха го дебелиите им стволлове, които винаги оставяха по едно сухо кътче до себе си. Животното легна до дебелия пън на най-голямото дърво и заспа дълбоко, но нейде към пладне на другия ден го събуди остър привлекателен мирис.

Дъхаше му на спечена кръв, на подлютена рана, на живо месо. Изтощеното от умора тяло потръпна лакомо, преди още да беше отворил очите си. Когато видя полузаслепен белината на снега, който валеше на едри парцали покрай короните на дърветата и се натрупваше на крачка от него, той вече поемаше дълбоко въздух. Слабо тропане на копита по земята го накара да стане с привично движение. Полека-лека свикна с виделината.

И макар че плешката го наболяваше остро, плъзна се над земята, стъпи в дълбокия сняг и тръгна бавно и предпазливо между дърветата. Излезе на края на наклонения сипей, чиито камъни не се виждаха от снега, и се беше превърнал в почти гладък продълговат триъгълник с острия ъгъл нагоре по склона. Върху повърхността му, близо до основата, вървеше огромен елен с великолепни рога. От големината и дебелината на разклоненията им би изпаднал във възхищение всеки любител на ловните трофеи.

Голямото животно пристъпваше разтреперано, крачките му бяха несигурни, немощни, къси. Ето, направи две-три стъпки напред и спря да си почине. Някаква лисица, която беше вървяла след елена, привлечена от дъха на кръв, се завъртя до задните му крака, но все пак на почетно разстояние от тях. Еленът я видя, потръпна целият, завъртя слабо рогата си настрани, но изглежда силите му бяха на свършване, защото дори не се опита да я ритне, което тя заслужаваше заради своето нахалство.

Мечокът с ниско приведена глава се измъкна от храстите, прекоси откритото пространство по сипея и се насочи към елена. Тревопасното животно го надуши, видя го, в огромните му тъмни очи се изписа див ужас. Неговото дълго охранено тяло със загладена сиворъждива козина се разтърси рязко и чак приседна от внезапния импулс. Метна назад разклонената си рогова корона и забързана някъде по-далеч от хищника.

Може би раненото животно си мислеше, че тича, че се придвижва бързо, че се отдалечава, но се лъжеше горчиво. Краката му се придвижваха едва-едва, а пробитите от куршум бели дробове не се справяха с кръвообращението, по черната му муцуна избиваше непрекъснато кървава пяна. То не измина двадесетина крачки и спря под първите дървета отвъд сипея да поеме въздух. Мечокът го настигна, хвана със зъби муцуната му, с мощно движение на врата си наведе неговата глава до самия сняг, при което рогата се мятаха напред и назад и не досегнаха нападателя.

Еленът беше паднал на предните си колена, задушаваше се в желязната хватка на хищника. Дясната лапа на мечока удари елена в гръбнака и го пречупи мигновено. Страданията на раненото животно се пресякоха веднага, краката му омекнаха и то се свлече в снега. Мечокът пусна муцуната му. След това го хвана със зъби за врата и го повлече на сухо под огромния крив бук, сякаш беше някакво дребно животинче, а не двеста и петдесеткилограмов елен.

Когато клетна на сухо, хищникът изтърбуши плячката с нокти и започна да яде с наслада топлите вътрешности, от които излизаше гъста пара. Мечокът съвсем не се интересуваеше, че еленът е бил ранен по време на лов, че кучетата не бяха успели да намерят кървавата му следа. Важното беше, че животното беше дошло в обсега на носа му

точно навреме, че сега можеше да възстанови силите си, отнети коварно от куршума на хората от ловната хижа.

Белязания остана на това място петнадесет дни. Ядеше до насита месо, лежеше на вече изсушените листа под гърбицата на дебелия бук или спеше дълбоко. И дори упоритата лисица, която дебнеше наоколо, не смееше да си откъсне късче месо, да наруши спокойствието му. Времето не беше много студено, често валеше сняг, а гората изглеждаше съвсем опустяла. Изглежда, всичко живо се беше спуснало към по-долните пояси на планината, където все още можеше да се намери храна.

След ден-два студена вълна щеше да връхлети върху планината. Мечокът оглозга последните кости на елена и тръгна към убежището. Снегът беше дълбок и някъде натрупан на преспи, но сега имаше достатъчно сили да го преодолява. Краката му стъпваха твърдо, правеха дълбоки следи, а не се влачеха и не изравяха бразди. Месото на елена го беше преобразило, а раната беше започнала да притихва и да нараства. Всемогъщата природа беше победила разрушителното въздействие на оловния куршум.

Дивото животно премина два речни дола и когато стигна до буйна планинска рекичка, която още не се предаваше на студа, спря на брега и се огледа. Струваше му се, че вече е бил тук. Ето, извивката на тази скала му беше позната. Изминали се бяха много години, откакто не беше виждал тези скални стени, които започваха на стотина крачки по-нагоре срещу течението, но те се бяха запечатали в съзнанието му тъй дълбоко.

Мечокът забърза по слабия наклон. Цялото му същество ликуваше с необяснимо задоволство. Той дори не се спря до трупа на голяма охранена крава, паднала преди месец в дефилето. Плячката можеше да почака, Беше замръзнала и щеше да се запази до пролетта. Един значителен източник на храна, който можеше да посещава в промеждутъците, когато имаше добро време.

Стигна до дънера на стария бук, който, изглежда, почти не се беше променил през изминалите години, и надникна в гърлото на пещерата. Въздухът не носеше дъха на живо същество. Кухината беше празна. Изглежда, в последните една-две години нито родилка, нито самотен мъжкар бяха спали тук. Дивото животно се вмъкна бавно,

предчувстващо удоволствието от сигурното убежище. Достигнало беше до обетованото място на сънищата си.

Старото леговище, вероятно обновявано неведнъж след времето на майка му, беше покрито със суха шума и мъх, но раненият нямаше намерение да придирва. Паразитите, останали в постелята от предишната обитателка, отдавна бяха изчезнали. Сега беше чисто и сухо. Мечокът лежа една седмица по време на върлуващата снежна буря, без да излиза навън, и успя да си почине отлично от принудителните зимни преходи.

После, когато бурята премина, поради това, че усещаше глад, излезе и се наяде с месо от мъртвата крава. Е, нейният дъх съвсем не беше от приятните, но след като наоколо нямаше и следа от друго животно, нито пък някаква растителност или плодове, трябваше да се задоволи с това, което имаше на разположение. Дълбокият сняг не би му позволил да се отдалечава много от леговището.

През цялата дълга и сурова зима мъжкарят не можа да спи както трябва. Често усещаше пристъпите на глада. Изразходвал голяма част от тлъстините си заради раната, той се нуждаеше непрекъснато от храна, и кравата, която се беше подхлъзнала от ръба на скалите горе, му беше добре дошла.

ЗАЛЕЗ

Огромният мечок, току-що оздравял от последиците на тежката рана, имаше нужда от питателна храна и през пролетта. Белязания, който други години се задоволяваше по това време с по-малко храна, сега издирваше всичко освободено от снега. Поглъщаше големи количества сухи билки и зеленина по припечите. Изглежда те му помагаша да преодолее окончателно болезнените признаци на раната.

След това навлизаше в най-тесните пропасти, по които се стичаха потоци в рекичката, промъкваше по тях голямото си тяло, сплескано от стопилите се през зимата мазнини, и душеше запазилия се в тях сняг и лед. Така откриваше трупове на сърни, диви кози и овце, паднали от височините и замръзнали там през лютата зима.

Страстта му към месото беше по-голяма в сравнение с преди. Може би с настъпването на старостта се нуждаеше от силна храна, за да поддържа жизнените си функции. Кой знае дали беше точно така. Дали тази промяна беше свързана с невъзможността да изминава големи разстояния, за да напълни търбуха си с растителна храна?

Мъчно може да се предположи каквото и да е, но в една топла пролетна утрин, когато си почиваше сред китка стари буки, той наостри уши. Дочуваше се звънтене на медна хлопка. Трополенето на много копита го накара да протегне глава и да поеме въздух. Намираще се на километър от пещерата в ловния участък на майка си. Гореше минаваше планинска пътека.

Дивият звяр надуши мириса на коне, върху чиито самари бяха привързани снопове нацепени дърва за горене. Плячката идваше сама в лапите му. Белязания стана и тръгна нагоре по склона, снел ниско тежката си глава, а цялото му тяло правеше някакви специални дебнещи движения.

Той изскочи на пътеката точно когато първият кон с хлопка на врата се показваше от близкия завой. Рунтавето тъмнорижаво късокрако животно се стъписа, но нямаше накъде да бяга. От едната страна имаше висока скала, от другата зееше пропаст, а зад него по

тясната пътека идваха още осем коня, всеки от които беше завързан за самара на предния.

Дърварят, който сечеше дърва горе в буковата гора, беше пуснал кervана с каракачански коне начело с добре обучен водач, наречен калауз, да стигнат сами до селото по криволичещите планински пътеки. Там щяха да ги разтоварят, да ги нахранят и да ги върнат пак по същия път за следващия товар.

Хищникът изръмжа глухо, вероятно за да разпали в себе си стръв към жертвите, направи две-три крачки напред. Първият кон се изправи на задните си крака, размаха предните във въздуха, проскубаната му грива и опашка се развяха. Тялото му се изпъваше и деформираше така, че каишите на самара се опъваха, цепениците падаха от сноповете и се търкаляха по склона в пропастта. От устата му изригваше отчаяно цвилене, повтаряно от следващите го животни, но и те нямаше накъде да бягат. Едни се мятаха настрани, за да се възвият и да се спуснат по пътеката назад, но въженцата ги спираха, дърпаха самарите на предните коне, копитата чаткаха по канарата като кастанети.

Мечокът се изправи на задните си крака и надвисна върху настръхналия и станал още по-рошав кон, който го гледаше с бялото на очите си. С един удар на дясната лапа пречупи врата му. Полумъртвото животно се дръпна силно настрани с последни сили и се срина в пропастта.

Въжето, с което беше вързан вторият кон, се опъна. Уплашеното животно, пристъпващо насам-натам, се плъзна по канарата, не можа да се задържи и полетя след водача си, а подир него неудържимо се повлякоха и останалите седем коня. В пропастта се чуваше трополенето на цепениците, които хвърчаха на всички посоки, случайното удряне на копитата по издатините, последните отчаяни предсмъртни стонове на животните и тежките тупвания на големите тела на дъното. Когато стигнаха дотам с изпочупени крайници и ребра, бяха вече мъртви.

Мечокът се спусна долу и започна своя пир. На втория ден дърварят премина по пътеката и по полета на виещите се гарвани намери мястото на катастрофата. Мечата следа на пътеката му показва кой е виновен за смъртта на конете му. Големият хищник беше нападнал животните в теснината и ги беше съборил в пропастта, за да ги изяде. Разбира се, в гърдите на човека пламна желание да отмъсти на горския звяр, който го беше лишил от конския керван, давал му скромно, но достатъчно препитание.

На следващия ден по обяд той и един ловец от селото слязоха в каньона и видяха печалното зрелище със собствените си очи. Ловецът проследи откъде идва мечката, извади от чувала мечи капан, избра място между два високи камъка и с помощта на разстроения собственик на жертвите го постави готов за действие. Дватамат натриха хубаво желязото с лой от мъртвите коне и посипаха отгоре сухи листа и съчки. След това се отдалечиха без много шум, за да не подозре нещо мечката, която сигурно спеше недалече от плячката си.

Привечер Беязания се отправи към трупове на конете. Вървеше по пътеката, която беше направил сам между камънаците. Дъхът на престоляло месо го лъхаше в ноздрите, когато нещо прещрака в здрача и усети задния си ляв крак хванат от нещо. Дръпна силно, изкърти капана от земята, но здравият синджир, завързан за близкото дърво, го спря.

Мечокът седна със заплашително ръмжене на земята, издърпа напред задния си ляв крак и помириса здравите железни дъги на капана. Опита ги със зъби, но те не отпускаха големия му крак, макар че козината и дебелата кожа го предпазваха от сериозно нараняване. Дивото животно се огледа безпомощно — досега в дългия си живот не се беше сблъсквало с капан.

Придърпа веригата и видя, че тя е вързана за дървото. Може би то беше виновно за задържането му. Пристъпи към него и в този миг мирисът на хора, запазен по кората му, възвърна всичките му смътни подозрения около коварната примка, в която беше попаднал.

В тази работа беше намесен човекът. Беязания беше усещал неговия дъх от оглавниците и въжетата, с които бяха вързани конете, но не му беше отдавал особено значение. Ето сега всичко си идваше на мястото. Конете бяха свързани с човека. Това беше опасно, много

опасно. Раната в плешката му едва беше заздравяла — втори такъв удар заплашваше живота му.

Той се приближи до дървото, което беше дебело десетина сантиметра, обхвана го и го пречупи като клечка с предните си лапи — все още можеше да проявява огромна сила за късо време. Синджирът изпадна на земята и можеше да върви накъдето иска, но железният капан стоеше на крака му. Трябваше да се справи с него, но не тук, където можеше да дойде всеки миг човекът със своята всемогъща пушка и нейните убийствени куршуми.

Старият хищник тръгна бавно със забележимо куцукане по пътеката, която извеждаше нагоре към спасителните букови гори. Само че той не подозираше колко неприятности може да му донесат железният капан и дългата верига на синджира с широки брънки. Те се закачаха за камъните, за храстите и трябваше да ги освобождава внимателно, защото всяко силно дръпване впиваше металните дъги в кожата му и болеше силно. Принуден беше да си почива на всеки сто крачки, защото се уморяваше лесно, не беше оня млад и могъщ мечок от преди десетина години. Поради това стигна на пътеката едва призори ядосан, разярен, готов да се бори за живота и свободата си, а и немалко уплашен от усещането, че човекът щеше да го преследва упорито и безмилостно, защото беше нарушил неговата собственост.

Ловецът пристигна с пушката си призори. Спусна се в пропастта, видя счупеното дърво и се смая от силата на звяра. Помисли си, че това е някоя стара женска или възрастен мечок. Дирята, оставена на едно влажно място в каньона, също показваше, че ще има работа с грамадна мечка.

Той тръгна бавно и предпазливо по ясната следа от откъртени камъни, късове обелен от канарите мъх и изпокъсани клони на храстите. Отлично разбираше, че мечката ще бъде разярена, но се надяваше на своята нова двуцевка, едната цев на която беше заредена с дремки, втората с бренеке. Достатъчно му беше животното да се покаже на разстояние до стотина метра, за да открие огън и да го повали мъртво.

Мечокът долови стъпките и мириса на преследвача отдалече, тъй като беше седнал на пътеката да си почине и беше съвсем неподвижен. Човекът се намираще вече на около триста метра. Дивото животно стана и тръгна. Синджирът подрънкваше неприятно по камъните. Това

досега не го безпокоеше толкова, но след надушването на ловеца Белязания се разяри. Посегна с предните лапи, хвана издайническата верига, опита се да я откъсне от капана.

Стана му страшно, защото шумът го разкриваше пред врага, който се приближаваше зад гърба му. Настигнеше ли го, щеше да се чуе гръм и удар на горещо топче олово. За него дрънкането на веригата означаваше само едно — „ето ме, ето ме, тук съм, тук съм“. Едва ли се беше разгневявал повече на нещо, отколкото на тези свързани една с друга брънки, но нямаше време да се ядосва. Врагът идваше по дирите му.

Мечокът забърза, но скоро долови, че това не е достатъчно. Мирисът на ловеца се приближаваше. Трябваше да се скрие от очите му някъде. По пътеката, която се виеше оголена по хоризонтала на планинския склон, нямаше къде да стори това. Животното се огледа вървешком. Вляво зееше дълбока пропаст, чието дъно не се виждаше от издатините на скалите, а вдясно се издигаше висока канара, която беше тъй стръмна, че беше невъзможно да бъде изкачена. Само дълбок улей, изровен от поройни потоци, на двадесетина крачки по-напред се връзваше нагоре между скалите и изглеждаше достъпен чак до горния му ръб. Дали можеше да се изкачи по него?

Старото животно дишаше тежко, не би могло да издържи по-дълго време преследването. Оставаше само улеят. Той беше стръмен, но не по-дълъг от стотина крачки. Горест на ръба се виждаха първите буки на голямата гора, в която човекът не можеше да го открие. От опит знаеше, че хората нямат остро обоняние и човекът лесно щеше да загуби следите му.

Белязания се изправи на задните си крака протегна предните, хвана се за долния край на улея и бавно прехвърли огромното си тяло през ръба. Могъщият му гръбнак и все още здравите крака заработиха като машина. Стъпалата му събаряха дребни камъни, които летяха надолу като снаряди и скачаха чак в пропастта. Кратковременната му проява на сила достигна за изкачване до средата на улея. Там се спря да си почине, провесил език и дишащ дълбоко на кратки прекъсвания.

Ловецът пристигна до улея и по кънтежа на камъните разбра, че мечката се е отклонила от пътеката. Приближи се предпазливо, защото беше чувал от по-стари ловци, че мечките понякога са много коварни, правят смъртоносни засади на непредпазливите ловци и погледна

нагоре. Голямата посивяла мечка се катереше по дъното на тесния улей и вече се намираше на двадесетина крачки от горния му ръб сред големи камъни. Спираше се за миг да си поеме дъх и тогава заприличваше на околните скални блокове. Трясъкът на капана в камъните и звънтенето на синджира замлъкнаха.

— Господи — прехапа езика си от изненада ловецът — та това е невероятно. Не е възможно да съществува такава огромна мечка. Сигурно сънувам или ми се привижда от умора. Няма съмнение... Това трябва да е бащата на всички мечки в Балкана. Аз ли съм късметлията да я поваля и да одера нейната кожа?

Той вдигна пушката с разтреперана ръка и стреля веднъж с дремките, после с бренокето. Прицелът обаче му изневери и оловните късчета рикошираха над гърба на звяра. Те се сплескаха близо до носа на Белязания и паднаха пред краката му. Ухаеха силно на барут, на метал и на разбити късчета камък.

Старият мечок погледна надолу, видя човека да пълни трескаво пушката си. Тогава напрегна гръбнака си, направи още две-три крачки нагоре и се скри зад висок закръглен скален къс, който беше силно подровен от пороите. Догоре оставаха още петнадесетина крачки, но сега не можеше да ги направи. Куршумите щяха да го настигнат. И все пак беше доволен, че се махна от погледа на човека. Това го скриваше и от убийствените куршуми.

Ловецът долу изруга гневно — беше загубил засега. Тръгнеше ли да обикаля канарите, трябва да върви три часа, а мечката нямаше да стои и да го чака. Влезеше ли в гората, не можеше да я намери без куче. А и беше опасно между дърветата. Оставаше му да се изкачи по улея, да я накара да се покаже иззад скалата, да не я изпуска от очи и да стреля в първия удобен момент. А може би тя сама щеше да тръгне нагоре?

Той насочи пушката, за да стреля мигновено, ако мечката се покаже, но изминаха десет минути, измина половин час, а тя си стоеше спокойно на мястото и нямаше намерение да се открива за неговите изстрели. Човекът се ядоса, започна да хвърля нагоре камъни, които достигаха до половината разстояние. Удряха се в скалите и се връщаха надолу по наклона, като се засилваха все повече и повече. Прелитаха покрай него и падаха с грохот в пропастта.

В края на краищата ловецът, който беше млад човек, не издържа на играта на нерви. Той хвана пушката в едната ръка и започна да се катери. На обувките му имаше едри налчета, които издаваха действията му. Сега вече нищо не можеше да предотврати срещата им очи в очи. Дивото животно се размърда, опря яките си задни крака в скалата. Трябваше да направи опит да се изкачи бързо нагоре към ръба на улея. Може би куршумите нямаше да го настигнат. Оттласна се с все сила и забърза с цялата си мощ нагоре към спасителните дървета.

В този миг каменният къс се размърда, поразклати се и се плъзна надолу по улея. Канарата, тежка седем-осем тона, почти измитаеше теснината. Ловецът само успя да извика ужасено и беше блъснат като прашинка заедно с пушката си чак в пропастта. След малко грохотът престана. Изчезването на ловеца беше така безвъзвратно, че никой след това не успя да намери и следа от неговото тяло, тъй като тази част от пропастта беше недостъпна без специални съоръжения. А и той, тръгнал да преследва мечката без разрешение от горските власти, не беше казал на никого къде отива. Може би собственикът на конете се досещаше, но той си замълча, за да си няма неприятности.

Мечокът, останал без прикритие, изненадан от адските трясъци по стените на улея, спря. Вгледа се надолу с влажните си късогледни очи, но не видя нападателя. Въпреки това дивото животно побърза да се изкачи горе и да се скрие в дълбочината на благословената букова гора, чиито листа едва започнаха да пускат нежните си свилени листенца.

Кракът му почти се беше схванал от капана, когато седна да си почине до мъхестия дънер на стар бук. Животното се успокои и пак загледа двете железни дъги, които стискаха крака му над стъпалото. Опитваше с твърдите си, вече доста притъпени нокти ту на единия, ту на другия крак, да ги разтвори. Те, въпреки че имаха много здрава пружина, се поддаваха, но в края на краищата се връщаха на изходното си положение. Свиваха се около крака. Упоритостта му беше изключителна, време имаше колкото иска и затова в един момент хвана всяка от дъгите с ноктите на двата си крака и дръпна едновременно настрана. Дъгите се отдалечиха една от друга, кракът му се освободи. Той пусна дъгите, те захапаха въздуха и се сблъскаха с трясък.

Мечокът отстъпи назад, подуши капана отдалече. Сега си стоеше мирно, но не беше сигурно дали няма да скочи и да го хване пак. Нали

досега го държеше тъй безмилостно и коварно. Затова започна да рови земя, мъх и сухи листа и да ги хвърля върху опасните железа. Когато дъгите се скриха от очите му, мечокът въздъхна дълбоко от облекчение и тръгна полека през гората. Успокояваше се бавно, защото вече не беше млад и вниманието му не се отклоняваше лесно.

Под падналия дънер на едно старо дърво се беше приютил голям мравуняк. Неговите галерии пронизваха и стъблото, и земята под него, а на повърхността се издигаше грамаден конус от пръст, изгнили сухи листа и дребни съчки и стъбла от треви. Мечокът премлясна неволно, разрови с ноктите на предните си лапи жилището на мравките и започна да ги лови с езика си. Вкусът им беше твърде пикантен, защото, залепени за езика му, те изпускаха струйки мравчена киселина. Животното беше съвсем довошно, когато разкри цяла купчина продълговати бели мравешки ларви. Напразно разтревожените мравки грабнаха белите зърна и се мъчеха да ги спасят из галериите. Дългият лепкав език беше по-бърз от тях.

Привечер, след като разтури мравуняка и хапна доста млада зеленина, мечокът помисли дали да се върне при конете, но споменът за капана го накара да се откаже. Легна си полугладен в буковата гора и задряма неспокойно. Често проръмжаваше на сън, събуждаше се от собствения си глас и дълго гледаше с почти слепите си очи в тъмнината на нощта.

САМОТА

Момчето седеше върху сгърчената кора на стария буков пън, лежащ в средата на дъхавата горска поляна. През нея бяха избили сиви праханови раковини. На мястото, където се беше пречупило някога дървото от напора на планинска буря, беше израснал млад бук. Неговите гъвкави клони, отрупани със свежи копринени листа, се спускаха надолу, подобни на краищата на разперен чадър. Слънцето се беше спуснало отвъд обраслия хребет, излизащ от главното било на високата планина.

Сивите гърбове на кравите се движеха между храстите, където новата трева беше избуяла по-нагъсто. Телетата подтичваха с навирени опашчици. Пролетният ден, изпълнен доскоро с жуженето на пчелите, си отиваше със своята бърза колесница, а до къщи имаше към час и половина път. Голямото куче Сивчо се беше скрило от доста време в гъсталака. Сигурно пак душеше дири от сърни, или диви свине. Свирна му, трябваше да тръгват.

Откъм планината подухна хладен вятър, закопча кожуха си, ушит с кафявата овча вълна навън. Нисичък беше за годините си — неотдавна навърши дванадесет. Но затова пък растеше издръжлив и жилиав. Преметна козинявата торбичка с храната през рамото, когато долови сумтене на нечийи грамадни гърди. Обърна се и видя на две крачки голяма рунтава сиво-бежова мечка, която беше седнала на задните си крака. Върху единия преден крак имаше разлято бяло петно, долната устна на животното беше отпусната, покрита с влага. Нейните уши стърчаха към него.

Кой знае защо момчето не усети този страх, който би трябвало да го обхване при вида на баснословния горски звяр. Неговите малки очи го гледаха без заплаха, без ярост. Долови това за един кратък миг, защото щом срещнаха погледите си, мечката обърна глава настрани, сякаш се срамуваше. Как дойде до тази мисъл, че дивото животно е дружелюбно настроено, момчето едва ли би могло да обясни. Може би имаше нещо по-особено в изражението на муцуната, на очите, на

наклона на главата, на отпуснатите безметежно извивки на тялото, на спокойствието му.

Изглежда това усещане за мирните намерения на мечката стана причина да не се уплаши от присъствието ѝ, както би трябвало да стане подир многото заплахи, чути от детинство, че навън в нощта дебне страшният звяр, за да грабне и отнесе непослушните момчета. Дватамата стояха неподвижно по местата си. Мечката мръщеше влажния черен връх на носа си, премлясваше с мокрите си устни, протягаше лявата си предна лапа с дълги тъпи нокти и гребеше с нея във въздуха, сякаш искаше да разчесва метлиците на високите сухи треви, които стърчаха из младата растителност.

Белязания, излязъл на поляната след разкошно похапване в грамаден горски мравуняк, помамен от хлопките на кравите, едва виждаше момчето с полуслепите си очи. Странно беше това същество, което миришеше едновременно на човек, на крава и на трева. Вечният самотник беше вече стар, уморяваше се лесно, наболяваха го костите, но любопитството му беше остро, живо. Какво ли беше това съчетание от мириси?

После прозвуча гърлест кучешки лай. Верният Сивчо търчеше с все сила към момчето. По-долу кравите изчезваха бързешком между храсталаците на дола, надушили опасния звяр. Мечката се надигна, сивият хищник искаше да нападне малкото същество със странния мирис. Кучето стигна на десетина крачки от тях, спря се, зъбите му се белнаха заплашително, от гърлото му клокочеше несдържана ярост, козината на врата му беше настръхнала.

Момчето разбираше отлично, че Сивчо се стреми да го избави от мечката и няма да го остави сам с нея. Той не можеше да търпи дивото животно да стои тъй близко до господаря му, но кучето не беше глупаво. Усещаше, че не би могло да се справи с дивия звяр в открит двубой и затова не се приближаваше. Въпреки това неговата преданост окуражи малкия и прогони у него последните остатъци от страх.

Стана от дънера, искаше да пристъпи към кучето, да го успокои, но не беше направило и втората си крачка, когато силен тласък в рамото го залепи за грубата кора. Продълговатата предна лапа се беше протегнала. Долови твърдината на ноктите, които, макар и не много силно, го бяха притиснали през кожата. Мечката искаше да стои на мястото си.

Дивото животно изфуча гневно, пристъпи към Сивчо, муцуната му се сгърчи, глухо ръмжене разтърси въздуха. Кучето подви опашка и отстъпи заднешком към края на поляната. Подбягваше и често проскимтяваше с мъка, че не може да се бори с такъв противник. Мечката го преследва десетина крачки. Дългата ѝ козина се цепеше на едри кичури при всяко движение. Гледа го известно време с втренчени очи и се върна бавно към пъна. Тя сумтеше и ръмжеше късо, бързо, като че си бърбеше нещо недоволно, разсърдено. Стигна до момчето, протегна глава да го подуши. В гърлото на животното закипя сподадено хъркане, в което се долавяше смътна гальовност.

Сивчо, който изскочи от храстите на края на поляната, видя главата на звяра да се приближава към тялото на господаря му и залая гневно при тази опасна близост. После момчето го видя да се втурва в нападение зад гърба на мечката. Този път кучето с бързината на светкавица стигна почти до задницата на мечката и се готвеше да я сръфа, но тя се завъртя тромаво и замахна с дясната си предна лапа. Вероятно ноктите засегнаха Сивчо, защото той отскочи като опарен на две-три крачки назад.

След това малкият просто загуби сметка за времето. Двете разярени животни ту се приближаваха, ту се отдалечаваха и като че играеха някакъв танц със странни стъпки. В ушите му кънтяха ръмженето и лаят. Мечката отпъждаше кучето, връщаше се при него, душеше го да се убеди, че е цял-целеничък. Това пък вбесяваше Сивчо, той налиташе неуморно, лаеше свирепо, белваше зъби, отвличаше вниманието на звяра, принуждаваше го да се обръща към него, да го преследва.

Пъргавото куче успяваше да избегне отмъщението на потромавата мечка и в края на краищата дори се изхитри с бързи скокове да дръпне със зъби нейната къса опашка, която почти беше скрита в дългата козина. Това беше вече много за горския звяр. Той подскочи, изрева гневно, наведе глава до тревата. Задните му крайници се свиха, изтласкаха го мощно и се втурна, подобен на тромава играчка от плъст и козина. И все пак кучето беше далече по-пъргаво и по-бързо. То побегна с все сила към храсталаците. Търчеше и извърщаше глава да следи противника си, който се носеше подире му, подобен на откъртена канара по нанадолнището.

Този път мечката спря чак до първите дървета. Кучето не се виждаше между дънерите, а звярът стоеше гърбом към момчето. Протягаше глава, душеше, заничаше, готов да продължи преследването. През главата на малкия мина мисълта, че би могъл да удари на бяг, но звярът беше откъм оная страна, в която бяха най-близките човешки жилища. А в гората щеше да го достигне по дирите за съвсем кратко време.

Докато размишляваше, Сивчо изскочи иззад гърба му. Изправи се на задните си крака, сложи предните лапи на гърдите му и започна да го души. Той беше заобиколил половината поляна, прикрит от гъсталака, и пристигна от противоположната страна. Сега гореше от желание да се увери, че стопанинът му е читав. Ноздрите му внезапно се разшириха, а главата му се отдръпна. Сигурно долови мириса на мечката по кожата му. На момчето му се стори, че неговите живи очи, в които искряха отблясъци от последната виделина преди мрака, спуснал се вече в доловете, го укоряват мълчаливо за тоя див дъх.

Малкият поиска да му обясни с думи, сякаш щеше да го разбере, че мечката няма да го ухапе или одраска, когато над поляната се разнесе продължителен рев. Дивото животно беше разгадало с помощта на носа си тактиката на кучето и сега търчеше към средата на поляната с цялата мощ на своето огромно тяло. Плешките на звяра се местеха ту напред, ту назад под кожата. На пръв поглед той изглеждаше неповратлив, но четирите дебели крака грабеха земята под себе си.

Мечката пристигна почти веднага до пъна и кучето беше принудено да отстъпи. Грамадното животно подуши пастирчето със задъхано сумтене и продължи право към противника си. Само че тоя път не измина повече от десетина крачки и намали хода си. Сигурно си спомни за хитрия ход на кучето, който го беше довел при момчето, и спря в тревата. Изглеждаше уморено, хълбоците му се вдигаха и спускаха рязко, на тласъци. Беязания се извърна бавно, пристъпи към пъна и неговата стройна издънка, която стърчеше сред поляната. Нямаше намерение да се остави да бъде излъган още веднъж. Стигна на две крачки от момчето, големите му дробове хъркаха задавено, извъртя пак глава към кучето. То беше легнало по гърди на тревата. Мечката проръмжа заплашително, подуши малкия с бързи сгърчвания

на ноздрите и изсумтя недоволно. Може би беше усетила дъха от лапите на Сивчо, който ги беше поставил на гърдите на момчето.

Полека-лека дивото животно се успокои, позавъртя се насам-натам и легна на тревата с глава към кучето. Изглежда напълно съзнаваше, че няма смисъл да го преследва, след като не можеше да го настигне и да го повали с ударите на лапите или със зъбите си. Мракът се беше спуснал върху горската поляна. Вечерницата блестеше ярко на хоризонта, небето беше изпъстрено с рояци звезди. На момчето му стана хладно, сви се с гръб към пъна и се загърна с кожухчето.

Мечката лежеше до него. Очите ѝ проблясваха потайно на светлината на звездите. От нея се излъчваше остър мирис, който съвсем не му беше неприятен, когато посвикна с него. Струваше му се, че ако се присламчи към дивото животно и се зарови в неговата дебела козина, за да се стопли, то няма да се противопостави, няма да го отблъсне, но смееше ли да стори това?

Кравите бяха изчезнали отдавна в тъмнината. Силният мечи мирис ги беше уплашил и сигурно са търчали, докато са усетили, че никой не ги гони, а наоколо не се долавя дъхът на звяра. Не се безпокоеше за малкото стадо. Животните щяха да спрат на някоя поляна с хубава трева и да пасат там до сутринта. Телетата бяха с тях. Виметата нямаше да ги болят от изобилното мляко, защото малките щяха да сучат.

Да, но това не беше кой знае колко хубаво. Кравите едва ли щяха да стигнат до дома му. Ами какво ще си помислят майка му и баща му? Те сигурно щяха да си кажат, че е окъснял по пътя и се е отбил в махалата, където живееха баба му и дядо му. И затова нямаше да го търсят и да се безпокоят до утре сутринта. А дотогава какво ли не можеше да се случи? Мечката би могла да скочи всеки миг и да го разкъса на парчета. По гърба му полазиха студени тръпки.

Наистина долавяше с някакво неопределено, ново за него усещане благоразположението на животното, но все пак то си беше див звяр от планината. Човек можеше ли да му има доверие? Какво да направи, за да се отърве от неговия плен? Може би мечката беше някакъв омагьосан човек и желаше да разтуши мъката си с него или пък искаше да го отвлече в пещерата си и да го държи там, както се беше случило с някакво момче от приказките?

Да, единственото спасение беше да дойдат хора. Тогава мечката щеше да отстъпи в гората, откъдето беше дошла по тия места. Но и да викаше, никой нямаше да го чуе. Хора имаше на цял час път в махалата. Само Сивчо би могъл да доведе баща му, но дали кучето щеше да схване какво се иска от него — никога не го беше изпращал в дома за помощ.

Стана тихо, мечката лежеше неподвижно. Прехвърли се от другата страна на пъна и пристъпи към кучето. Не беше изминал тричетири крачки, когато до него израсна тъмният силует на мечката. Целият изтръпна, защото не беше усетил нейното безшумно идване. Толкова леки бяха стъпките на големите плоски ходила по тревата.

Едната предна лапа се протегна, спря го и го побутна назад към дънера. Месецът се показва изпод облаците и разля бледа светлина по поляната, възвърна нейните предишни размери и всичко наоколо застана пак на мястото си. Мечката сумтеше и бърбореше отново като бабичка, разбудила се посред нощ от шетнята на котка при лова на мишки покрай огнището.

— Сивчо — подвикна момчето.

Голямото куче скочи на крака и излая въздебело. Мечката се сепна. Малкият почувствува това по тръпката на нейното тяло и застиването му в напрежение. За пръв път чуваше гласа му и може би това щеше да я направи враждебна към него, но нали нямаше друг изход. Да става каквото ще.

— Сивчо, вкъщи, Сивчо, вкъщи... Чуваш ли?

Момчето видя черната сянка на кучето да се мята ту наляво, ту надясно. То се стараеше да разбере защо го вика, но не успяваше да стори това. От устата му се откъсна плачевно недоумяващо скимтене. Дали ще се досети. И въпреки вълнението на мечката момчето се престаши пак:

— Сивчо, вкъщи... Вкъщи, вкъщи... Хайде, тръгвай!

Сега кучето излая остро, хвърли се към гората, беше разбрало молбата му. Отлично знаеше какво значи „вкъщи“, защото го чуваше всеки ден, когато тръгваха с кравите към дома. Тялото му прошумя в гъсталака, после всичко заглъхна. Момчето се вира миг-два в тъмнината към посоката, където беше тяхната стара паянтова къща с напукана мазилка. Тя беше покрита с каменни плочи, изпъстрени от мъх и лишей, но сред нейните стени беше и тихо, и топло, и безопасно.

После погледна с тревога към мечката. Дивото животно постоя малко все така вкаменено, сякаш изчезването на врага му го безпокоеше. След това пристъпи от крак на крак. Голямата му глава се протягаше към края на поляната. Може би очакваше кучето да се върне. Наоколо беше настъпила дълбока тишина. И улулиците в доловете бяха млъкнали. Най-после мечката легна до дънера на буката. В нейните очи светеха зеленикави пламъчета, които го караха да тръпне неволно и да се свие съвсем тихичко на мястото си.

През миналата година до пъна беше расла гъста трева, която сега стърчеше суха, пукаше при допир. Събра няколко наръча, без да става. Пазителката му обърна глава, видя с какво се занимава и пак я отпусна долу върху скръстените предни лапи. Малкият легна върху жилавата постеля, сви крака под кожухчето и едва сега разбра колко е уморен от този тъй необичаен ден.

Проблясващите звезди се бяха отдалечили, избутани от светлината на месеца. Грамадното тяло на мечката лежеше подобно на продълговатата могила. Момчето си спомни приказката на дядо си за златната ябълка и ламята, която върхлита в градината посред нощ. Лъчите на нощното светило се отразяваха от листата на младата бука, падаха по тревата и оставаха неуловими, мъгливи. И в този призрачен свят неочаквано заспа дълбоко, по детски.

Събуди се от груб тласък в гърдите, който едва не го премаза. Отвори очи. Мечката буташе рамото му с влажния си нос. Изправи се сънен, недоумяващ, но бързо се окопити. Дивото животно ръмжеше глухо, подчертано ниско, като че искаше да му внуши нещо. И все пак не се уплаши от нейните докосвания. Долавяше с онова непознато, неотдавна събудило се усещане, че звярът няма да му стори злина.

След това дочу далечния гърлест лай на две кучета, които се приближаваха през гората. Единият беше на Сивчо, а другият — на Белчо, кучето на чичо му Горан, който им беше съсед. Сънливостта изчезна като дим във въздуха. Едва не подскочи от радост. Вярното куче беше довело помощ.

Мечката вдигна пак глава и се вслуша внимателно в гласовете на неприятелите си. Големите разширени ноздри поемаха въздух с къси сумтения. След това в нейните гърди се зароди кратка гръмотевична буря, която се промъкваше през стиснатото гърло.

Тя се завъртя към момчето, пристъпи, бутна го с предната си дясна лапа към гората в обратна посока на кучешкия лай и изръмжа ниско призивно. В този миг момчето долови съвсем ясно желанието на животното да се отдалечи от кучетата, да навлезе в полите на голямата планина, да намери нейде спокойно убежище и да го заведе в него. Но как да обясни на мечката, че не желае да се спасява заедно с нея?

Момчето се дръпна, облегна се на дънера, отблъсна с две ръце лапата, усети жилавата гъста козина, която я покриваше. Мечката проръмжа по-дълбоко, по-гръдно и го перна с разтворената си лапа по рамото. Малкият падна на земята. Силуетът на животното, на пъна и на младия бук до него изведнъж пораснаха и станаха великански, заслонили целия свят около него.

Лежеше неподвижен, обиден от грубостта на мечката, която не си знаеше силата, но същевременно си мислеше трескаво какво да прави. Тогава главата на животното се наведе с нетърпеливо движение и усети топлия грапав език да се доближава до лицето му. Изглежда беше разбрала, че го е ударила лошо и затова желаше да му помогне, да го облекчи, да му подсказе, че не го мрази, че няма да го блъска повече. След грубата ласка на езика погледът на момчето се спря на правото стъбло на младата бука. Нямаше за какво повече да мисли. Стана, скочи на пъна, затича се по него, стигна до дървото, хвана се за него и за миг се покатери до първите клони, които бяха на повече от три метра височина. Когато погледна надолу, дивото животно стоеше на мястото си, като че изненадано от действията му.

И макар че беше само едно дете, не почувствува тържество от хитростта, с която си беше послужил, за да се отърве от нея. Мечката се приближи колебливо до буката, изправи се на задните си крака, протегна глава към краката му. Дървото се поклати леко. Стръскаше ли

го с мощните си предни лапи, можеше да падне като зряла круша на земята. Стисна гладките клонки на буката до болка. След това сети топлия дъх на нейните дробове по краката си — тя все още не се гневеше истински на своеволието му. Може би не долавяше, че е измамил нейните надежди.

В това време гласовете на кучетата проецаха наблизко в дола. След минути щяха да бъдат на поляната, а с две големи псета щеше да ѝ бъде трудно да се справи. Представи си как ще налитат от двете страни на голямото добродушно животно и ще ръфат гъстата му козина със зъби. Стана му неприятно. После дочу далечен човешки глас, който викаше прегракнало:

— Никола, Никола... Къде си?

Сърцето му изтръпна — това беше гласът на баща му. Ако чичо Горан носеше пушката, щеше да стреля по мечката и тъй като беше добър стрелец, щеше да я убие на място. Да, той щеше да я застреля. Нима горското животно трябваше да загине тук, пред очите му, след като не му беше сторило никакво зло?

— Мечко — извика момчето развълнувано. — Върви си, върви си... Бягай по-далече, по-бързо...

Мечката изсумтя приглушено, размаха лявата си предна лапа към него, за да го убеди в нещо, проръмжа с друг глас. Може би го молеше да стори нещо, но малкият не помръдваше на дървото. Тогава мечката отпусна предните си лапи на земята и тръгна към гората в полите на планинския склон. Преди да навлезе между храстите, дивото животно възви врата си към убежището му, спря се. Слаб рев прозвуча във въздуха — разгневен ли беше, отчаян ли беше?

В нейните очи пак проблеснаха слаби зелени светлинки. Поиска му се да извика нещичко за прощаване, но гласът заглъхна в гърлото му. Без да иска, се усещаше виновен за нещо, което не можеше да определи, но му причиняваше мъка. Нейното тяло се плъзна плавно над земята и изчезна в гъстите издънки. Поляната изведнъж стана равна, пуста.

Кучетата пристигнаха рамо до рамо. Те заподскачаха под буката, лаеха, мятаха глави и опашки, приличаха на изтървани дяволи с блеснали очи и зъби на светлината на пълния месец. Слезе по стъблото на дървото, приближи се, но някак не бързаше да ги погали по шиите.

Отдръпнаха се неволно, защото миришеше на дивия звяр. Нали мечката го беше докосвала неведнъж с лапа.

След това Белчо заби нос в тревата и потича по следите на звяра. Сивчо го последва наперено, но щом наближиха честите храсти, и двете кучета спряха с вдигнати опашки. Вслушваха се, душеха, полайваха към гората, но не смееха да навлязат в нейните недра, обгърнати от нощната тъмнина, защото там беше дивото царство на мечката.

Баща му и чичо Горан пристигнаха тичешком. Питаха го, опипваха го от главата до петите, прегръщаха го, говореха му. Отвърщаше им като на сън, те се чудеха. Може би не му вярваха твърде за звяра, който не беше сторил зло на беззащитното дете, но въпреки това се оглеждаха непрекъснато към тъмната гора, стискаха брадвата и пушката.

А можеше ли да им обясни в разумна последователност всичко, което беше преживял на поляната? Нали това беше извън всяка мярка на хората за дивите животни. За тях те бяха свирепи зверове. Тогава не схващаше ясно, че тези няколко часа с мечката ще си останат само негови спомени. Защото колкото повече време минаваше, толкова по-малко щяха да му вярват другите хора.

НАПАДЕНИЕТО НА СТРЪВНИЦАТА

През тази пролет Белязания навлезе в почетна за мечките възраст. Двадесет и пет години тежаха на гърба му. Нямаше я предишната му пъргавина, подвижност и сила, но затова пък по-близките и по-далечните планински ридове се владееха от тридесетина негови дъщери и синове, които продължаваха здравия му мечи корен.

Мечокът излезе от зимното си убежище по-късно от друг път. Неговото огромно тяло беше страшно отслабнало, сплескано от страни, костите на дългия му гръбнак се открояваха под спластената козина. Тежката му глава като че всеки момент щеше да пречупи отънелия врат, а крачките му се отдаваха с мъка и дирята му се превръщаше в неправилна плетеница.

Необходима му беше много храна, трябваше да пълни търбуха си непрекъснато. Ставите на краката го наболяваха остро, не можеше да върви дълго дори на равните места, а стръмнините го караха просто да пълзи. Крайниците му все още можеха да проявят сила за кратко време, но не бяха способни да я поддържат повече от миг-два. Може би затова той се придвижваше бавно под скалите, където се топяха последните снегове, и търсеше животни, загинали през зимата.

С тяхна помощ успя да се позакрепи и да направи по-дълги преходи. Тогава заваляха пролетни дъждове и болките в ставите се засилиха, станаха непоносими. Една вечер мечокът изостави търсенето на трупове и тръгна по една криволичеща пътека. Прехвърли първия хребет и се спусна ниско в закръглен дол, от който изтичаше мъничко поточе. То водеше началото си от зеленото мочурище, което имаше тридесетина метра в диаметър. Това беше топликът, където толкова години беше пасъл зеленина през зимата и в ранна пролет.

Дивото животно навлезе бавно в калния басейн, целият обрасъл с водни растения. Дочу се дълбоко бълбукане и от повърхността изригнаха мехури с мирис на гнило, но мечокът не им обърна внимание. Потъна до корем в рядката тиня, която беше топла — имаше тридесетина градуса. От брега извираше гореща минерална вода, която

съдържаше целебни минерални вещества. По тялото му премина тръпка на облекчение.

Ревматичните му крака попиваха топлината, болките изчезваха бързо, мечокът изпитваше истинско удоволствие, което той можеше да сравни само с хубаво похапване, сладка почивка в сигурно убежище. Два дни той яде зелени растения и лекува острия пристъп на ревматизъм на това място, както беше правил това неведнъж през минали години.

Когато се усети по-добре, дивото животно се отправи на лов. Със слабата на калории растителна храна не можеше да поддържа организма си. Плячката в снежните преспи се беше изчерпала. Сърните, кошутите и елените, преживели тежката зима, бяха пъргави и бързи. В сегашното си състояние не успяваше да улови дивеч дори с най-изкусни и хитроумни засади покрай пътеките му, по които отиваше на храна или на водопой.

Оставаше му да се изкачи до ливадите и да се опита да ловува на говедата, които хората вече изкарваха на високопланинска паша. Домашните животни бяха по-тромави, по-непредпазливи, по-безпомощни от дивите. Това знаеше от опит, от минали години, когато съвсем лесно успяваше да хване заблудила се юница или крава сред гъсталаците.

Старият мечок със своите триста и петдесет килограма кости и отслабнали мускули бавно се изкатери до клековия гъсталак и легна сред бодливите растения. Денят все още гаснеше кротко по високите планински върхове, увенчани с бели шапки от сняг. Скоро щеше да се спусне здрач. Далечните хлопатари по вратовете на водещите животни ставаха все по-ясни. Стадото говеда се прибираше в краварника, който беше построен от камък по-долу на голяма поляна под закрилата на стръмен скален гробен.

Вървището на домашните животни беше на стотина крачки вляво, но мечокът не се боеше, че ще го надушат и ще се разбягат в паника. Вятърът идваше отляво. В противен случай той би легнал от другата страна на широката отъпкана пътека. Познатият дъх на говедата се засилваше. От време на време мечокът надигаше голямата си посивяла глава. Тъмнокафявите му очи, макар и полуслепи от годините, се взираха настойчиво между четинестите клонки на клековете.

Ето, зададе се пъстрият поток на стадото, което беше пасло по буйните ливади цял ден и сега се стремеше към говедарника, където го очакваше обичайната вкусна ярма и буците сол за близане. Животните слизаха разпръснати. Едни изпреварваха други, после изостаналите ги настигаха, цветовете на чардата се меняха, а човекът вървеше отзад и от време на време изплющяваше гръмотевично с бича си.

Старият хищник изчака да отминат, дебнейки по стар навик пастира. След това се надигна и тръгна успоредно на вървището. Кучетата също не се бяха обадили. Може би те вървяха от другата страна на стадото и уморени от бодърствуването по пасището, бяха станали невнимателни и несъсредоточени в търсенето на вражески мирис.

Гласът на човека се чуваше все по-често. Подканяше животните да бързат. Трополенето на копитата по камънаците се засилваше непрекъснато. Забърза и той в здрача, макар че това му струваше много усилия, тъй като не беше на пътека, а трябваше да се промъква през гъстата растителност. Мъчно беше, но си струваше труда. Все пак слизаше надолу, а не се изкачваше по някаква стръмнина.

Най-сетне той зърна в гъсталака голямо белезникаво петно, което шаваше бавно, спираше се, пак тръгваше. Хищникът застана на място като вкопан. Влажният му нос долови отново накъде духа вятърът, а лапите му почнаха да се придвижват с кадифена мекота по тревите между клековете. Мечокът забрави и почетната си възраст, и умората си, и прищракващите болки в ставите, и болезненото усещане в областта на старата рана в плешката. Той беше по дирите на плячка.

Сега го беше завладяла прастарата ловна страст, наследена от неговите хищни прадеди. В това време бялата крава с хлопка на врата, която имаше навика да ядосва човека със своята своенравност, отбила се по тясна поляна между клека и първите смърчове, където растеше сочна и нежна трева, се сепна изведнъж, но нямаше време да реагира или да издаде глас.

До нея изневиделица израсна грамадна фигура, страхотен удар и тежка лапа пречупи гръбнака ѝ. Изненаданото животно промуча глухо и падна като поразено от гръм на тревата, без да изпитва повече болки. Мечокът се огледа в здрача, наостри уши, но не се чуваше подозрителен шум. Изглежда, никой не беше усетил нападението и убийството на кравата.

Той легна уморен до плячката си. Все още беше нащрек. Стадото се отдалечаваше спокойно към нощните си убежища. Гласът на човека затихваше. Той не подозираше за драмата край стройните смърчове. Иначе звуците от устата му щяха да се променят, в тях щеше да се промъкне тревога, гняв и ярост.

Хищникът почиваше до жертвата, но дълбоко в себе си знаеше, че не бива да остава толкова близо до вървището на говедата. След половин час стана, захапа кравата за врата и с мощно усилие на гръбнака започна да я влече по нанадолнището сред смърчовете подалече от краварника и от хората. Дебелата суха постилка от иглици му помагаше в иначе непосилната за тези му години работа.

Най-после стигна до края на наклонена поляна, на долния край на която започваше гъста букова гора. Мястото изглеждаше закътано, далече от пътеките на домашните животни. Напоследък душата му беше зажадняла за такова девствено кътче, където можеше да се отпусне истински. Безкрайно му беше омръзнало да среща пришълци в собствените си гори, да се съобразява с тях, да се страхува от тях.

Хищникът спря задъхан, с разтуптяно сърце и дълго си почива. После изтърбуши кравата и започна да яде уморено без предишната жажда за месо, без желание по-скоро да напълни стомаха си, за да продължи самотния си път в планината. Дали вече не приближаваше края на този безкраен път?

Когато се наяде, събра лениво клони и сух мъх и затрупа съвсем небрежно жертвата си. После се отдалечи в гъсталака от приклекли до самата земя островърхи смърчове, които сякаш се готвеха за скок към мрачното небе. На около километър разстояние легна на едно сухо местенце, подпря натежалата си глава върху предните лапи и задряма уморено. По-нататък щеше да се връща при плячката си, докато изяде и последното късче от нея. Може би през това време щеше да получи нови сили в мускулите, ново желание за действие, за живот.

След това щеше да тръгне на лов, можеше да повали друга крава, а през това време горските плодове щяха да узреят, щеше да пълни стомаха си без много вървене. Дали нямаше да се повторят пред късогледите му очи още веднъж картините на годишните сезони с техните радости и горести.

В това време пастирите в говедарника в подножието на скалите установиха липсата на кравата, откриха на сутринта мястото на

схватката между хищника и жертвата му. Тревата беше отъпкана, а на едно място просто премазана от тялото на говедото. Голямото черно куче ги отведе мълчаливо по дирята от влаченето до скрития труп. Хората се огледаха мълчаливо. Смърчовете и буките по-долу пазеха тайната, а звярът изглежда наблизко. Не биваше да се излагат на смъртна опасност. Побързаха да се отдалечат.

Един от пастирите яхна дребно косматото конче и се спусна от планината в най-близкото село, където съобщи за нападението на стръвницата. Телефоните зазвъняха тревожно, препращаха новините със светкавична бързина и скоро тя стигна до столицата. А мечокът, наситен от месото на жертвата, продължаваше да спи върху сухите смърчови игли. Слабият планински ветрец рошеше сплъстената му козина.

Мъжът седна на дебелия пласт клони със свежи листа, нахвърляни по грубия под на чакалото, сковано набързо от пръти върху чатала на старата бука. Той положи ловната карабина на коленете си и се огледа разсеяно. Смърчовият лес оставаше зад гърба му. Вечерният здрач пълзеше бавно нагоре по склона на планината, изпълваше доловете, оплиташе със сивите си мрежи самотните буки, правилните тъмни острови на горичките и поляните между тях. Трупът на кравата, убита по-миналата нощ от мечката, се беше превърнал в голяма безформена купчина до скалата. Големият звяр беше покрил жертвата си с вършини и чимове мъх, за да я скрие от другите животни.

След този дълъг ден, изпълнен с напрежение, той именно получи разрешително за отстрелване на стръвницата. Най-сетне беше съвсем сам. Трябваше да чака повторното идване на дивото животно, осмелило се да наруши законите на хората, и да стреля с карабината. Но не стремежът към тези изстрели го беше накарал да напусне за една нощ големия град. По-важни за него бяха часовете на самота, в които можеше да разсъждава дълго, без да се самоизлъгва, сред успокояващото лоно на природата. С натрупването на годините напрегнатият живот в далечния град му се струваше все по-сложен и по-уморителен. Може би само тук, в дивата планина, ще сложи в ред мислите си, ще вземе трезви решения.

В гората настъпи дълбока вечерна тишина. И вятърът притихна между пирамидалните корени на смърчовете нагоре по склона. Буките в долния край на поляната мълчаха като уморени от тежка работа

гиганти. Слабо движение във високите треви привлече вниманието му. Неясен нисък силует вървеше по следата от влачено тяло на кравата. Оставените от растенията капки кръв водеха някакъв хищник към жертвата.

Полутъмнината му пречеше да разпознае животното, което би могло да бъде лисица, язовец или скитащо куче. Ловецът повдигна пушката, насочи я и погледна през окуляра на оптичeskия прицел. Кръстчето му се поколеба насам-натам, намери главата на едра ръждива лисица. По нейния врат имаше къса грива, която беше настръхнала от предчувствието за близката плячка. Това беше стар лисугер, чиято глава се протягаше напред, острата удължена муцуна надуваше месото, а дясното око проблясваше слабо на остатъците от светлина.

Човекът потръпна от възбуда, мечката щеше да дойде чак след няколко часа. Лисугерът направи четири-пет крачки към кравата. Спря се наблизо до стъблата на две буки. След миг щеше да тръгне пак и да изчезне в тъмнината. Кръстчето беше кацнало над предните му крака. Пръстът, сякаш без да иска, натисна лекия спусък. Проча самотен гърмеж. Тежкият куршум свали животното като парцал в тревите. Ехото се върна на замиращи талази и се стопи в тъмнината.

Ловецът въздъхна сподавено. Разтрепераните му пръсти заредиха карабината, отпусна се назад, облегна се на клона. И попадението в лисицата беше за него голям успех. Не се беше отучил да стреля точно. Нямаше защо да я взема сега. Не можеше да оживее като в приказките. Куршумът сигурно беше пронизал лесно тънкото тяло и не беше отворил големи дупки в кожата. Щеше да я прибере сутринта. Мечката не биваше да усети мириса на стъпките му близо до жертвата си. Дали не беше дочула гърмежа?

В това време старият мечок, доловил трясъка на изстрела, не помръдна от мястото си. Само ушите му се изправиха, за да уловят ехото. Чувал беше доста гърмежи през живота си, за да се разтревожи и да прекъсне дрямката си. От дълбочината на гората се обади глухият глас на улулица, който звучеше като отглас на далечния гръм.

После пак настъпи тишина. След малко щяха да се доловят тихите дебнещи стъпки на дребните горски хищници, пристъпващи по пътеките, и трополенето от копитата на елените и сърните, които щяха да излязат на паша по поляните. Грамадното, но вече отпуснато тяло на

мечока промени положението си върху дебелата постеля, от сухи смърчови иглици. Тежестта на плътта му го притискаше неумолимо към земята. Звярът отдавна вече не усещаше благодатното отпускане и свежестта след почивката. Умората, безкрайната умора на старостта, го завладяваше все повече.

През облаците се промъкна слабата светлина на луната и надникна между клоните на дърветата. Наближаваше полунощ. Тайнственият биологичен часовник, кодиран в наследствеността на дивото животно, накара очите му да се отворят. Звярът се огледа лежешком. Лъчите на нощното светило струяха през короните на смърчовете, падаха по лъскавите ветрила на клоните. Хилядите отблясъци създаваха във въздуха едва доловимо сияние, което все още беше достъпно за отслабналите му очи. Време беше да яде, стомахът му изискваше нова порция месо, за да може да поддържа жизнените процеси на тялото.

Дивото животно се надигна мъчително, направи десетина сковани крачки, за да възстанови донякъде еластичността на мускулите си. След това потегли направо към жертвата, водено от изключителното си усещане за вярната посока и разстояние. Когато стигна до последните стреловидни смърчове, които поръбваха поляната, мечокът спря на място. Преди да покаже главата си изпод иззящно надвисналите клони на дърветата, той пое дълбоко въздух с влажните си ноздри. И въпреки че беше загубил от остротата на осезанието си, долови нещо необичайно. Вятърът духаше съвсем слабо откъм лявата му страна и носеше дъха на някаква скрита заплаха, нейде там имаше човек.

Колкото и безразличен да беше станал звярът към опасностите, властният инстинкт за самосъхранение се пробуди в мозъка му. Човекът не се движеше, не подкарваше крави, не дрънкаше със съдове, а стоеше на едно място, може би притаен в засада, готов да пусне върху него огън, гръм и болезнено късче метал.

Хищникът би трябвало да отстъпи тихичко сред дърветата и да изчезне в благословените недра на гората, но опитът на годините и близостта на жертвата, която не би могъл да добие лесно втори път, го задържаха. Човекът би могъл да се отдалечи, да изчезне в тъмнината и да го остави сам с трупа на кравата. Къде ли се беше скрил?

Дивото животно впрегна всичко от сетивата си, което беше останало живо, за да установи мястото, където беше човекът. След това тръгна надясно и започна да обикаля поляната. Промъкваше се през храсталаците, намиращи се в нейните покрайнини. Така слабият вятър оставаше непрекъснато срещу носа му. Смърчовете се свършиха, показаха се гладките дънери на буките, чиито все още голи корони се губеха в тъмнината.

Клоните, покрити с полуразтворени пъпки, от които идваше потайно прикрито ухание на свежест, едва се очертаваха на по-светлото небе. Луната се беше скрила зад облаците. На едно от дърветата се виждаше необичайно тъмно петно. Мечокът насочи вниманието си към него и установи, че човекът се намира там. Животното заобиколи отдалече буката с чакалото. Неговите огромни лапи бяха толкова внимателни, че не се чуваше никакъв шум. Старият хищник забрави за болките в ставите, за умората си, в него се събудиха ловните инстинкти и заглушиха временно всичко друго. Неприятелят трябваше да бъде надхитрен.

Спря се до дънера на едно дебело дърво на дванадесетина метра от жертвата си. Пред него стърчеше гъст храсталак с току-що разлистени клонки. Той беше добре дошъл за прикритие от очите на човека. Не биваше да отива сега при кравата. Луната пак беше надникнала през облаците и осветяваше белезникавата купчина в края на поляната. Разбира се, животното едва ли свързваше обстоятелствата, както би сторил човек, но изглежда долавяше, че присъствието му е свързано с трупа на плячката. Инстинктът му подсказваше, че това е причината за необичайното присъствие на двукракия в гората. Поради това съсредоточаваше цялото си внимание върху него.

Мечокът пое дълбоко въздух. Ето го слабия, но настойчив дъх на човека. Някъде наблизо имаше мъртва лисица, от чиито рани ухаеше приятно на прясна кръв. Някакъв хищник беше свършил добре работата си. По-нататък се носеше сладникавият мирис от месото на неговата вчерашна плячка — никой не беше вършил покушение върху нея.

Грамадното животно усети слабост в краката си. Искаше му се да прилегне до трупа и до къса от омекналото месо, да насити жадуващия си стомах, който се беше разбунтувал от близостта на храната. Но

инстинктът за самосъхранение беше по-силен. Трябваше да се чака. Мечокът легна тихичко сред храстите и втренчи поглед към чакалото.

Човекът не можеше да остане безкрайно там. Сега, когато беше разгадал местонахождението му, долавяше всяко негово помръдване. Дори слабото поскърцване на обувките му, докосването на карабината до клоните или триенето на прътовете под тежестта на неговото тяло отекваха в ушите на звяра. Това го успокояваше, долавяше, че контролира положението. Неприятелят беше открит и следен — оставаше да лежи тихо и да чака търпеливо своето време.

От време на време задрямваше, но нещо дълбоко в него оставаше будно. Ето, в гъсталака се промъкваше някакво животно — дъхът му подсказваше, че това е ивичестият язовец. Спря се. Вероятно беше доловил мириса на мечката. Стъблата прошумяха тихо. Язовецът се отдалечаваше, страхуваше се от силния хищник.

ПОСЛЕДНАТА СХВАТКА

Ловецът потръпна от ранната утринна хладина, загърна се с кожата и пое дълбоко свежия въздух, но, разбира се, неговата способност да улови мириxa на мечката или на каквото и да е диво животно, отдавна беше осакатена от начина на живот, който хората водеха през последните няколко хиляди години. Затова нямаше никакъв шанс да долови присъствието на големия хищник. Според него мечката не беше дошла през нощта да похапне от жертвата си. Сега вече не би трябвало да се приближава. Нали тя е нощен звяр, който се скрива от дневната светлина в някой потаен кът на гората и лежи там до вечерния здрач.

На поляната просветляваше бавно. Растенията, дребните храсти, камъните по нея се очертаваха все по-ясно през мрежите на леката мъглявина. Смърчовата гора надясно подаваше върховете на дърветата си над белите кълбовидни вълна на водните пари. Острите им тъмнозелени очертания растяха непрекъснато пред очите му с разсейването на мъглата. Самотен вик на събудена птица от клонците на буките проеца глухо във въздуха. Ехото заглъхна бързо във влажния въздух.

— Няма да дойде — помисли си човекът. — Ще я чакам пак довечера. Огладнела ще е. Няма да бъде толкова предпазлива.

Прътите на чакалото изскърцаха. Мечокът надигна главата си в гъсталака и погледна старата бука. Виделината беше вече достатъчна, за да съзре неясната фигура на човека. Той беше станал прав. После се размърда в здрачевината, прегъна се, хвана клоните, сложи крак на най-горното стъпало, заковано на дънера на дървото, и започна да слиза. Мечокът премлясна едва доловимо. Човекът си отиваше. Подир малко щеше да е далече и кравата оставаше на негово разположение. Устата му се напълни със слюнка, усети вкуса на месото, преглътна, без да иска.

В това време ловецът, с вдървени крака, които пристъпваха спънато, тръгна направо към мястото, където лежеше дивото животно.

То потръпна от тревога, но не се помръдна. Разчиташе на утринната дрезгавина, на прикриващите сиви клони на храстите, на окраската на козината си, която се сливаше с околната растителност. Противникът му можеше да не го забележи.

И наистина нищо в отпуснатата му фигура, нищо във вялите му движения не показваше, че се готви за схватка с неприятел. В дясната си ръка държеше къса тояга, която издаваше опасния мирис на метал и някаква остро ухаеща миризма. Тя караше животното да настръхва от спотаена неприязън и подозрение.

Преди години мечокът не би оставил човека да се приближи толкова до него. Той би се отдалечил предпазливо, безшумно на безопасно разстояние. Може би сега му оказваше влияние и неговата старческа немощ, и неговото все по-често усещано безразличие към бъдещето.

Ловецът беше на две крачки от убитата лисица, когато във въздуха проеча панически дрезгавият крясък на сойка. Старецът потръпна тревожно. Неуловимата издайница беше свършила и този път пъкленото си дело. Двукракият се спря и се обърна към гората. Той не виждаше звяра, но старият мечок се усети разкрит пред очите му.

Той стана на крака, протегна глава и изръмжа предупредително. Ловецът се сепна. Наметнатият на раменете му кожух падна на земята. Ръката му вдигна инстинктивно карабината, другата я подхвана автоматично под полуложата и проеча силен гърмеж. Куршумът, чийто връх не беше облечен с твърда покривка, за да се сплеска при удар в кост или сухожилие и да нанесе смъртоносни поражения, засегна рамото на звяра. Засилен от барутните пари, той разкъса кожата, изора дълбока бразда в мускулите и отлетя по-нататък из гората. Шибнат от този жесток бич, мечокът изрева болезнено, забрави за миг предпазливостта си и пристъпи напред да се сражава както в миналите славни дни. На младини би стигнал до човека за броени мигове, но сега крачките му бяха тромави и бавни.

Човекът имаше време да презареди карабината, но ужасът от настъпващата стръвница беше толкова голям, че той захвърли сигурното оръжие и хвана трескаво грапавата дръжка на ловния нож, който висеше на колана му. Дали това не беше древен импулс, стремеж към хладното оръжие на миналото, към което бяха прибягвали неговите прадеди в мигове на смъртна опасност?

Голямата глава на звяра се залюля застрашително ту наляво, ту надясно на два метра от него. Мечката някак бавно се изправи на задните си крака, с увиснали надолу предни лапи. Нейното гърло издаваше дълбоко ръмжение, прекъсвано от сподавено сумтене.

Белязания се беше изморил от усилието на нападението и си поемаше дъх с разтворени уста, в която на утринната светлина се жълтееха дълги зъби. Разбира се, видът му изглеждаше смъртно опасен на уплашения човек. Като че цялата дива мощ на гората се беше опълчила срещу натрапника, който бе дошъл в нейните дебри, за да стреля, да разрушава, да сее смърт.

— Трябва да бягам — мина през главата му. — Иначе край... край... край...

Да, но краката не се подчиняваха на желанието му. Те като че се бяха сраснали със земята. Той се виждаше вече да търчи, а те не се помръдваха, сковани от непреодолима сила. Оставаше му да се сражава със звяра. Взел това решение, човекът доби мъжеството на обречен. Издърпа ножа от кожената ножница. Това беше дълго, остро, здраво и тежко оръжие, направено от негов приятел, използвал най-доброкачествена стомана. Чувал бе, че дойде ли се до ръкопашна схватка с мечка, най-добре е да се използва моментът, в който тя стои изправена и уязвима в гърдите. Затова ловецът се втурна отчаяно към животното, замахна с ножа, но лъскавият му връх срещна лявата лапа, протегната напред, разсече кожата и се отклони надолу.

Въздухът се разтърси от гневен рев и силен тласък в лявото му рамо го принуди да падне на колене в тревата. Дясната лапа на звяра се беше стоварила върху него, но за щастие по-скоро да го отблъсне, а не да удари тялото му. Дрехата беше разкъсана, лявата му ръка висеше, но изпаднал в шок, той не усещаше болка. Човекът погледна нагоре и видя тъмния силует на мечката, който като че изпълваше цялото небе.

— Падне ли върху мен, загубен съм — долови той. — Трябва да стана...

Стиснал зъби, преодолял слабостта си, ловецът се изправи. Беше едър мъж, с тренирано тяло и силни мускули, които все още успяваше да контролира донякъде. Стояха гърди срещу гърди. Гледаха се втренчено, дъхът на хищника почти изгаряше лицето му. Може би отново трябваше да се опита да бяга, но съзнанието му се проясняваше и той си спомни смътно, че човекът не би могъл да избяга от преследващата го мечка. Оставаше му да води борба до смърт.

Старият мечок зарева с цялата мощ на дробовите си — беше много уморен, раните го боляха, но не желаше да бяга. Тогава щеше да последва гърмеж и нова рана в тялото му. Човекът трябваше да отстъпи. Опитваше се да уплаши противника, да го прогони, но ушите на човека вече не чуваха нищичко. Готвеше се да използва и последната си възможност. Той пое дълбоко въздух и тръгна към мечката. Замахна с ножа, но животното го отхвърли с едната лапа и удари с другата. Само забавеното движение на уморения човек го избави от гибел. Върховете на ноктите все пак досегнаха бузата и оголеното му рамо и колкото и да бяха затъпени от времето, рукна кръв.

Мечката протегна лапи над главата му, ноктите се очертах на светлото небе, изгърби се и понечи да го свали под себе си. Поне така се струваше на човека, а всъщност старецът вече не можеше да се държи изправен. Падаше неудържимо, за да се опре на предните си лапи. Когато политаше надолу с цялата си тежест, мъжът почти инстинктивно, с последен проблясък на съзнанието си, подложи върха на ножа под гърдите му. И веднага усети как острието прониква между ребрата до самата дръжка. Грамадното животно потръпна рязко, повали го с удар на рамото си на земята и всичко потъна в мрак.

Старият мечок изпъшка болезнено, дръпна се назад, седна до припадналия човек, протегна глава, хвана със зъби дръжката на ножа от еленов рог и издърпа оръжието от раната. Избликна ярко червена кръв — поразен беше левият му бял дроб. Дивото животно започна да лиже раната, кръвта спря да тече, но усещаше тъпа болка, когато си поемаше дъх. То все още не можеше да долови смисъла на случилото се, но знаеше, че трябва да остави плячката си и да търси убежище.

Преди да тръгне, пристъпи към човека. Не биваше да го оставя жив зад гърба си. Подуши лицето му, кървящата рана на рамото му, обърна го грубо по лице на тревата, но противникът не издаваше признаци на живот. Той не можеше да бъде опасен. Животното подуши още веднъж отпуснатото тяло без каквато и да е злоба, после се възви и тръгна бавно по наклона между дебелите дънери на буките. Вече се зазоряваше, не би трябвало да се движи пред погледите на враговете си, но сега нямаше значение. Трябваше да намери убежище.

Не беше изминал стотина крачки, когато дочу лая на кучетата и гласовете на хората в далечината. Говедарите бяха дочули изстрела на карабината и идваха да разберат какво се е случило. Хората не биха могли да го проследят в дивите пущинаци, но кучетата имаха добри носове и щяха да вървят дълго по дирята му. Дивото животно изпъшка глухо. В сегашното си положение мъчно можеше да се измъкне от преследвачите.

КРАЯТ

Мечокът вървя сред дърветата, докато гласовете на неприятелите му се стопиха сред свистенето на засилващия се вятър в клоните. Навлезе в първия поток и дълго вървя по течението му, за да заблуди кучетата. После излезе уморен от водата и като се увери, че няма гълчава подир него, пак се отпрати в старата си посока. Той избираше удобни вървища, направени от краката на дивите животни.

Силите му непрекъснато се изчерпваха, всяка стъпка му се отдаваше с мъка. В един овраг, целият изпълнен със сухи миналогодишни букови листа, легна тежко да си поеме дъх. Огромното му тяло често се разтърсваше от неволни потръпвания, а раненият дроб издаваше при всяко вдишване слабо свистене. Сгорещеното животно долови през дебелия пласт листа тихото шуртене на вода. Внезапно усети колко е жадно. Протегна едната си предна лапа и разрови насипа под себе си. Появиха се влажни листа, а след това проблясна на слънчевите лъчи тъничка струйка кристална вода, която се провираше в сплъстената маса.

Белязания наведе голямата си глава, горещият език докосна студената течност. Когато се напи до насита, мечокът усети едва доловим прилив на сили. Можеше да продължи пътя си. И друг път беше изпадал в беда. Не биваше да остане тук, тъй близо до хората и техните кучета. Да, необходимо му беше убежище, да се скрие, докато е немошен.

Стана бавно, прехвърли отсрещния бряг на оврага и тръгна на по една от горските пътеки. Раните напомняха за себе си, но той не им обръщаше внимание. Те се бяха покрили с кори от изсъхнала кръв и болките като че намаляваха. Мечокът продължаваше да се движи упорито на запад. Може би не усещаше разлика в хода си от преди, но погледнат от страни, едва се влачеше. Спираше се често за почивка. При най-малката стръмнина се задъхваше и губеше силите си.

Когато преминаваше покрай блатото с топлика, старото животно се спря нерешително. Вгледа се във водните треви, които стърчаха над

водата. Съцветията на папурите се бяха разпукали, лъскавите пухкави власинки със семена висяха на парцали и се движеха от най-слабия полъх на вятъра. Усещаше се зле, много зле. Дали няма да получи поне малко облекчение в мътните обятия на калта?

Голямото животно, чиито очи вече блуждаеха от умора, пристъпи и нагази в топлата кал до раменете. Тялото му, изтощено от загубата на кръв и от старостта, се отпускаше полека. Болките в ставите и във възпаляващите се рани се притъпяваха. Мечокът дори проръмжаваше глухо, доволно. Постепенно очите му се проясниха и светлината на пролетния ден нахлу в тях. Зеленината на водните растения стана наситена, ярка, а небето засия с цялата си прозрачна синевина.

Горе на брега прошумяха храсталаците. Едър елен, чиито рога бяха паднали отдавна и вече се показваха новите, надникна към топлика. Големите му тъмни очи видяха хищника в блатото. Муцуната му се вирна нагоре, отстъпи на стройните си яки крака и побегна. Храстите по склона се размърдаха в почти права линия. Отдавна не беше виждал рогач по тия места. Напоследък и елените, и сърните и дивите свине се бяха увеличили. Само с единствените си сериозни врагове — сивите вълци, не беше се срещал от десетина години.

Дивото животно дойде на себе си. Колкото и да беше приятно в блатото, не можеше да остане вечно тук. Трябваше да стигне до убежището. Изведнъж пред очите му се мернаха очертанията на отвесни каменни стени и на бързаща планинска рекичка между тях. Да, това беше дълбокият каньон, ето го и отворът на пещерата до дебелото дърво. Това беше неговата бърлога. Ето къде щеше да се скрие. Когато лъчите на слънцето станаха коси, мечокът се раздвижи. Около него се завихриха мътни кални облаци, които преливаха в различни цветове. Пристъпи бавно до горния край на водоема, където имаше чиста топла вода и дъното беше посипано с едър пясък. Гмурна се за последен път. По-голямата част от калта се изми и потече надолу като тъмна пътека.

Звярът излезе на брега, стръска козината си два-три пъти и във въздуха пробляснаха ситните капчици. Върху раните беше останал дебел пласт кал, която им служеше за превръзка, но в пробития бял дроб коварно продължаваше да се събира кръв. Все още можеше да диша, макар че всяко поемане на въздух предизвикваше тъпа болка.

Преди да тръгне към бърлогата, мечокът се завъртя по брега, където стърчаха изсъхналите миналогодишни стъбла от жълт кантарион, бял равнец и лопен. Той протягаше лапи, събираше сухите листа и съцветия, гълташе ги с мъка поради горчивината им, но инстинктът му диктуваше да противопостави нещо реално, нещо лекуващо на разрушителното действие на раните си.

Късно след пладне Белязания тръгна пак по безкрайните кръстосани пътеки по склоновете, през горички и гъсталаци към своята цел. Постепенно крачките му ставаха по-бавни. Благотворното въздействие на топлата вода върху отслабналия му организъм се губеше бързо. Отново трябваше да спира за почивка, да гълта задъхано студена вода от поточетата, да ляга на удобни места, докато се прояснят очите му.

Привечер, зад един завой на пътеката около стръмна скала, старецът се намери срещу едър мечок в разцвета на силите си, който беше тръгнал на лов в обичайното за мечките време. Той нямаше повече от десет-дванадесет години, тежеше не по-малко от триста килограма, макар че беше едва месец май. Неговата гъста канелена козина вече изглеждаше загладена, а движенията на тялото му бяха гъвкави и мощни. Изглежда беше навлязъл в част от територията на Белязания, беше я присъединил към своите ловни владения и сега я изследваше, за да използва нейните богатства. Старият мечок направи две-три крачки напред и изръмжа глухо, доколкото позволяваха ранените му гърди. По мечешките обичаи би трябвало да нападне пришелица и да го прогони отвъд границите на участъка си, но силите му стигнаха само да приклекне на задницата си да чака атаката на непознатия.

В това време младият мечок го гледаше втренчено със златистокафявите си очи, от гърлото му се откъсваше от време на време гръмотевично ръмжене. Неприятелят не тежеше много повече от него, изглеждаше равностоен по сила. Не му се искаше да отстъпва тези хубави земи, където се вѐдеше прекрасен дивеч, а растителността беше богата и разнообразна.

Макар че стойката на стареца с протегната напред озъбена глава показваше пасивност, тя беше изпълнена с достойнство и съпротива. Силното младо животно се изправи на задните си крака. Размаха срещу противника си мощните си предни лапи, по които проблясваха

лъскави нокти. Предизвикваше стопанина на околните места на двубой. Прорева заплашително. Ехото разпространи гласа му от скала на скала. С това то разпалваше в себе си и ярост, за да може да нападне, да се бори и да прогони неприятеля си.

Старецът го гледаше втренчено, но в очите му нямаше гняв и злоба. Сега не желаше да протестира против нахлуването във владенията му, нямаше намерение да се бори с младока, защото долавяше, че е безсилен. Той искаше само да бъде пропуснат по пътеката към бърлогата. На крака на мъжкарите забеляза бяло петно. Това беше последният му син, но двете животни, осъдени от природата на принудителна самота, не подозираха кръвната си връзка, а и да знаеха, това не би променило нещата.

След като замахна като боксьор няколко пъти с предните си лапи, пришелецът падна на тях върху земята. Вгледа се по-внимателно в противника, който все още не беше тръгнал в нападение. И едва сега долови, че насреща му стои едно престаряло, немошно животно. В това време главата на стария мечок се сведе бавно към земята. Той нямаше сили да я държи изправена за посрещане на атаката.

При този недвусмислен жест на подчинение, войнственият плам на младока угасна тъй бързо, както се беше запалил. В един миг очите на двете животни се срещнаха. Никой не би могъл да установи какво видяха там старецът и сина му, но по-младият изръмжа някак примирително. Той би могъл да счупи гръбнака на противника само с един удар на тежката си лапа, но вече нямаше войнствени намерения. Младият премина бавно покрай огромния си баща, чиято кожа висеше на дебели гънки върху едрите кости, изви предупредително глава към него и замина по-нататък по стръмната пътека.

Белязания изви с мъка врата си подир него и дълго гледа как могъщата фигура на сина му уверено върви по пътеката. Неговата дълга козина се цепеше на едри вълма при всяка крачка, дебелиите му крака превземаха пространството твърдо, без колебание. Дали си спомняше времето, когато и той беше такъв всемогъщ великан?

Когато стъпките на младия мечок заглъхнаха в далечината, раненият се изправи с мъка на разтрепераните си от внезапен студ крака и потегли бавно по пътя. Цялото му тяло, измъчено от немош и рани, се стремеше към топлата бърлога. Стъмняваше се, а той продължаваше да се влачи. Краката му бяха станали безчувствени, но

животното може би долавяше, че ако спре, няма да може да тръгне и пак продължаваше със задъхано сумтене.

И най-после ушите му дочуха забързаното ромолене на планинската рекичка, която се промъкваше все така пъргаво между големите, довлечени отгоре камънаци. Пееха малките водопади, пееха завихрените вирчета, пееха разпенените струи на бързеите. И всичко това се сливаше в една естествена и позната мелодия. Смазаното от умора животно вдигна глава и видя в полутъмнината скалните стени на каньона, където за пръв път беше зърнал света след излизането от пещерата.

Близостта на целта подкоси краката му и той падна по гърди на брега. Едно скокливо водопадче пръскаше муцуната му с воден прах. Старото животно се свести, протегна глава и започна да пие вода. Изглежда тя го ободри, позволи му да се изправи и да продължи.

Ето я старата бука, отворът на пещерата. Промъкна се полека през цепнатината, влезе във вътрешността и намери дебелата постеля от мъх и сухи листа. С едно последно усилие мечокът завъртя главата си към входа на пещерата и с глухо пъшкане отпусна тялото си.

Двата му предни крака се сгънаха пред гърдите. Положи натежалата си глава върху тях, притвори възпалените си очи. Старото животно заспа дълбоко, изтерзаното му тяло потръпваше от време на време. Сякаш то сънуваше далечните щастливи дни на своята младост. В това време кръвоизливът в гърдите му се увеличаваше невъзвратно. Може би мечокът нямаше да се събуди повече, но нищо не можеше да го разтревожи. Той лежеше на мястото, където се беше родил.

ЗА АВТОРА

Ради Царев е роден през 1934 г. в Ямбол. От 1945 г. живее в София, където се е преместило семейството му. Тук завършва и висшето си агрономическо образование, което му дава солидни знания за природата и засилва още повече проявилата се в детството му любов към нея. Р. Царев обича и проучва с голям интерес и българската история. През 1963 г. той издава първите си книги „Пламъци над крепостта“ и „Синът на мечката“.

За да бъде по-близо до родната природа, той става ловец и риболовец и обикаля непрестанно нашите гори и планини, наблюдава определени природни обекти. Това му дава възможност през 1969 г. да напише първата си природозащитна книга „Човекът и вълчицата“. По това време той завежда научнопопулярната редакция в ДИ „Земиздат“ и ратува за издаването на книги с природозащитна тематика.

От 1972 г. Ради Царев е редактор в сп. „Лов и риболов“. Работата му е пряко свързана с природата и със защитата на дивите животни, поради което тук се раждат книгите му „Мълчаливи познайници“ и „Дивите ми приятели“, както и публицистичното му произведение „Рушители на жива красота“, насочено против браконьерите.

През 1978 г. Р. Царев постъпва на работа в сп. „Турист“, където и досега е заместник главен редактор. Той продължава да воюва за защитата на природата, в резултат на което през 1982 г. написва книгата „Бързоноги другари“, а през 1986 г. „По следите на дивите животни“. По това време издава и историческата повест „Съдбата на хайдутина“. Р. Царев е съставител на няколко сборника с разкази и материали, свързани с природата. Публикувал е много есета, разкази, пътеписи, очерци и статии в защита на природни и исторически обекти в нашата страна.

Последната му книга „Меча бърлога“ е още едно доказателство за неговата огромна любов към родната природа.

Издание:

Автор: Ради Царев

Заглавие: Меча бърлога

Издание: първо

Издател: Държавно издателство „Земиздат“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1988

Тип: роман

Националност: българска

Печатница: ДП „Димитър Благоев“, София

Излязла от печат: 29.VI.1988 г.

Главен редактор: Емил Кръстев

Редактор: Вихра Рускова

Редактор на издателството: Вилиана Семерджиева

Художествен редактор: Петър Кръстев

Технически редактор: Анна Михова

Рецензент: Райна Антова Кутова

Художник: Текла Алексиева

Художник на илюстрациите: Тончо Тончев

Коректор: Виолета Ценова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/4888>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.